

Ціна 3.00 дол.

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСАЛЬНИЙ ЖУРНАЛ

Vol. XLI

ЛИПЕНЬ-СЕРПЕНЬ — 1990 — JULY-AUGUST

№ 485-486

diasporiana.org.ua

NOWI DNI

A Ukrainian Monthly published
every month except August by
the Nowi Dni Co. Ltd.
in Toronto, Ont., Canada

Адреса «Нових Днів»:

NOWI DNI

P.O.Box 400, Stn „D“
TORONTO, ONT., CANADA
M6P 3J9

Second Class Mail Registration Number 1668

International Standard Serial Number

ISSN 0048-1017

Editor-in-Chief: M. Dalney

Business & Advertising manager:
A. Horhota

1 YEAR SUBSCRIPTION — РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА:

CANADA: \$25.00

U.S.A.: \$23.00 US

OVERSEAS — ЗАОКЕАНСЬКІ КРАЇНИ

\$23.00 American or equivalent

Avio — \$60.00 American or equivalent

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

AUSTRALIA — АВСТРАЛІЯ:

F. Habelko, 61 Lawson Ave.,
Frankston, 3199, VIC. Australia

GR. BRITAIN — ВЕЛ. БРИТАНІЯ:

Mr. A. Bondarenko,
78 Kensington Park Rd.
London W. 11, England

U.S.A. — СПОЛ. ШТ. АМЕРИКИ:

Чикаго і околиці:

Mr. D. Hrushetsky, 2635 Spruce Street
River Grove, Ill. 60171, USA

Бостон і околиці:

Mrs. L. Dijak, 115 Connel Dr.
Stoughton, Mass., 02072, USA

Засновник і редактор 1950-1969 П. К. Волинняк

Видає Спілка „НОВІ ДНІ“ з обм. відповідальністю

Мар'ян Дальний — головний редактор

Редколегія: Лл. Бондарчук, Тоня Горохович, Василь Гришко,

Дмитро Кислиця, Олексій Коновал.

Адміністратор і Оголошення — Ада Горгота

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Олекса Гай-Головка — ВИБРАНІ ПОЕЗІЇ	1
Микола Гураленко — ДО 80-ЛІТТЯ ОЛЕКСИ ГАЙ-ГОЛОВКА	3
Володимир Базилевський — ЧАС	4
Ярина Голуб — ПРО БАТЬКА (продовження)	5
Ірина Дибко Филипчак — ТВОРИТЕЛЬКА ЦІННОСТЕЙ	8
Петро Одарченко — ПАМ'ЯТІ БОГДАНА ФЕДЕНКА	11
І. Букса і П. Бурак — СИРАКЮЗЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВШАНУВАВ ПРОФ. ЯКОВА ГУРСЬКОГО	12
Л. Храплива-Щур — «ВСЕ, ЩО МАВ У ЖИТТІ...»	13
Вячеслав Чорновіл — НА БЕРЕГАХ ПОВНОЦІННОСТІ	16
Юрій Соловій — «КРАЩЕ ПІЗНО, НІЖ НІКОЛИ»	22
Дмитро Павличко — «УКРАЇНСЬКА ПІСНЯ В СВІТІ»	26
Хр. Велигорська-Сеньків — ДЕРЕВОРІЗЬБА ЗЕНОНА ГОЛУБЦЯ ...	26
М. Мішалов — БЛАГО ЛЮДСТВА, ПЕРЕТВОРЕНЕ НА ЙОГО ПРОТИЛЕЖНІСТЬ	28
І. Антонова — ЛІКАР КАШПРОВСЬКИЙ — СЕНСАЦІЇ І РЕАЛЬНІСТЬ	31
Дмитро Нитченко — ДЖЕРЕЛО МУДРОСТІ Й МИСТЕЦТВА	33
Остап Тариавський — СЛОВО ПРО СЛОВО	35
Лл. Дончук — ЧИТАЮЧИ «СПОГАДИ» ХРУЩОВА	38
— ЦІКАВА КНИЖКА ІВАНА ГЛАДУНА	39
П. Данилюк — КНИГА ПРО ЗАБУТІ УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ	39
Г. Царинник — СЛОВНИЧОК РОДИННОГО СПОРІДНЕННЯ	40
Олена Сидоренко — КОЛИ І ЯК НА РУСІ З'ЯВИЛАСЯ ПИСЕМНІСТЬ	42
Микола Котляр — «ВАРЯЗЬКА ЛЕГЕНДА...»	44
Євген Гаран — ДЕРЖАВНИЙ ГІМН; ДОКТОР ФАВСТ	46
Walter Cap — ДЕ КУЛЬТУРА ГЛЯДАЧА?	47
О. Комар, Галина Шембель, Марія Ганас і інші — ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ	48

На першій сторінці обкладинки: Фотоетюд Ігоря Кропивницького.
(«Україна »).

• Передруки і переклади дозволені за поданням джерела. • Статті з поданими іменами авторів не конче висловлюють погляди редакції. • Незамовлених матеріалів редакція не повертає. • Редакція не відповідає за зміст платних оголошень і застерігає собі право виправляти мову та скорочувати надіслані матеріали.

Література, наука, мистецтво, суспільне життя

З АНТОЛОГІЇ «НОВИХ ДНІВ»*Олекса ГАЙ-ГОЛОВКО***ВИБРАНІ ПОЕЗІЇ***(До 80-річчя поета)***ІЗ ЗБІРКИ «СУРМАЧ» (1942)****ПРИСЯГА**

Я йду в дорогу. Люба мати,
Стели квітчастее рядно,
Бо не усім в житті співати
Могутнім голосом дано.

Подай із хлібом-сіллю миску
І пригадай свої пісні,
Що їх співала ти мені,
Коли купала у любистку.

Співай, співай, — впаду я долі
І серце притулю к землі,
Щоб ті пісні, як світло волі,
Пройшли кровинки всі мої.

Якщо я голос твій здобуду
І піднесуся з ним, як птах,
То буду щирий у піснях,
Як ти, моя матусю, буду.

1941

ВЕЧІРНЯ МОЛИТВА

Де ти, доле, орлице могучая,
Де літаєш, в якому краю,
Чом не линеш стрілою співучою
В Україну нещасну мою?

В Україну скривавлену, здушену
Лютим змієм з берлоги Кремля,
Чи дорога так пилом притрушена,
Чи задимлена наша земля,

Що тобі вже її не помітити
З піднебесся, що в сонці горить?
Ні! Не вірю! Літати умієш ти,
Бож орлиця. Прилинь же на мить!

Дай нам сили святої, кипучої,
Громоносного дай нам огню
Ми дорогою вийдем палючою,
Як ті леви, у грізну борню.

Зарубаємо змія і спалимо,
Урятуєм від смерти себе, —
Україну на віки прославимо,
І на віки прославим тебе!

1937

РОЗПУКА

У полі тім, де в грі шаленій
Кружляє вітру дикий свист,
Стоїть, націлившись на мене,
Супутник мій — енкаведист.

У лісі темнім, де в розвої
Снується жовтий падолист,
Стоїть з наганом надо мною
Мисливець мій — енкаведист.

У хаті білій, де серпанку
Шовковий спокій тихо звис,
Вже дулом напина фіранку
Убивець мій — енкаведист.

Ніде нема святої волі,
Ніде бажаної нема!
У лісі, в хаті і у полі —
Тюрма.

1938

**

Народе мій, всіма забутий,
Чому кайданами ти скутий,
Пригнічений, придушений,
Неславою притрушений?

Чому вмираєш з голоду,
Коли стоять пшеничні гори?
Чому старієш змолоду,
Коли є сонце, степ і море?
Чому твоєю волею
Торгують круки жовтолиці?
Чому чужою мовою
Говорять у твоїй столиці?

1940

ВУЛИЦЯ ФРАНКА

Люблю я вулиці замріяного Львова,
Де кожен камінець — невимовлене слово
Страждань, наруги і тяжких подій,
Але найбільш буваю на одній —
На вулиці над Стрийським парком,
Що, мов дівча, біжить кудись.
Над нею клени розплелись
І хмарок линуть золоті байдарки,
Як в синім морі. Ще недавно тут
Ходив пророк сподіваної волі
І в'язанок пісennих жмут,
Немов мечі на браннім полі,
Лишив знедоленим. Взяли,
І, як вогонь спалнув в народі,
Мечі священні піднесли
І заспівали гімн свободі.

1941

З ЛЮБОВНОЇ ЛІРИКИ

Ходить осінь жовтокоса
В ясиновому саду.
Я збиваю срібні роси,
Та дівчини не знайду.

Чи струмком прозорочистим
Виграєш на сон-траві?
Чи калиною намісто
Перенизуєш в рові?

Чи зозулею десь тихо
Перелічуєш літа?
Чи в корі, як світлячиха
Ніжноткана, золота?

Ой, зійди хоч на хвилину
Та й зайти, зайти, зайти.
Може трохи я спочину
Від досади і біди.

Не поблякни лиш у росах
До майбутньої весни...
Ходить осінь жовтокоса,
Замовкають ясени.

1940

Нашому співробітникові Олексі Гай-Головкові
бажаємо з нагоди його ювілею доброго здоров'я й
ще багато років творчої праці.

Друга вибірка його поезій буде надрукована в на-
ступному числі. — Ред.

Ой, як довго ця ніченька тягнеться,
Наче ключ журавлиних пісень,
Хай же ранок погожий рум'яниться.
Хай же бризне веселкою день,

Щоб обняти це сонечко яснее
І спалити ті привиди сну.
Може зможу побачить прекрасною,
Ненаглядну, як зірку, ясну.

1941

З ПОЕМИ «КОХАНІЯДА» (1947)

Чи з зірки ясного чола,
Чи з сонця дивного склепіння
Ти раптом в серце увійшла,
Мов сніп весняного проміння,
І вкоренилася у нім,
Як корінь дуба молодого,
З вінками співу золотого,
З струмком кохання вогняним.

1944

В садку на долині туман устає,
В садку на калині зозуля кує.
Циганко-ворожко, ану ж відгадай,
Чом в серці моєму колишеться май?

Маленька ворожко сміється на те:
«У серці твоєму кохання цвіте.»

В садку на долині туман устає,
В садку на калині зозуля кує.
Циганко-ворожко, скажи ти мені,
Чом в серці бувають солодкі пісні?

Дивлюся, вслухаюсь, як в чаді стою:
«Ти любиш до смерті кохану свою.»

В садку на долині туман устає,
В садку на калині зозуля кує.
Циганко-ворожко, скажи — не відмов,
Чи довго палатиме наша любов?

Туман зникає. Калина тремтить.
Зозуля замовкла. Зозуля мовчить.

1944

У яблуневому блуканні
Бліде дівчатко полюбив
І на квітковому майдані
Червоних рож йому купив.
Та, ідучи, ці квіти дивні
Віддав чорнявці молодій,
А та мерщій дала хлопчині,
Що в сні привиджується їй.
А той віддав їх любці милій,
Згоряючи в палкім вогні,
А та, голубка сизокрила,
Мої квітки — дала мені.
Усе життя у цьому роді:
Perpetuum mobile... та й годі!

1945

ДО 80-ЛІТТЯ ОЛЕКСИ ГАЙ-ГОЛОВКА

Коли Олексі Гай-Головкові сповнилося 1960 р. 50 років, то він до свого приятеля Ростислава Василенка писав:

«...Та що й говорити?
Із двох ти одне вибери:
Або Робінзоном стань жити,
Або Діогеном сідай
У бочку духової змори
І вічним бездомним перцем
Носися у людському морі
В погоні за людським лицем».

«В погоні за людським лицем» приходить О. Гай-Головка до свого 80-ліття... Але одночасно він відсвятковує й другий ювілей, а саме майже 60 років своєї письменницької діяльності... Перший поетичний твір «Баллада про Федька» з'явився 1931 р. в дніпропетровському журналі «Зоря». Після цього харківське видавництво «Український робітник» видало 1934 р. його збірку поезій «Штурмові балади» під псевдонімом Олесь Дерід. Черговою збіркою оповідань стало «Світання» (1936) в київському видавництві «Радянська література». За нею друга збірка оповідань «Десять новель» (1937). Але доба терору «ежовщини» примусила його замовкнути... Наступна збірка «Сурмач» вийшла вже у Львові 1942 р., де він також почав писати свою лірико-сатиричну поему «Коханіяда», що вийшла 1947 р. в Авгсбурзі, Західня Німеччина... В 1948 р. він виїхав до Англії, а наприкінці 1949 р. до Канади. Тут, 1950 р., у видавництві Івана Тиктора вийшли його спогади «Поєдинок з дияволом» (видруковано у Вінніпезі 1986 р. англійською мовою). В 1959 р. — збірка оповідань «Одчайдушні», в 1970 і 1978 — два томи його поезій; в 1979 і 1983 — два томи його спогадів «Смертельною дорогою». В 1980 р. — том літературно-критичних нарисів «Українські письменники в Канаді»; в 1984 р. виходить поема «Сон», а 1987 р. його повість про великий голод 1933 р. під назвою «Ім дзвони не дзвонили» (видавництво «Тризуб» у Вінніпезі).

Досить лише подивитися на цей доробок Гай-Головка, щоб ствердити велику вагомість його. Його поезії сягають від лірики до сатири, якими він досконало комбінує (як, наприклад, в «Коханіяді»), його проза характерна своїм чітким і виразним викладом і тому сприймається легко... Його твори були належно оцінені відомими письменниками й критиками, як Євген Маланюк («Краківські вісті», 23 грудня 1943 р.), Г. Шевчук (Ю. Шевельов, «Час», 8 лютого 1947 р.), Володимир Державин («Пу-гу», 16 листопада 1947 р.), Вадим Сварог («Нові Дні», березень 1971 р.). Його англомовний переклад спогадів «Поєдинок з дияволом» («Duel with the Devil», publ. Communigraphics) оцінений прихильно українською і англійською пресою. Першим на них відгукнувся часопис «Український Голос» (із жовтня 1986 р.), потім журнал «Нові Дні» (червень 1987 р., де Ганна Воронець назвала їх «літературною коро-

ною» письменника). Жанет Сандерс у Winnipeg Free Press, 6 грудня 1986 р. назвала їх не тільки історією людини, але також історією народу...

Остання повість О. Гай-Головка «Ім дзвони не дзвонили» є скоріше мистецький опис частини автобіографії, де в образах сільського священика, його дружини та сестер пізнається родина автора. Повість побудована так, що особисті переживання автора й інших перекликаються з подіями суспільно-національного життя. Повість описує не тільки жакливе становище всіх осіб на селі, що «підшиті» з погляду виконавців совєтської влади під категорію «ворогів народу», але й «викачування» з усіх мешканців села засобів для прожитку; наживання на цьому «викачуванні» сільських активістів; грабування самими ж мешканцями села своїх односельчан, аби врятуватися від голоду; розправу активістів над людодіями; розправу партійних чинників над самими активістами; вбивство партійних верховодів.

Всіма названими творами далеко не вичерпується вся літературна спадщина ювіляра. Ще є ряд есеїв, які він друкував під псевдонімами О. Сурмач та П. Жарина... Але що б шановний ювіляр не писав, він скрізь виступає в своїй творчості «в погоні за людським лицем». Лишається побажати йому ще багато років творчої праці на шляху за цією шляхетною метою...

Микола Гураленко

Щире спасибі численним друзям, читачам і співробітникам за побажання скорого виздоровлення.

Мар'ян Дальний

ЧАС

Умів дозвільних вигадка про час
Рівняє день і ніч по ватерпасу.
Та владно озивається Тарас,
і час не опирається Тарасу.

Він всюдисущий, він і тут, і там
дух підійма глаголом несезонним.
В очах землян палає, як вольфрам,
з ним гомоню — живим, а не іконним.

Час у мені — якщо зі мною Рим
й Олегів щит на візантійським граді.
Я з Байроном довічно молодим,
я одночасно в Скифії й Елладі.

Опівночі жахаюсь — грім квадриг¹
рве слух на шмаття, шкіриться пісками
долина Нілу, край, де раб воздвиг
гранітні гори власними руками.

Я чую — кров шумить, немов ріка,
укляк Хеопс і корчить сфінкс гримаси.
То час раба у мій перетіка,
стає моїм, і я стаю тим часом.

Він обриси явля і пропада,
душа моя у всіх епохах зразу.
Я й сам перетікаю, як вода,
та доки суший — не підвладний часу!

І не при ньому я, він при мені.
Тому на час я скаржитись не смію.
Тому й кажу — стою на бистрині.
І тим прощу, хто нас не зрозуміє.

**

І тихо озвалося сутнє,
чуття сколихнувши до дна:
нічого не варте майбутнє,
яке про минуле не зна.

Сумна йому випаде доля,
та доля — незграба зрідні
Неславі перекотиполя,
що гнане зав'язми днів.

Якого ж ти племені-роду,
що пам'ять продав жартома
за ту ілюзорну свободу,
свободу, якої нема?

Ярина ГОЛУБ

ПРО БАТЬКА

(Початок у попередньому числі)

У перший вечір зустрічі з батьком я була дуже розгублена. Мені здавалось, що він ніяковіє, не знає, як зі мною говорити. Мабуть, так воно й було. Я запросила його до чаю, почастувати його чимось іншим я не могла. Щоб улаштувати урочисту вечерю, треба було підготуватися: позичити гроші (я одержувала 60 карбованців), купити чогось на базарі, що я й зробила вже через день.

Для нашої другої зустрічі я приготувала все як слід. А батько приніс коробку шоколадних цукерок, на якій була намальована дівчина в українському національному костюмі. Цей символ був настільки прозорим, що й пояснювати тут нема чого. Батько спостерігав, вивчав мене, а я — його... І не все у нас відразу було гаразд.

Одне з перших запитань тата було: «Як ти ставишся, Ярино, до покійника?» (тобто Сталіна). Я відповіла, що остаточно для себе ще не визначила: звикла до того, що всі бачать у ньому генія. Але, мабуть, він був дуже жорстоким генієм. Батько зареготав. Зауважу, що ця розмова велася навесні 1956 р., тобто ще не відбувся навіть XX з'їзд КПРС; і культ особи не був розвінчаний. Та Антоненкові-Давидовичу вже тоді все було цілком ясно. Він запитав мене знову: «А як ти пояснюєш те, що твій батько і багато таких, як я, зовсім невинних людей, опинилися в тюрмах, загинули в таборах?»

Я відповіла, що така була їхня трагічна доля: вони потрапили під колеса історії. Але чи не перебільшує батько кількість тих жертв? Тато сказав: «Уся чесна українська інтелігенція загинула під отими «колесами». Я суто випадково залишився живий».

Я бачила, що розчарувала батька своєю громадською несвідомістю, але вирішила бути відвертою, не підтасовуватися до нього. І він це помітив і оцінив, бо передусім любив щирість.

Наші розмови потроху відкривали мені очі. Тато висвітлював мені ті риси життя, яких я раніше не помічала. Та найголовнішим з того, що він казав, були його «усні оповідання» про тюрму, табори, про ув'язнених його товаришів. Уже тоді в пам'яті Антоненка-Давидовича були окреслені майже всі сюжети його майбутніх «Сибірських новел», і він мені із захопленням їх переказував.

Я просила тата про все те написати, і він мріяв про те ж. Але, тверезо зваживши все, гадав, що ще не настав той час... І ми обоє замислювалися: а чи доведеться йому повернутися до літератури? Адже зараз найважливіше — це дістати реабілітацію. Саме в цій справі він і приїхав до Києва, тому що за вироком він усе ще є «навічно засланий до Сибіру».

Батько був надзвичайним оптимістом. Він уже тоді був переконаний, що злочини Сталіна буде викрито, що кінець кінцем у країні встановиться демократія і гласність. Але, передбачаючи ці «перебудовні» події, він завжди згадував слова Некрасова, якого дуже лю-

1) КВАДРИГА у стародавніх Греції і Римі двоколісна колісниця, запряжена чотирма кіньми в один ряд.

**ЗРОБІТЬ ПРИЄМНІСТЬ І КОРИСНУ
ПОСЛУГУ СВОЇМ РІДНИМ ТА ПРИ-
ЯТЕЛЯМ, ПЕРЕДПЛАТИТЬ ДЛЯ НИХ
ЯК ПОДАРУНОК ЖУРНАЛ „НОВІ ДНІ“!**

бив: «Жаль тільки жити в эту пору прекрасную уж не придется ни мне, ни тебе...»

Тато вірив, що його повинні реабілітувати, що він зможе повернутися до Києва, працюватиме в якомусь видавництві, писатиме... Мені все це видавалося фантастичною мрією, неможливим зухвальством. Але невдовзі відбувся XX з'їзд КПРС, і все постало в іншому світлі. А після XXII з'їзду я остаточно переконалась, що батько геніально передбачив події.

Батько мав чудовий хист: впливати на людей і прихилити їх до себе, переконуючи у своїй правоті. Його охоче слухали і швидко підкорялися його впливові. Може, саме тому й удалося батькові переконати київського юриста, до якого він звернувся, досконально переглянути його справу. Знайшлася-таки ще й тоді благородна людина, що побачила суцільну невинність Антоненка-Давидовича і допомогла йому довести це тим, від кого залежала його доля.

Батька обвинувачували в терорі, він з цього завжди сміявся. І справді, досить було послухати його, подивитись на нього, щоб переконатись у цілковитій абсурдності такого обвинувачення. Адже тато був дуже відкритий, не приховував свого критичного ставлення до порядків у країні, говорив про це одверто, обурено. Він підсміювався над обережними людьми, і демонстрував свою пристрасть до всього українського. Сам батько казав: «Хай би вони здогадалися мені «пришити» хоч «антисоветскую агітацію» або націоналізм. Це було б хоч трохи ближче до дійсності. Але тероризм?!»

І от у 1957 р. Антоненко-Давидович, цілком реабілітований, повернувся до Києва зі своєю «сибірською сім'єю»: дружиною Ганною Антонівною і трирічним сином Євгеном. Мати моя у своїй Злинці нічого про те не знала, і я боялася їй казати, бо вона все ще твердила про вірність йому та про його страшну долю, вважаючи його загиблим у таборах.

Усе тяжче мені було слухати оці розмови і приховувати істину. І якось я їй відкрила очі: батько живий, повернувся у Київ і добре влаштувався. Тоді він, справді, був на злеті: почав друкуватися, дістав квартиру в будинку письменників. Мати не знаходила слів! Хапаючи повітря, вона не спускала з мене очей, чекаючи, що я скажу про нього ще. І я мусила їй сказати про нову сім'ю батька. Вона цього сподівалася, але це вже її не так вразило, як сам факт його повернення.

Не додержуючись хронології, хочу ще сказати останні слова про матір. Минуло два-три роки. Мати вже жила зі мною в Новозибкові, де я викладала в педінституті російську мову. Хворіла, напучувала мене, доглядала внука. Але ідея-фікс її була — побачитись і поговорити з батьком. І хоч як я її відмовляла, вона все ж зібралась у Київ разом зі мною і пішла до Антоненка-Давидовича на роботу. Потім розповідала, що він пізнав її одразу. Вони довго говорили в коридорі. В родину до себе він тоді не зважився її запросити.

Ця зустріч якось розрвала тугу матері. Вона вже не так болісно сприймала все, що стосувалося тата. Зацікавлено стежила за його публікаціями. Коли він двічі приїздив до мене, більш-менш спокійно сприймала зустрічі з ним у Новозибкові. Вони багато говорили. В моїй господі (мати тоді вже жила окремо) вона зустрілася і з Ганною Антонівною. Тут також було повне порозуміння.

Але наприкінці свого життя, коли мати помирала від інфаркту в мене на руках (це було в 1967 р.), вона промовила: «Коли ВІН приїде на похорон і стоятиме коло труни, скажи йому, що я його не простила». Я жажнулася таких слів. Але справді, через три дні ми ховали мою матір. Батько негайно приїхав, як тільки дістав повідомлення про її смерть. Я виконала материне прохання...

Упорядковуючи могилу матері, я згадала її побажання: «Посади у мене горобину і клена, хай це символізує моє життя безталанне і нагадає пісню: «Но нельзя рябине к дубу перебраться...» І цей її заповіт я виконала.

Наприкінці батькового життя, коли вже не було з ним Ганни Антонівни, він мені не раз писав: «Багато думаю про твою матір», «Усе частіше згадую матір», «Бачу уві сні часто твою матір»...

Мати збиралася написати спогади про батька, про їхнє спільне життя, розлуку, розпач і всю ту трагедію. Але вона не встигла закінчити свій рукопис. Деяко з того зберігається в мене, як і батькові листи, яких було чимало (наше листування тривало близько 20 років). Гадаю, що все це колись можна буде опублікувати.

Та повернемось до хронологічного розвитку подій. Саме в 1957 р. коли батько починав своє нове життя в Києві, я мусила повертатися на Брянщину: в мене не було київської прописки, не стало й притулку в гуртожитку. Але повертатися в своє «заслання», прощатися з Києвом мені було дуже тяжко. Батько цього ніби не розумів. Він вважав, що моє життя цілком склалося, хай тепер чоловік, який, скінчивши історичний факультет Новозибковського педінституту, почав працювати в міській партії, дбає про мене. Я мушу їхати туди і працювати в педінституті, до якого маю призначення. З чоловіком я, звичайно, тоді не збиралася розлучатись (це я зробила лише в 1968 р.), але мені так хотілось якось зачепитись у Києві, пере-кваліфікуватись на українську мову. Та я не намілилася просити допомоги в батька. Через це мої з ним відносини ускладнилися. Я знов опинилася на Брянщині.

Батька можна зрозуміти. Передусім, він був проти будь-якого протекціонізму, іронічно ставився до мого чоловіка і його фаху, але вважав, що я повинна розділити долю свого обранця. До того ж у самого батька проблем було не менш, ніж у мене. Він лише повертався до літератури, для нього це був дуже відповідальний час. Як письменник він намагався якось відобразити сучасний стан на Україні. Та поки що йому лишалося друкувати лише те, що було колись написано, заробляти рецензіями, перекладами. Він писав про минулі часи на батьківщині, і не міг ніяк наблизитись до сучасності.

Та інакше й бути не могло. Адже тоді будь-яка тема, якою він міг би зацікавитись, була «не актуальною» чи «передчасною». Творити в таких умовах Антоненко-Давидович не міг. Він використав свої враження від життя в Середній Азії, написавши роман «За ширмою». Коли книжка вийшла, надіслав мені примірника, бажаючи не вважати, що моя мати стала прототипом негативної героїні цього твору, також художниці.

Відбувалося поволі моє зближення з власним батьком. Я завершила дисертацію через два роки після скінчення аспірантури. Наближався час захисту. Бать-

Члени Кредитової Спілки «Союз» вірять в майбутність нашої Української Громади

Наша майбутність — це наші діти... це одна з причин, що ми збудували майданчик для гри на оселі «Київ» в Культурному Центрі Св. Володимира в Оквіллі.

Але Кредитова Спілка «Союз» не думає, що наш або ваш фінансовий стан є дитяча гра, і тому, крім Торонта, наша Кредитова Спілка тепер знаходиться також в Ошаві, й в Міссіссазі. Ми поширюємо наші обслуговування, щоб ви могли здійснити ваші майбутні мрії. Прийдіть і станьте членом родини Кредитової Спілки «Союз»!

So-Use Credit Union Members Believe in the Future of the Ukrainian Community

That future starts right here with our children... and it's one reason we built a playground at the St. Wolodymyr Cultural Centre in Oakville.

But So-use doesn't think that their or your financial future is child's play, that's why we're now in Oshawa and in Mississauga, Growing to give you the range of services that will help make your future dreams come true. Come and join the So-Use family!

2299 Bloor Street West, Toronto
2267 Bloor Street West, Toronto
406 Bathurst Street, Toronto
31 Bloor Street East, Oshawa
26 Eglington Avenue West, Mississauga

d'Chameleon

Ladies Fashions & Accessories

жіночий одяг — штучна біжутерія — прикраси

2902 Dundas St. W. (west of Keele)
Toronto, Ont. M6P 1Z1

для читачів даємо знижку

Власник: Степан Кузик

Tel: 763-6674

ко зробив для мене велику прислугу: попросив Максима Рильського бути моїм офіційним опонентом. Якби не це, я б ще довго не могла захиститися, бо в Києві не стачало докторів наук, яких для захисту треба було запрошувати звідкись — з Москви чи Ленінграду. А це було дуже непросто. Та Рильський погодився, він добре пам'ятав батька і не міг йому відмовити. А прочитавши роботу його дочки, здивовано сказав: «Та у вас же серйозне дослідження, ви заслуговуєте звання кандидата філологічних наук» (мені довелося двічі змінювати тему, і я захистила таку: «Церковно-слов'янизми в поезії К.Н.Батюшкова»).

Батько був присутній на самій процедурі захисту. Все йому подобалося, тільки він дуже жалкував, що я говорила російською мовою. Останнє слово, на його думку, треба було промовити по-українськи. Та мені було соромно за свою погану, «не київську» мову, адже від рідного слова я була роками відлучена...

Я завжди низько схиляла голову перед татом за те, що він зміг у Сибіру протягом двох десятиріч зберегти українську мову. Адже ж там було суто російське оточення, ні з ким було говорити по-українськи. Але він думав лише українською мовою. Я питала його про це, і він не вбачав у цьому нічого надзвичайного, кажучи: «Це ж було головне у моєму житті — любов до Вітчизни, до всього рідного, і передусім — до своєї мови». Навіть своє одруження в Сибіру він пояснював тим, що Ганна Антонівна вразила його як людина, що говорила українською мовою (її також не асимілювало оточення).

Після захисту дисертації мене з Києвом уже ніщо офіційно не зв'язувало. Але саме з цього часу ми з батьком стали частіше листуватися. Він надсилав мені всі свої нові речі, просив почитати, оцінити їх. Саме про це ми й писали одне одному.

Я ж заглибилась у нову тему дослідження: мене зацікавила творчість Єсеніна, якого щойно повернули читачеві. Я зізналась батькові, що вивчаю спадщину російського поета, і спитала, як він ставиться до нього. Я боялась, що він буде мені докоряти, чому я не докладаю зусиль до вдосконалення в українській мові, до вивчення нашої літератури, а витрачаю час на марно. Та я помилялась. Батько відповів, що йому подобається Сергій Єсенін як талановитий національний російський поет, отож мій смак він схвалює. Взагалі йому імponує, що я філолог. Та йому було б приємніше, якби я спрямувала свої зусилля на дослідження творчості Олеса чи Лесі Українки. Але головне те, що в мене, як він висловився, «є ідея».

Зауважу, що батько знав добре не тільки українську, а й російську літературу. Кілька разів перечитував Льва Толстого, Достоевського, Чехова (якого й перекладав), декламував Пушкіна, Лермонтова, Некрасова, Блока, Мережковського, Бальмонта. Дуже поважав поетів-декабристів, російських письменників революціонерів-демократів, підкреслюючи, що ці діячі визнавали ще за царату Україну і поважали українських національних героїв. Гоголю ж не міг простити того, що він обрав для творчості російську мову. До речі, у батькових жилах текла кров зросійщених українців Яновських, до яких належав і сам М.В. Гоголь (по лінії батькової матері, у дівоцтві Яновської). Але особливо пишався батько своїми прадідами-козаками (по лінії його батька). Про це він сам написав.

Тато був закоханий в українську історію і знав безліч усіляких подробиць, про які любив цікаво розповідати. Найбільшу повагу в нього викликало українське козацтво. І коли хотів когось похвалити, то казав: ото козак, козацька вдача!

Але з такими рисами в характері Антоненка-Давидовича сусідила повага до інших націй. Наприклад, він розповідав, що коли їхав до Казахстану, то вивчив кілька казахських слів і передусім — привітання. З росіянами він говорив російською мовою, вважаючи це виявом елементарної чемності. Але з сином, дружиною, зі мною, на вулицях, у київських установах — усюди Борис Дмитрович принципово користувався лише українською мовою, надаючи цьому особливого значення.

Мені він оповідав такий випадок. Батько прогулювався зі своїм малолітнім сином по бульвару Шевченка і говорив щось хлопцеві. До їхньої розмови прислухався якийсь літній чоловік і, підійшовши до тата обурено сказав: «Вы же старый уже человек! Пусть молодые калечат своих детей, уродуя их язык. Но зачем вам говорить с внуком на этом диком наречии?!» Батько, приголомшений, слухав, дивився. А потім чистою російською мовою порадив: «Я считаю, что вам необходимо обратиться к психиатру. Таким, как вы, место в сумасшедшем доме, только там!»

Батько дуже дбав про чистоту української мови. Він надавав великого значення своїй праці про мову — «Як ми говоримо». Надрукувати її за тих часів було дуже важко. Сам міністер освіти став на перешкоді, коли батько спробував її видати у «Вищій школі». Та книжка все ж була видана у «Радянському письменнику». З приводу цього тато оповідав мені таку байку:

Коли саме вийшла його книжка і коли проблема чистоти і самого існування української мови так хвилювала громадськість, по телебаченні у якійсь передачі виступив міністер освіти України. На всю країну він продемонстрував свою потворну мову, дуже далеку від літературної. Це викликало всілякі розмови... А батько написав йому листа, в якому обурився, що така особа у виступі по телебаченню користується жалюгідним суржиком, не володіючи рідною мовою. Отже, це саме й свідчить, що міністрові дуже потрібно прочитати книжку «Як ми говоримо», яку він заборонив друкувати. Мабуть, з її змістом він ще не ознайомився, та це можна виправити, бо книжка таки вийшла.

Лист був приватний, та надіслано його було до міністерства. Але, за звичаєм, його спочатку прочитала секретарка, а потім і ще дехто... І доки він дійшов до адресата, вся установа реготала, знаючи зміст цього послання. Невдовзі (вже не знаю, через кілька днів чи тижнів) цей міністер втратив свою високу посаду.

Батько таки не міг пристосуватись до сучасного життя, він поводив себе так, ніби жив на іншій планеті: говорив, що думає, робив те, що йому здавалось доречним. Та здебільшого його поведінка розцінювалась, як виклик офіційним колам.

Пригадую таку історію. Якось батько одержав листа від незнайомої людини, яка, прихильно відізвавшись про його твори, писала, що хотіла б знати, як Антоненко-Давидович ставиться до долі кримських татар. Адже як письменник, що зазнав переслідування за свої національні переконання, він мусить бути послідовним і справедливо оцінити й це питання, як

наслідок репресій сталінських часів. Зміст листа, звичайно, батькові імпонував, і він відповів, що вважає кримських татар за скривджений народ і співчуває його долі. А потім піднесено проголосив, як важливо для кожного народу зберегти свої національні почуття, звичаї і культуру, а надто свою мову. Доки кримські татари розмовлятимуть рідною мовою, ніщо не зможе знищити цей народ, навіть у тих умовах, в яких він опинився.

Батьків кореспондент не робив секрету з цього листа, і скоро його читали і цитували всі, кого торкала-ся та проблема. Виходило, що Антоненко-Давидович написав якесь нецензуроване звернення до скривдженого народу, схилиючи кримських татар до боротьби... Та то був лише приватний лист, в якому тато відверто сформулював свій погляд на цю, ще й досі гостру, не вирішену проблему.

Але у батька почалися прикросі у Спілці письменників. Кудись його викликали, погрожували, попереджували... До речі, його реабілітація привела до автоматичного поновлення його у Спілці письменників, до якої він належав до ув'язнення. Йому також запропонували «повернути» його партійність. Але він щиро подякував, пояснивши, що до КПРС ніколи не належав. Так він і залишився безпартійним. Тому вжити до нього заходів, яких вживалося до інших «недисциплінованих» письменників, не могли. Але його персональну справу розглядали на загальних зборах у Спілці.

Я й досі дивуюся, що при своїй незалежності батько таки ходив на ці збори, хоча був уже й дуже хворий, старий. Він мовби йшов по життєвому шляху з відкритим забралом, не уникав неприємностей і кривд.

У 70-х роках Антоненка-Давидовича перестали друкувати, його книжки було вилучено з перспективних планів, збірку його творів заборонено було перекладати на російську мову, а такий переклад уже був запланований. Та він усе звертався до керівників Спілки, щоб переглянули оті рішення, шукав справедливості у Москві...

Тим часом існування Антоненка-Давидовича в радянській українській літературі привернуло до себе увагу інтелігенції, і не тільки у нас на Україні, а й за кордоном. Він став одержувати листи від читачів з усього світу, навіть з Америки й Австралії, де опинилися українські емігранти, його читачі.

До якогось свого ювілею (здається, до 75-річчя) батько одержав повідомлення, що його обрано членом Пен-клубу, резиденція якого містилася в Лондоні. І цей факт він не приховував, а ним пишався, через що набув нових ворогів, які заздрили його популярності. Під час розгляду на зборах персональної справи Антоненка-Давидовича хтось з членів Спілки його спитав: «Скажіть, будь-ласка, Борисе Дмитровичу, чому от мені ніхто не надсилає з Канади і взагалі з-за кордону ні листів, ні посилок, а вам надсилають?» Батько посміхнувся і дотепно відповів: «Мабуть, тому, що вас не читають ні тут, ні там. А от мене читають і на Україні, й за кордоном... От і шлють листи й посилки невідомі мені люди, мої читачі».

Так воно і справді було: він не знав тих прихильників, які відгукнулись на його повернення до літератури і встановили з ним листування. Але батько мав звичку не полишати жодного листа без відповіді, й тому листування все ширилося. І дедалі більше він відчував

підтримку своїх однодумців. У нього з'явилося чимало друзів. Дехто до нього приходив, навіть з тих, що приїздили в Радянський Союз як туристи. Його двері були відчинені для всіх. Демократизмові його можна було лише дивуватись: хто б не постукав (чи подзвонив), батько негайно йшов відчиняти двері, запрошував до кімнати, а вже потім з'ясовував, хто і для чого прийшов. Мене це турбувало: часи були небезпечні і завітати могли не тільки друзі. А тато тим часом залишався в квартирі сам, а з роками став погано бачити, був безпорадний. Та коли я висловила йому свої перестороги, він лише посміхнувся: той, кому на роду написано бути повненим, не потоне...

(Закінчення в наступному числі)

ЛЮДИ — ПОДІЇ — КОМЕНТАРІ

Ірина ДИБКО ФИЛИПЧАК

ТВОРИТЕЛЬКА ЦІННОСТЕЙ

(Початок у попередньому числі)

Але я вірю, що колись нове покоління із не меншим хвилюванням і увагою читатиме «Хрещатий Яр», як ось це я роблю; пригадується і прийме у серце, як ще один іспит невмирущого народу. Головною дієвою особою в книзі є Мар'яна. І ось про все, що бачила, що чула, пережила — читаємо в книзі: «Як почали німці бомбити, як почало все летіти сторч, одне на одне дертися... Це було божевілля, все впереміш, людські, кінські трупи, горять автомашини, гори розбитого добра. Тікати — і нема куди. Люди топилися в болоті, самі стрілялися... Люди ревли від ран і паніки...» «З 17-го вересня у Києві нема води, люди ходять у ярі, розшукують підземні водоймища, джерела, дістають воду допотопним способом». Палахкотить Київ, дивиться Мар'яна: «Над руїною руїн — височезний стовп диму і пилу». Дивиться в розпуці, бо знає, що: «Хрещатика більш вона вже не побачить, та й ніхто. Відійшов він у країну спогадів, як і той давній Хрещатий Яр, що дав назву цій центральній київській вулиці. На цьому Хрещатику тепер так тихо, як і тоді, коли він був ще Хрещатим Яром. Тільки тоді на лузі корови паслися, річечка жебоніла під вербами, а тепер — вогонь, порожнеча, мертва завороженість, моторошна павза перед чимось страшним».

На жаль, передчуття не завело, це була тільки увертюра перед жахіттями, бо вже в дуже короткому часі: «Чорний німецький орел із свастикою в пазурах мав успіх неабиякий у перетворенні Києва на німецьке місто». Ось приклад: «Студентів медінституту, єдиного живого вузу, скликали на подвір'ї і казали, що в навчаннях робиться перерва, а всі студенти їдуть на роботу до Німеччини. Як хто протягом трьох днів не з'явиться на вокзал із речами, родина такого не одержить хлібних карток, а майно конфіскується». У роздумах питає Мар'яна: «Чи є якісь проблески, чи довго будемо без хліба, без світла, чому це німці так вороже немилосердно поставилися до киян».

Та, «хоч і згоріло шістнадцять вулиць, хоч і відправили німці звірячим способом частину київського населення на той світ» — Мар'яна вірить «в велику силу народу. Того ядра, що воскресає після руїн, колонізацій, зливань, схрещувань, підбиття». Адже ж не одне лихоліття пережив народ України, думає Мар'яна: — «Оцей Бабин Яр наводить мені історичну паралель. Були часи, що селян виганяли з України, розлучали родини, знищили нас десять мільйонів. В муках голоду вмерли. А місто жило собі...»

А тим часом горить Київ, горять довколишні села. Ось з хати німці «свічку зробили», за те, що мати сховала доньку, щоб не забрали. «А, он у Смілі... понавішують кругом управи людей... І не дозволяють знімати. А шибениця в кожному селі». Читаючи книжку Докії Гуменної «Хрещатий Яр», переживаємо ще раз і ще раз той жах, якого час наче б вспів втихомирити... Зміст книжки залишився свідком кошмарних подій, які приходилось стрічати українському народові на власній землі. Ох, не тільки в містах були гетта для громадян України жидівського походження; були шибениці по селах, були розстріли, спрямовані на українців перш за все.

Ось, що розповідає мати, Оксана Артемівна: «Німці оточили село, загнали всю молодь у школу й школу висадили в повітря. Там і Юрко загинув.» А першого сина таки на очах мами німець пристрелив. Мати збожеволіла, але «божевільних німці розстрілюють і трують». Є у змісті книжки і ще одна дуже сумна правда, яку зумовив Збруч — через стільки років розділив і розрізнив... Не без дисонансів стрінув киянин галичанина. Але були і корисні зустрічі братів сходу й заходу: «... Якби не війна, то ніколи не було б таких цікавих зустрічей, таких бенкетів інтелектуального єднання. Мистці, де б вони не були — на сході чи заході — вони мають спільну мову, ніякі Збручі не ділили їх ніколи». Це мова про зустріч двох режисерів: режисер радянської школи і західної. Режисер Віктор, радянської школи, хоч не повно, але мав змогу спробувати свої сили. Авенір — не мав тої змоги, «до Варшави не хотів іти й загубити свою українську душу, а український загумінок Польщі не дав розмаху його летові». Незавидна доля українця: «Зі сходу — розкладаюча сила, асимілююча. З заходу — всезнищуюча. Чи є снага опертися цим обом? А далі пояснює Мар'яна: «В СССР дозволено тільки український примітив, як якусь екзотику у всесоюзній культурі. Але всякий складніший прояв чисто українського характеру, розглядається, як націоналізм». Устами Мар'яни, говорить фактично Докія Гуменна: «Учора ми засвоїли, що національні почуття, це рудимент для дозрілої соціально особи, а сьогодні життя показує, що воля народу до власного вияву зовсім не іграшка... Динамічна сила. В людини мусить бути рідний край, батьківщина, без неї людина — ніщо...»

Розуміючи величну суть держави-батьківщини стрінула мужньо смерть з руки гештапівця Олена

Теліга: «умерла так гідно, що дай Боже, кожному тієї хоробрости». І врешті наводить письменниця заключення: «Ця свинська війна вся пішла коштом України. Україну зруйнували до тла. Україна прийняла перший удар, а армії утікли, Україна стане потім винна в «зраді»!

Пронизує душу гіркота подій, описаних в «Хрещатий Яр», розкаже й грядущим поколінням, як справді було у лютий час війни, заговорить правда, без прикрас, хоч і терпкава... але ж це притаманний спосіб вислову Докії Гуменної — представити долю життя її народу, щоби могла повторити: «... ми не лукавили з тобою...»

В 1969-му році виходить збірка оповідань Докії Гуменної «Чотири Сонця», в ній двадцять оповідань, теми багатогранні, в них описане щодення, події, що й кожному з нас на шляху життя доля роздає. Одне ж оповідання особливе, в ньому відлуння «Хрещатого Яру» — коротке оповідання розказує про подію жорстокости в білих рукавичках... Це «Фахівці»: В неділю рано заїхали в село два німецькі вояки, вигляд їх огрядний, обличчя ніжні, коли зайшли в хату Пилипа Тадейовича. Була неділя — господарі дому готувались до сніданку, як ось, ті два зайшовши попросили чи можуть при столі з ними поспідати. Господиня дому була приємно вдоволена їхньою чемністю в поведінці, подумала, що це гарні, добре виховані юнаки. Правда мови їхньої не розуміла, але донька розуміла. Враз прийшов післанець і повідомив, що закликає німецька влада, щоб всі чоловіки і решта родини з кожної хати вийшли на майдан. Сергій Тадейович й не поспідавши подався туди. Вслід за ним і чемні юнаки-військовики німецькі, й вся родина. І... що? На майдані — шибениці... Мужчин порозставляли ці чемні юнаки під стіну і кожного десятого викликували до шибениці. Сергій Тадейович був десятим. Коли ж відмовились вішати свої — хто вмилюючи, хто плачучи — тоді «виступили німецькі вояки (ті чемні І. Д.) ... із знанням своєї професії, накинули зашморги на приречених». Повісили Сергія ті, що ще годину тому снідали в його хаті. А, «після виконання служби вони знову стануть дуже чемними, з хорошої родини, вихованими юнаками». Ось так воно було у нас: «Поділась неділя, день спокою, свята й відпочинку. На селі лунають зойки, прокльони, лемент», бо ж наказали всім дивитись на жак...

Але більш ніхто не чув голосу розпуки українського села. Заговорила совість Європи й Америки про кошмарні події під час війни, згадуючи різні народи, тільки не нас українців. Добре, що хоч Докія Гуменна на білих картках своєї книжки поклала чорні знаки печальної правди...

В настрої роздумів над долею нашого народу, появляється й чергова книжка із дуже влучним заголовком: «Скарга майбутньому». Цей роман, до речі, повинен був попередити «Хрещатий Яр», як це й зазначила Авторка. Але мені здається, що заголовок роману, навіть, подекуди, й підходить після всіх досі виданих творів письменниці. Книжка

КРЕДИТОВА СПІЛКА «БУДУЧНІСТЬ»

ДЛЯ ВАШОЇ ВИГОДИ ТА ПОСЛУГ

- дарові обслуги за електрику, газ і телефон
- едукативні та пенсійні конта
- термінові депозити
- реєстраційні пенсійні пляни
- моргеджові позики
- особисті позики
- позики на авта
- лінія кредиту
- вогнетривалі скриньки
- грошові перекази
- подорожні чеки

і багато більше!

140 BATHURST STREET, TORONTO, 363-1326

2253 BLOOR STREET WEST, TORONTO, 763-6883

4196 DIXIE ROAD, MISSISSAUGA, 238-1273

Звертайтеся до нас завжди з повним довір'ям.

ARKA LTD

УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ

Книжки, журнали, часописи, шкільне та бюрове приладдя, різьба, вишивки, нитки, панамы, образи, вишивані блюзки, кераміка, платівки та касетки, друкарські машинки, обручки й заручинні перстені, різдвяні та великодні прибори, великий вибір дарунків.

575 Queen St. West. Toronto, Ont.

Tel.: (416) 366-7061 Canada M5V 2B6

YAR HALABAR

YAR'S KID'S THINGS

CHILDREN'S CLOTHING AND FURNITURE

Дитячі убрання і меблі

2314 BLOOR ST. WEST
TORONTO, ONT., M6S 1P2

(416) 767-7860

присвячена 150-літтю Тараса Шевченка, в ній три розділи, кожний попереджений уривками поем Т.

Шевченка. Зміст книжки це наголос на ті обставини життя, зумовлені дійсністю сталінського режиму, в якому не одна доля молодого людини зідхала скаргою майбутньому, але якому?... Адже безвиглядне було тоді те майбутнє.

Також читаємо віддану любов і захоплення красою Києва у кожному розділі. Зуміла письменниця передати красу кожної пори року і кожної пори дня: світанок, соняшність дня й заміряний сутінок, і квіти, й дерева Києва, закохано описала, а чому? Наведу причину словами дієвої особи Мар'яни: «Мар'яна відчуває Київ, його особливу атмосферу, насичену всім тим змістом, що осідав тут протягом багатьох тисячоліть його існування. Ту особливу ліричність, заміряність, сполуку великого культурного центру, природного вузла всіх життєвих інтересів України з живлющим повітрям, із мальовничою краєвидністю, — що робить його найкращим містом нашої планети». Далі пояснює переконливо, що складником особливості Києва «є та духовна спадщина всіх тих, що творили його віками». Творили і залишили по собі в молекулах повітря живучість, неначе чарівну арому, яку «силкуються забити отакі, всі на один копил, параді із остогидлими «маршами Будьонного». І скільки недомріяних мрій, «понівечених цією жорстокою бездоріжною добою». Недаром заголовок «Скарга майбутньому».

Після приїзду до Америки, Докія Гуменна в дуже короткому часі (в 1952 р.) видає книжку «Мана». Це повість, зміст якої переданий у виді листування дієвих осіб. Читається легко, бо події — описи в листах, інколи переплетені дотепом та життєвими пригодами, що їх дієві особи навчилися сприймати без пересадних дорікань.

В 1959-му році появились чотири оповідання в книжці «Жадоба». За словами письменниці: «чотири оповідання, об'єднані однією ідеєю». А ідея — це послідовне змагання жінок до рівноправ'я з мужчинами у всіх ділянках інтелектуальних проявів. Значить, пояснює Докія Гуменна: «Щабель за щаблем вони спинаються вгору, повертаючи відібрані колись у жінки високі позиції, вузлик за вузликом розплутують вони тенета, що ув'язнили жінку в патріархальній системі». Оповідання «написані на живому матеріалі підсоветського життя до другої світової війни».

В цьому ж самому році заговорила Гуменна, на сторінках книжки «Вічні вогні Альберти», про своє перебування у тій частині Канади, описала свій побут в Альберті, її минувшину, господарство та відсвіти північного саява в Едмонтоні, що мінялись всіма кольорами райдуги. Також відчула ввічливу гостинність родини у котрій перебувала цілий місяць та дружнє тепло Союзу Українок Канади. Описує письменниця всі свої пригоди так докладно й цікаво, що читаючи — думки злітають вслід за описами, стають мов наяву перед очі.

А ось у книжці «Багато неба» — перекликаються краєвиди Канади з блакиттю поміж височеними хмародерами Нью-Йорку. Зміст книжки це

перше враження, оптимістичне враження, після короткого часу перебування в Америці. У тій ділянці й друга книжка, видана в 1962 р. «Серед хмарочосів» — це нью-йорська мозаїка. В своєму передслові авторка пояснює, що описала те, «що потрапило в поле зору, доступне колишній «переміщеній особі». Потрапило те, що зумовило потребу поділитись з читачами, бо ж це вже (за словами Докії Гуменної): «Минуло десяток років, як ми опинилися в багатоскладному, повному контрастів Нью-Йорку. І кожне з нас знайшло собі тут те чи інше місце». Як добре, що описала саме тоді Докія Гуменна ті початки нашого щодення, після воєнного жахиття та перебування в переходових таборах. Бо читаючи тепер, є добра нагода порівняти із сьогоднішнім, після сорока років.

Побачила світло денне в 1957 р. на новій землі осідку Докії Гуменної феєрія, що була відзначена на Літературному Конкурсі, Українського Видавництва, Краків-Львів у 1944 році, — це «Епізод із життя Європи Критської». У змісті дихає краса вічної душі України.

Незаперечно є багатогранною творчість Докії Гуменної. Для кращого зрозуміння змісту її книжки, що вийшла в 1987 р. наведу її слова, у цьому питанні вони є найбільш переконливі (це слова навіть із не тої книжки) та влучні, бо після років і років знову та сама тема не дає спокою думкам: — «будить приспані струни душі». А душа Докії Гуменної дужокрила! Любить злітати! Недаром дала назву книжці: «Прогулянка алеями мільйоноліть», це мікронovelі, змістом їх простеляє авторка стежку аж у те далеке минуле, що межувало із легендарними подіями Сумерії, але проживало на землях нашої України. У кожному з тих творів домінує пов'язаність — відлуння давно-давно минулого із сьогоднішнім у народних звичаях і повір'ях. Зміст «Прогулянки алеями мільйоноліть» ще особливий тим, що в ньому часто наводить Докія Гуменна такі слова, якими послуговуємося і в нашій сьогоднішній мові, в приказках та гайках. Є й пояснення, чому радянський уряд намагався усі обряди й повір'я знівечити і «викорчувати», «щоб заглушити пам'ять народу про його невмируще існування, про минуле».

Тільки тоді дерево простягає свої віти високо вгору, коли його коріння цупко пройде у надрі глибин життєдайної землі... Далекі-далекі простори проходили думки Докії Гуменної й повертались, щоб із зустрічами в тих просторах поділитись, розказати в своїй літературній, незамінній творчості. Додержала своє мотто: «Людина прийшла на світ для творення цінностей», хоч завжди задивлена «на золоті верхи Лаври, на сине шовкове полотнище Дніпра». Таким чином, ні простори Альберти, ні хмарочоси Америки, ні час не замінили їй рідної від мільйоноліть землі України. Тому залишиться творчість Докії Гуменної у прикметах непроминальної Душі її народу.

Моя скромна китиця у день народження Докії Гуменної, сьомого березня 1990.

ПАМ'ЯТІ БОГДАНА ФЕДЕНКА

(До роковин з дня смерті)

Минулого року 5 червня у Мюнхені помер видатний український політичний діяч, історик і публіцист професор-доктор Богдан Феденко.

Завдяки своїй довголітній активній діяльності в міжнародному соціалістичному й профспілковому русі Б. Феденко придбав багато друзів серед найвидатніших європейських громадських і політичних діячів. Богдан Феденко був представником України у Виконавчому Комітеті «Європейського демократичного і соціалістичного руху для Об'єднаних Держав Європи», де брали діяльну участь такі європейські політичні діячі як Поль Анрі Спак, Андре Філіп, Поль Фіне, Джузеппе Роміта, Альфред Мозер та багато інших. Богдан Феденко був також членом «Європейської Спілки Юристів», належав до товариства «Європейських інтелектуалістів» та до «Спілки французьких письменників».

Своєю активною участю в цих організаціях Богдан Феденко не тільки придбав багато особистих приятелів, а також і численних симпатиків української національно-визвольної боротьби.

Смерть всесвітньо-відомого українського діяча Богдана Феденка викликала глибокі співчуття серед численних приятелів, знайомих і однодумців — українців і неукраїнців.

Французькі друзі, висловлюючи свій глибокий сум і співчуття дружині Покійного, писали у своїх листах, що вони цінили й любили Богдана Феденка за його «велику гуманність, велику витонченість духа, його інтелектуальне багатство, за виняткову ерудицію, за його розум, культурність, за його працьовитість, добрість, чесність, відвагу, вірність до приятелів та готовість допомагати людям у біді».

*
**

Богдан Феденко народився 29 березня 1924 року в Празі в сім'ї відомого українського історика, публіциста, письменника й громадсько-політичного діяча Панааса Васильовича Феденка.

1943 р. Богдан Феденко закінчив німецьку державну гімназію в Празі. 1943-1944 р. вчився в Карловому університеті в Празі, а також в Українському університеті.

Від 1945 року вчився у Вищих Школах у Мюнхені та в Ерлангені. В грудні 1948 року, закінчивши університет в Ерлангені, Богдан Феденко успішно захистив докторську дисертацію на тему «Погляди Михайла Драгоманова на національне питання на Сході Європи та його розв'язання». За цю працю, що була надрукована німецькою мовою, він одержав науковий ступінь доктора філософії.

1953-1956 рр. Богдан Феденко вчився в Сорбонні в Парижі на факультеті літературознавства. Крім української та інших слов'янських мов, Богдан Феденко досконало володів німецькою, французькою та англійською мовами.

У п'ятдесятих роках Богдан Феденко був співробітником Мюнхенського Інституту для вивчення СРСР.

UKRAINIAN Credit Union

Українська Кредитова Спілка

**«Ваші вклади та позички
в чужих фінансових установах
збагачують їх власників
і не дають ніякої користі
українській справі»**

**Ваші вклади та позички
в українській кредитовій кооперації
збагачують українську громаду
і допомагають
українській культурі»**

Користайтеся з наших фінансових послуг

295 College St., Toronto	922-1402
2397 Bloor St. W., Toronto	762-6961
225 The East Mall, Etobicoke	233-1254
3635 Cawthra Rd., Mississauga	272-0468
247 Adelaide St. S., London	649-1671
38 Jackson Avenue, Oshawa	571-4777
1093 Ottawa St., Windsor	256-2955

BABY POINT LOUNGE

343 Jane St., Toronto

tel. 767-2623 або 231-6739

**ПРИЄМНЕ І ВИГІДНЕ ПРИМІЩЕННЯ НА
ВСЯКІ ОКАЗІЇ**

- Повна кухонна обслуга.
- Українські й інші страви,
в наших або інших залах.

**БУДЬТЕ ГОСТЕМ НА ВЛАСНОМУ СВЯТІ!
ПРО ВСЕ МИ ЗА ВАС ПОДБАЄМО!**

CONSULTEC LTD.
consulting engineers

4180 Dundas St. W., Toronto, Ont. Canada M8X 1X8
Tel. (416) 236-2426 Telex 06-984797

Інж. ЮРІЙ А. ОХРИМ

Президент

- Консультативна інженерська фірма міжнародного
засягу. ● Виконує всі фази планування, будови і
перевірки більших індустріальних проєктів у Канаді,
США, та в інших частинах світу.

Під маркою цього Інституту видано такі праці Богдана Феденка: «300-ліття Переяславського договору і радянська пропаганда» (українською мовою). «Естетичні й суспільні ідеї в сучасній українській літературі» (російською і англійською мовами). «Новий напрямок радянського шкільництва і його соціальні наслідки» (українською і англійською мовами).

Кілька книжок Богдана Феденка вийшло в Парижі французькою мовою, а одночасно й іншими мовами. З цих праць варто згадати такі: «Україна після смерті Сталіна» та «Україна від Сталіна до Хрущова» (обидві книжки видано також німецькою і англійською мовами). Лише французькою мовою надруковано книжку «Україна під комуністичним режимом». Трьома мовами — англійською, німецькою та російською надруковано такі дві праці: «Національне питання в Радянському Союзі» та «Колоніалізм». Англійською мовою надруковано книжку «Ленін та мирне співіснування».

За час своєї довголітньої журналістичної діяльності Богдан Феденко опублікував понад три з половиною тисячі статей різного змісту головню для широкого ознайомлення світу з українською проблемою. Ці статті, а також окремі брошури друкувалися не тільки українською мовою, а й німецькою, французькою та англійською мовами.

В рукописах залишилися такі праці: «Історія українського соціал-демократичного руху», частина I. 260 стор. машинопису (німецькою мовою) «Історія Русов». Передмова, Історія дослідження, критика тексту (англійською мовою). «Масони на Україні у 18 ст. і на початку 19 ст.», 120 сторінок машинопису французькою мовою.

Крім наукової й журналістичної діяльності, Богдан Феденко провадив активну громадсько-політичну діяльність. Він був членом Центрального Комітету Української Соціалістичної Партії, а також делегатом від неї на конгресах Соціалістичного Інтернаціоналу. Був також членом Міжнародного Центру Вільних Профспілок, де створив українську секцію і до лютого 1960 року був заступником голови Центру.

В роки 1952-1963 Богдан Феденко був видавцем і редактором щомісячного журналу «Вільний Український Робітник», який виходив у Парижі.

В Українському Вільному Університеті в Мюнхені Богдан Феденко захистив дисертацію на тему «Історія українського соціал-демократичного руху», одержав звання доцента і з 1970 року викладав курс нової історії. За кілька останніх років він прочитав такі курси: «Історія Русов» та її значення для української історіографії», «Історія України XIX сторіччя», «Михайло Драгоманов як політичний мислитель», «Історія масонства на Україні».

Богдан Феденко відомий також і як письменник та літературознавець. У Парижі 1969 року вийшов у світ його роман французькою мовою «Таорміна» (237 стор.). Крім того, залишилися незакінченими ще два романи французькою мовою.

У виданому 1983 р. Паризьким університетом Сорбонни та Мюнхенським Українським Вільним Університетом франкомовному збірнику «Леся Українка» Богдан Феденко надрукував свою статтю «Леся Українка як політичний письменник», в якій він докладно з'ясував питання про участь Лесі Українки в українському соціал-демократичному русі та проана-

лізував її статті на політичні теми.

Така була широка і різноманітна діяльність Богдана Феденка. Своєю невтомною діяльністю він багато зробив для популяризації української національної справи серед європейської інтелігенції, зокрема у Франції, Німеччині й Англії. Його досконале знання чужих мов та його широкі зв'язки з видатними європейськими діячами сприяли успіхові його політичної й журналістичної діяльності.

Його численні виступи на конференціях і семінарах на форумах профспілкових організацій з доповідями про Україну, про її історію та про сучасне становище під тяжким режимом сталінщини, про сталінську національну політику, про фальшування сталінськими сатрапами історії України мали величезне значення для правдивого освітлення минулих і сучасних подій на Україні.

Вся різноманітна діяльність Богдана Феденка скерована головним чином, на ширення правди про Україну серед громадян Європи і Америки.

Своєю педагогічною діяльністю в Українському Вільному Університеті в Мюнхені Богдан Феденко зробив великий і цінний внесок у справу виховання української студентської молоді на чужині та ознайомлення її з історією українського народу, а також із сучасним становищем України під сталінським режимом.

Так само як у XIX столітті Михайло Драгоманов багато зробив для пропаганди української національної справи в Європі, — так само й Богдан Феденко в наші часи з успіхом виконав цю важливу місію. Вічна пам'ять відданому синові України!

СИРАКУЗЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВШАНУВАВ ПРОФ. Я. ГУРСЬКОГО

Слов'янський відділ Сиракузького університету попрощав досвідченого педагога мовознавця-славіста проф. Якова Гурського, який після 33-річної викладацької праці офіційно перейшов на емеритуру.

Проф. Гурський був керівником Слов'янського відділу від 1976 року. Особливу увагу в своїй педагогічній та науковій праці присвятив він українській мові. Щоліта протягом 1974-1987 років викладав він в Українському Вільному Університеті в Мюнхені (Західна Німеччина). Від 1987 року він є редактором мовознавчих статей до англомовної **Енциклопедії України**. На цю пропозицію порекомендував його професор Колумбійського університету Юрій Шевельов. Завдяки проф. Гурському українська мова викладалася в Сиракузькому університеті протягом останніх тридцятьох років як на нижчому, так і на аспірантському рівнях.

Протягом багатьох років студенти й колеги-лінгвісти в Німеччині та Югославії, як також у Гарварді, в Пенсильванському державному університеті, в Дікінсон Коледжі та в інших місцях мали нагоду користатися з його педагогічного досвіду і знання слов'янських мов.

Будучи часто перевантажений викладанням та обов'язками керівника Слов'янського відділу, д-р Гурський ніколи не переривав своєї професійної та наукової діяльності. Особливо він був тісно пов'язаний з життям і працею Українського Наукового Інституту

Проф. Я. Гурський

Гарвардського Університету та Української Вільної Академії Наук в США. Тепер д-р Гурський працює над **Македонсько-українським словником**.

З нагоди переходу д-ра Гурського на емеритуру Сиракузький університет влаштував в його пошану бенкет. У бенкеті взяло участь понад сто його колег, приятелів, членів родини та колишніх і теперішніх студентів. Багато колег звернули увагу на його стійкість і непоступність в обстоюванні правоти своїх поглядів для добра Слов'янського відділу. Студенти відмітили його безмірну терпеливість і палке бажання, щоб кожний з них навчився мови чи то була російська, чи українська, чи болгарська, чи македонська. Колишній студент Борис Гудзяк написав: «Ви стимулювали нас у галузі знання своїм прикладом як відданий педагог і відповідальний учений». Аніта Велич поділилася своїм досвідом у класі: «Я мушу вивчити це..., як я можу розчарувати професора Гурського? Він так старається...»

Червоною ниткою, наявною в усіх листах, було свідчення про відданість проф. Гурського своїм студентам. Хоч тепер офіційно і на емеритурі, він продовжує консультувати чотирьох докторантів щодо їхніх дисертацій. Його можна дійсно характеризувати словами американського педагога Генрі Адамса: «Вплив учителя постійний. Учителя ніколи не може сказати, де його вплив кінчається».

Ірина Букса

Патріція Бурак

Л. ХРАПЛИВА-ЩУР

«ВСЕ, ЩО МАВ У ЖИТТІ, ВІН ВІДДАВ...»

(Блаженній пам'яті Івана Боднарчука)

В суботу, 5-го травня, цього 1990 року радив у Торонто Секретаріат Світового Конгресу Вільних Українців, — представники нашого організованого життя майже із всієї діаспори. І, зрозуміло, побільше громадських місцевих діячів. Та враз, у зосереджену діловість нарад — впала неждана вістка: цього ранку, закінчив свій життєвий шлях Іван Боднарчук. Задзвонили телефони: найближчі його співробітники робили останні зусилля, щоб переконатися, що це тільки зловна поголоска. Та не те почули...

І навіть коли врешті довелося представниці Світової Координаційної Виховно-Освітньої Ради проголосити всьому зборові цю болючу новину, по залі повіяло враженням недовір'ям: як це так?! Та ж на початку тижня бачили його ще на засіданні Об'єднання Працівників Літератури для Дітей і Молоді — бачили, здавалось, зовсім здорового. Правда, позначувалося, що «тягар робочих літ упав йому на плечі», але ж був він, як звичайно жвавий і чуйний на всі громадські справи... Так думали найближчі торонтські сусіди, добрі та щирі знайомі. Але і з-поміж тих, хто приїхав здалека, ледве, чи хто не чував його імені...

І в кожного, здалека чи зблизька, промайнув перед очима образ цієї Людини. Власне Української Людини, з великої літери. Хто ж він був такий? Власне вже не «є», а «був» — карбувалося у свідомості. Бо це ствердження заставляло поглянути на його життєпис, як на завершену цілість.

Син Підкарпаття, із села Чернятина на Станиславщині. Любов до землі й народу, турбота за живе його майбутнє, за молодь, далася селянському синові зовсім самозрозуміло. Це й привело його до вибору звання вчителя. Звання, що стало святом його покликанням. Наша історія знає таких чимало: Борис і Марія Грінченки, Степан Васильченко, Софія Русова, Константина Малицька, Уляна Кравченко... Завдяки таким, як вони, ми стали тим, ким ми є сьогодні. Всі вони розуміли свої педагогічні завдання якнайширше, всі починали свій творчий шлях до вершин — від щоденних духових потреб української дитини.

Іван Боднарчук учителював постійно, попри всі інші свої завдання. У рідній Галичині, в Німеччині в ДП-таборах, а від 1948 року по Канаді: в Інституті ім. Петра Могили в Саскатуні, в Кенорі, в Віндзорі, врешті в Торонто; кільканадцять років був директором школи ім. Михайла Грушевського. І впродовж літніх вакацій провадив додатково курси українознавства. А рівночасно був кілька років Головою Шкільної Ради українських шкіл Торонта, членом Світової Координаційної Виховно-Освітньої Ради, а виконуючи обов'язки інспектора при Централі Комітету Українців Канади, візитував по кілька разів дослівно всі українські школи — від Галіфаксу по Ванкувер.

При цьому користувалися його, справді батьківською увагою, всі українські школи, при якій Церкві, чи організації вони не існували б. Як і взагалі був він беззастережним соборником, якому вся Україна була

КРЕДИТОВА СПІЛКА

при Церкві Св. Покрови (Торонто)

дає позики і платить високі відсотки
від ощадностевих вкладів.

ST. MARY'S (Toronto)

CREDIT UNION LTD

832 Bloor St. West (near Shaw St.)

Tel.: 537-2163

4 Bellwods Ave.

Tel.: 360-8355

радістю, болем, змістом життя.

Та великий, Богом даний талант пелагога — не був самотнім в Івана Боднарчука. Обдарований гарним голосом та музичними здібностями, він залюбки співав у хорах, організував їх та диригував ними, творив гуртки молодих бандуристів та театральних аматорів, часто доповнюючи сам їх репертуар.

Але ж основним засобом його стало писане слово. Практична виховна праця насувала теми із широкої проблематики нашої діаспорної спільноти. І так його статтями рясніли наші часописи, ще починаючи від галицьких «Каменярів», а далі еміграційні: «Свобода», «Народня Воля», «Наша Мета», «Український Голос», «Нові Дні», «Шлях», «Світло», а навіть знаменитий сатиричний «Лис Микита», куди дописував під псевдонімом «Іван Чабанчук». В «Українському Голосі» він теж окрему сторінку для дітей, започаткував журнал «Сумківець». Його журналістичне перо було «легке», виклад думок ясний і легкий до сприйняття, а бажання ширити нашу правду — невичерпне.

Наявна потреба шкільних підручників спонукала його зрештою й видати шкільні читанки: «Ластівка», «Ромашка», «Соняшник», «Ватра». Між іншими зовсім недавно дозволив він їх усі передрукувати масово для вжитку наших школярів у Бразилії, зрікаючись своїх авторських та видавничих прав. Це й був останній із численних його великодушних жестів. Іншим таким було започаткування при Фундації Українознавчих Студій бібліотечного фонду, при Торонтському університеті, особистим датком — 50 000 доларів.

Та попри широку журналістичну й видавничу діяльність, чи не найважливішою ділянкою його праці була література. Оперта була вона теж у великій мірі на педагогічному досвіді, де вчитель повинен основно вивчати всі порухи душі вихованка. З природи бистрий та чутливий спостерігач, вмів Іван Боднарчук не лиш бачити, що найкраще в людині і в природі, підхопити найніжніші риси всього, але й зручно вплести цю всю красу в мереживо цікавих, свіжих порівнянь та метафор. Був справді вродженим поетом, хоч писав здебільшого прозою, з деякими тільки драматичними творами. Між іншими так і жде друку його остання драма із дій УПА — «Над Черемошем». Його десять книжечок для дітей, молоді зокрема, — але теж пригоди й на часі і для дорослих, — це здебільшого короткі оповідання. Письменниця Ольга Мак у своїй критиці називає їх нарисами. Це — «Розгублені квіти», «На перехресних шляхах», «Кладка», «Друзі моїх днів», «Далекі обрії», «Замрячені ранки», «До рідних причалів» (останнє — це збірка репортажів із інспекторських поїздок, однак теж не без усіх прикмет доброго літературного твору). Повістей появилось три: «Покоління зійдуться», «У дорозі життя» та «Розквітлі сузір'я». В передмові до одної з них Юрій Клиновий підкреслив, що «широке полотно» — не зовсім типовий жанр Івана Боднарчука: коротке, сконденсоване охоплення моменту в його коротких творах — виходить найкраще. Та все ж «Покоління зійдуться» діждалося англійського перекладу, як і взагалі його твори відзначувало на численних конкурсах, між іншими і престижевою нагородою ім. І. Франка.

Та попри всі, безсумнівно великі формальні здобутки писань його, виступає чітко ідейна їх вартість.

Бл.п. Іван Боднарчук

Постійна тема творчості Івана Боднарчука — це українська людина, розп'ята в межовій ситуації поміж рідним батьківським краєм та всім, що він означає, — і чужою, дарма що гостинною землею. Там закорінені всі вартості людини, а тут доводиться жити не то, що десятиліттями, але і з покоління в покоління. І такі інші тут закони й звичаї, така відмінна міра вартостей! Проблематику цієї ситуації автор висвітлює багатогранно на прикладах цілого вахляра постатей, різного віку, суспільного походження та рівня освіти. Підходить до цього складного вузла без упереджень, а зате з широким знанням дійсності. Він поділяє зовсім погляди свого великого приятеля та співробітника із Союзу Українців Самостійників, редактора Івана Сирника, автора «Креда українця в діаспорі». Іван Боднарчук, в основних підсумках своїх творів — оптиміст. Скільки б вартостей не пропало в цій ідейній суматосі, та все ж таки «покоління зійдуться», блудні сини повернуться до святинь своїх батьків, а тривала, жива й творча українська діаспора — це зовсім реальна можливість; в Канаді чи й будь-де на земній кулі...

Просто несила згадати в короткому некролозі всіх сторінок багатогранної діяльності Покійного. Він не лиш писав, але й брав участь у зорганізованому нашому мистецькому житті, починаючи від членства у Мистецькому Українському Русі в Німеччині, через Об'єднання Українських Письменників «Слово», через кількालітнє головування в Об'єднанні «Козуб», а вже зокрема в Об'єднанні Працівників Літератури для Дітей і Молоді ім. Л. Глібова. Тут він незмінно головував впродовж останніх дванадцяти років, аж до своєї смерті. Його особистій ініціативі та працелюбності треба приписати появу цілого ряду видань для дітей та молоді, як теж щорічні, вже традиційні в Торонті, — «Свята дитячої книжки», що в них брали живу участь усі місцеві школи. Наперекір багатьом культурним нашим діячам, він довір'яв козацьким нащадкам: з нев'яжучим ентузіазмом вірив у молодь. Вишукував поміж нею старанно зародки творчих талантів та вможлиблював їм шлях до своєї громади через конкурси, прилюдні виступи...

А вже майже звичною частиною українських імпрез у Торонті став столик-станок із українськими книжечками для дітей. За ним сиділи — сам Голова

ОПЛДМ із невтомною помічницею та однодумцем, Шановною Дружиною Емілією. Їх турботою було й доставити книжки з магазину (в їх же власній хаті), і завезти знов туди нерозпродане, і вглиблюватися в безплідні подробиці центових розрахунків. До речі, вони ж обоє виконували всю працю при розсилці книжок у світ. Отаке місце приділяє наша громада чільним творцям своєї культури. Але Подружжя Боднарчуків робило свою роботу тихо й послідовно, не нарікаючи. Цією ж ціною українська дитяча книжка стверджувала свою наявність у вільному світі, а зрештою таки й подекуди доходила за призначенням — перед очі та до сердець юних читачів. Уділом Івана Боднарчука стали численні громадські нагороди, включно із найвищою — Шевченківською медалею Конгресу Українців Канади. Та не в цьому ж була мета його життя...

І ось, як пише Достойна Вдова: «затихла писальна машинка, опустилися руки, втомлені довголітньою громадською й літературною працею». Виросла ще одна могила на українському кладовищі св. Володимира в Оквіллі біля Торонта.

Але недокінчене діло осталося — тепер на відповідальності всього нашого громадянства. Зокрема в ділянці української дитячої літератури. І особливо тепер, коли так неждано відкрилися їй шляхи в Рідний Край. І ми віримо, з оптимізмом Покійного, що нові руки знайдуться. Хоч не так легко, та й навряд чи можливо заступити Людину таких талантів і такої жертвенної невсипучості, як Іван Боднарчук. Таких же, як він, славив велетень громадської праці — сам Іван Франко:

«Все, що мав у житті, він віддав
Для одної ідеї,
І горів, і яснів, і страждав,
І трудився для неї».

Хай же світлий приклад Покійного ясніє повік новим поколінням, яким віддав він усе своє життя!

ЗУСТРІЧ ПАРЛЯМЕНТАРІВ УКРАЇНИ І ПОЛЬЩІ

(Пресова Служба України)

4-5 травня 1990 року в Яблонні біля Варшави відбувалася зустріч парламентаріїв України і Польщі, присвячена українсько-польським взаєминам.

В зустрічі прозвучали слова правди про взаємні помилки і кривди протягом цілої історії, а особливо в ХХ столітті. Обидві сторони висловили жаль з приводу взаємних кривд. Підкреслено наявність багатьох спільних пов'язань, що зближують обидва народи.

В дискусії звернено увагу на необхідність створення спільних груп дослідників, які в міру відкриття архівів зроблять спробу об'єктивної оцінки нашої історії. Підкреслено потребу зламу всіх негативних стереотипів, перегляду шкільних підручників в тій частині, що стосується українсько-польських взаємин і усунення всіх перешкод в політичній і господарчій сферах, які перешкоджають порозумінню між українцями і поляками.

„Нові Дні“, липень-серпень 1990

УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ WEST ARKA BOOK & GIFT STORE

ОЛЬГА І АНДРІЙ ЧОРНІЙ
і син АНДРІЙ — власники

- Книжки, журнали, газети, пластинки машини до писання.
- Різьба, бандури, вишивки, полотна і нитки до вишивання.
- Обруси і полотна з українськими зображеннями в гуртовій і подрібній продажі.
- Біжутерія, кераміка і кришталі.
- Висилка пачок до всіх країн.

«BEST ARKA»

2282 Bloor St. W. Toronto, Ontario M6S 1N9
Tel. (416) 762-8751

Naturopathic Clinic

Vis Medicatrix Naturae

Д-р Галина СРОЧИНСЬКА, М.Д., Н.Д.

Д-р Лідія ДОБОШ, М.Д., Н.Д.

(ЗІЛЛЯ, ГОМЕОПАТІЯ, ДІЄТА,
АКЮПАНЧУР, ГІДРОТЕРАПІЯ,
ФІЗІОТЕРАПІЯ)

ЛІКУВАННЯ:

алергій, артрити, ревматизму, простуди, болів голови, мігрени, виразок шлунка, нестравності, надмірної ваги, паразитів системи травлення, болів спини, хворіб шкіри (екземи), жиляків, налогу курення, профілактика збереження доброго здоров'я.

1595 Bloor St. West, Subway: DUNDAS WEST,
Toronto, Ont., M6P 1A6 Тел.: 534-0050

ЗДОРОВИЙ і СМАЧНИЙ ХЛІБ

та інші печива випікає
Українська пекарня

THE FUTURE BAKERY

власниками якої є Родина Вжесневських

— можна набути також різні українські
страви у нашій каварні

відкрито 7 днів у тижні!

735 Queen St. W., Toronto, Ont.
Tel. 368-4235

В зустрічі взяли участь з українського боку: Орест Влох, Богдан Горинь, Михайло Горинь, Ігор Деркач, Іван Драч, Сергій Лилик, Дмитро Павличко, Мирослав Попович, Вячеслав Чорновіл і Михайло Швайка, а з польського — 28 членів парламенту.

**ВЕЛИКИЙ ВИБІР
НАЙНОВІШИХ ЖІНОЧИХ
МОДНИХ ОДЯГІВ**

DANYA

FASHION SHOPPE
2378 BLOOR STREET W.
TORONTO, ONT., M6S 1P4
Телефон: 766-4511

ГОВОРИМО ПО-УКРАЇНСЬКИ

Купуйте продукти в наших вигідних крамницях

SWANSEA IGA SUPERMARKET

П. Божик і С. Станько — власники

● 2295 Bloor St. W. ● Roncesvalles Ave.
1094 St. Clair Ave. W. ● 1304 King St. W.
TORONTO, ONT.

arka shoes

- Великий вибір вигідного і модного взуття
- Регулярні і ширші фасони.
- Помагаємо клієнтам з відтисками та з іншими проблемами.

— ROMIKA — SALAMANDER — LA VALLE
— GALLUS — ORTHOPAEDIC SHOES

ПЕНСІОНЕРАМ 10% ЗНИЖКА

2196 BLOOR ST.W. (at Runnymede) TONY HRUBI
TORONTO, ONT. M6S 1N4 (416) 763-1851

M - C D A I R Y

- ЙОГУРТ
- ГУСЛЯНКА
- БІЛИЙ СИР
- СМЕТАНА

212 Mavety Street
TORONTO, ONTARIO
Tel: 766-6711

**У С Е С М А Ч Н Е,
Д О Б Р О Я К І С Н Е!**

НА АКТУАЛЬНІ ТЕМИ

Вячеслав ЧОРНОВІЛ

НА БЕРЕГАХ ДО ПОВНОЦІННОСТІ

«Я погоджуюся з Яцком Куронем, коли він говорить, що від того, якого кшталту набуватиме життя української національної меншості у польському контексті, значною мірою залежатиме і формула польсько-українських взаємозв'язків також на міждержавному рівні. Справді-бо, нашу сутність — і українську, і польську — повинні ми бачити в усій її повноті незалежно від кордонів та успадкованих упереджень. Такої відкритості вимагає від нас час і нова, видна вже на обрії констеляція партнерських народів», — твердить **Вячеслав Чорновіл**, парламентарист, один з лідерів сил демократичного блоку в Україні. У циклі розмов, які протягом останніх місяців велися між польським урядом і парламентом та представниками саме українського демократичного блоку, відвідини Вячеслава Чорновола мають своє виняткове місце: вперше українську сторону представляв депутат українського парламенту. Отож проблеми взаємовідносин набувають поглиблення і міждержавного узагальнення. На офіційні наслідки цієї та майбутніх розмов треба все-таки ще чекати.

Певні питання можуть однак уже тепер отримати хоч би приблизно конкретизовану відповідь. Є серед них і те, яке в розмові природно з'явилося першим.

Цю розмову передруковуємо з варшавського «Нашого Слова» — Ред.

— Розмовляємо кільканадцять годин після того, як Литва проголосила свою незалежність. Годі не запитати про іншу перспективу: як далеко Україні до такої ситуації?

— До ситуації, в якій більшість населення України захоче цього, може бути два-три роки...

— Чи кажучи «більшість населення», не забуваєте про парламент?

— Ні, не забуваю. Склад парламенту, — в якому, на жаль, демократичні сили не матимуть ще переваги — мінятиметься хоч би під тиском громадянської непокори. Це, звичайно, суттєве. Але непомірно важливішим буде рівень національної зрілості народу. Він дуже швидко міняється, зростає. Думаю, що коли не буде ніяких зигзагів історії, ніяких катаклізмів то до такого стану організованості нації, як литовська, нам лишилися лічені роки. Більш точне прогнозування — це був би з мого боку авантюризм. Я суджу по минулому році. Році надзвичайного піднесення національної свідомості і громадської активності українського народу. Причому відрадне те, що явище сягнуло і східних теренів. Галичиною-бо нікого не здивуєш: якби рівень національного усвідомлення був усюди такий, як у Галичині, тоді імперії не існували б і кровні питання народів були б автоматично розв'язані.

ПОДАРУЙТЕ ЇМ АВТО

За посередництвом фірми ЛАДА КАНАДА Інк. тепер можете купити або подарувати своїм рідним і приятелям на Україні новий автомобіль прямо з Запорізького або Луцького автозаводу!

Великий Запорізький автозавод ЗАЗ виробляє понад 100,000 легкових автомобілів річно та всі запасні частини для них. Від часу появи перших мініавтомобілів марки «Запорожець» в 1960 році, до нинішньої модерної комфортабельної ТАВРІІ ЗАЗ-1102 (з передньою передачею) пролягла довга дорога постійних технічних удосконалень.

ЦІНА \$6996.00

1790 ALBION ROAD, REXDALE, ONTARIO M9V 4J8
Tel.: (416) 748-2100 Fax: (416) 748-2107 Telex: 06-989241

ЦІНА \$5994.00

Крім нових авт типу ТАВРІА, наша фірма доставляє також спеціально сильні автомобілі (джіпи) Луцького заводу ЛуАЗ-969А, з передачею на всі чотири колеса, що достосовані до перевезення пасажирів і тягарів по нерівних полях і дорогах.

Ці автомобілі вповні перевірені, забезпечені від ржі, гарантовані, економічні і недорогі!

Обіцяємо доставку напротязі двох місяців прямо з заводу!

За повнішими інформаціями телефонуйте, пишіть, або зголошуйтеся на таку адресу:

LADACANADA INC

— **Не може зате не викликати певного здивування ваш оптимізм, коли говорите про Східну Україну. Ті, що активність готові міряти за кількісними показниками Народного Руху, напевно однодумцями з вами не будуть.**

— Насамперед відносно самого оптимізму. Коли б його я не зберіг, я б не сидів тепер перед вами як депутат Верховної Ради України, а, очевидно, був би якимось пристосованцем — одним з тих, що зараз інтенсивно роздумують над тим, як втекти, з «оцієї» Комуністичної партії. І друга частина питання. Я сам, як знаєте, зі Східної України, часто там буваю, отже своїх земляків знаю краще ніж, наприклад, дехто з корінних галичан. Але нині не тільки мені відомо, що навіть у Донбасі в нікого здивування не викликають розмови про самостійну українську державу. Цікаво і водночас зрозуміло, що явище це має також економічне підґрунтя...

— **Як тоді сказане вами погодити з твердженнями, що навіть у самому серці свідомої своїх прав, як кажете, Галичини — у Львові існують сили, які чинять чималий опір демократичному рухові? Чи не було це помітне у ході виборчої кампанії?**

— Саме, скористаймося прикладом недавнього часу. Виборчий комітет призначив мені такий округ (чи навмисне?), який здавалося б, годі назвати малоскладним: значний процент його мешканців — це т.зв. російськомовне населення, крім цього, тут чимале військове середовище. Вихідним був засно-

вок: у ході кампанії зробити все можливе, щоб з національними меншостями, зокрема з російською, віднайти площину спільних висновків, порозуміння. З цією теж метою провели ми в окрузі соціологічний опит, де одним з питань стояло: як ви ставитесь до ідеї повного економічного і політичного суверенітету України? Понад 70 відсотків опитаних поставилось до цієї ідеї абсолютно позитивно. Думаю, що є це промовистий аргумент. А антидемократичні сили? Вони, звичайно, існують.

— **Пару разів торкнулися ви економічного питання. Найбільш відому пропозицію його вирішення містить програма Руху, яку інколи називають пропозицією Черняка. Існує водночас т.зв. московська програма і окремий варіант, опрацьований на Україні. Котра з цих пропозицій найближча суверенній Україні?**

— Почнімо може від «московської», яку найчастіше окреслюють програмою Рижкова-Абалкіна. Вона, справді, страшна. Веде вона всіх просто у глухий кут. Усіх, отож не тільки Україну. Це пропозиція напівринкової економіки, збереження вертикальних структур — міністерств, відомств, держпостачів, держпланів та всякого подібного. Це погибель кожної економіки. Погибель зокрема для України, якій тільки повна економічна самостійність може принести якусь розраду. А саме для України програма ця планує «збереження» біля 70 відсотків її економіки в руках Москви (тепер оцих

відсотків 95, тобто ми по суті не маємо своєї економіки). Гадаю, що коментар до цього зайвий. За те чимало гідного уваги, конструктивного, а то й перспективного містить програма, опрацьована в Інституті економіки в Києві. Кажучи коротко, сповнює вона надію, що в Україні є свої економісти, які спроможні повести працю над актуальним питанням нашої економічної долі. Обговорювати пропозицію Руху тут, думаю, немає потреби.

— **Здогадуюсь, що до виборів приступали ви також зі своєю економічною програмою...**

— Так як більшість кандидатів. Основне в ній: по-перше, повна ліквідація вертикальних структур на користь горизонтальних, на користь економічних зв'язків на рівні підприємств, виробників, чи окремих об'єднань, по-друге — множинність і рівноправність різних форм власності. Державну форму власності пропонував би я звести до мінімуму, оскільки держава як найбільший експлуататор уже достатньо скомпрометувалася. Для вибору, чи теж паралельного функціонування остається чимало інших форм, наприклад, акціонерна, кооперативна, муніципальна, громадських організацій, ну й нарешті приватна. Цю останню особливо негайно треба було б увести в сільському господарстві. Інша справа — це питання ферм на українському обезлюдненому, позбавленому транспорту і техніки селі. Думаю, що єдине нині вирішення — це поступовий перехід до фермерства через кооперативну власність, якої, звичайно, не можна плутати з колгоспною.

— **Все це говорите, мабуть, при засновку повного суверенітету України?**

— Не тільки. Це реальне й сьогодні. Зрозуміло, вводити оці перетворення було б значно легше, коли б вже нині парламент України спромігся прийняти закон про політичний суверенітет, тобто про зверхність законів України над союзними. Тим самим ми мали б право формувати нашу економіку так, як вимагає цього населення й актуальна ситуація, в якій економіка України, не забезпечена кінчними паритетними обумовленнями (наприклад, еквівалентний обмін з сусідами за рівнем міжнарод-

них цін, чи вивіз поза межі України тільки тих товарів, які не є їй необхідними), неймовірно швидко руйнується. Оці зміни конче треба було б увести протягом найближчих місяців. Вони потрібні як порятунку, без якого через півтора-два роки в нас почнеться голод.

— **Чи на таку швидкість вирішень спроможний буде новостворений парламент України?**

— Сумніваюся. Коли пам'ятати про його склад, то значна кількість дорогоцінного часу втрачатиметься на, скажімо, перетягання линви. А швидкість тут необхідна хоч би тому, що ми можемо втратити той історичний шанс, який нині створився. Адже народ не може весь час бути на піднесенні! Уповільненість кроків, розпорошення уваги може продовжувати в'ялість та апатію. В ситуації повного краху авторитету компартії та зневіри у марксистсько-ленінську ідеологію, тобто в ситуації деструктивних явищ мусять заіснувати не тільки конструктивні ідеї, але й такі ж заходи, реалізовані почини. В іншому випадку і погіршиться економічне становище, і поглибитись розбрід. Про перспективу тоді краще й не казати.

— **Знаємо однак, що бути пророком найважче, а то й неможливо бути у власній вітчизні. Чи спираючись на реалії, не вважаєте, що останні вибори створюють все-таки певний шанс прискорення згаданого тут уже процесу?**

— Безсумнівно створюють. А спираючись на реалії, чиню теж підрахунки. За ними демократичний блок матиме приблизно 30 відсотків місць у парламенті України. Стільки відсотків матиме теж, правдоподібно, тверда партократія. Решта — це ота середина, як каже народ — «і вашим, і нашим». Це, звичайно, новий, але ще не той організм, який спроможний був би без затягування приймати необхідні закони...

— **Тобто вважаєте, що подібні до недавніх у Польщі темпи перетворень на українському ґрунті ще не заіснують?**

— Це трохи не та ситуація. Все ж таки цей парламент буде великим прискорювачем, каталізато-

FOR COURTEOUS FRIENDLY SERVICE

ВВІЧЛИВА І СПРИЯТЛИВА ОБСЛУГА

COMMUNITY TRUST

2271 BLOOR STREET WEST, TORONTO, ONTARIO, M6S 1P1

PHONE: 763-7333

ЗВЕРТАЙТЕСЯ З ДОВІР'ЯМ
ДО КОММЮНІТИ ТРАСТ
У ВСІХ ФІНАНСОВИХ
І БАНКОВИХ ПОТРЕБАХ

ром. І для нікого, мабуть, не є таємницею, що його форум не тільки схвалюватиме окремі державної вагомості рішення, але й служитиме трибуною для піднесення національної і державницької свідомості народу.

— **Зрозуміло, на парламент скеровується найбільше очей. Водночас, таки, аж ніяк не меншає роль таких масових об'єднань, як Народний Рух. Нещодавно світові інформативні агентства подали, не без певного здивування, вістку, що винесено пропозицію створити на базі Руху політичну партію. З якою це метою?**

— Гадаю, що зроблено з метою чисто кон'юктурною. Я вважаю, що Рух ніколи не стане політичною партією. В іншому випадку він втратить сенс буття у своїй формулі, ото ж і значення. Рух — це така широка структура, яка об'єднує всіх: від сьогоднішніх ліберальних комуністів, від тих, що мріють про створення української комуністичної партії до радикалів. Це все покривається одним дахом, який називається саме Рух. Він потрібен як єдина сила. Партії може бути багато і вони є (наприклад, соціал-демократичні, анархосиндикалістські чи національні), але жодна з них не спроможна увібрати в себе такий різновид ідей і світоглядів, який гуртується в Русі. Жодна з них теж не в силі користуватися таким авторитетом і в народі, і в його опонентів.

— **Поставмо тоді питання, здається, особливо вам близьке: яка теперішня ситуація і на котрому краї демократичних сил опинилася сьогодні Українська Гельсінська Спілка?**

— Мені хотілося б, щоб Спілка і надалі відіграла таку саму роль, яку вона відіграла до конститування Руху. Значення УГС для організації і радикалізації Руху — безсумнівне. Помітне це було, зрештою, вже на установчому з'їзді, де прийняті були по суті всі наші постулати. Отож вважаю, що УГС у такій формі, в якій вона досі була, мабуть, свою історичну роль виконала. Створювали ми її як чисто політичну організацію. Зібрала вона найкращі і найрадикальніші сили на Україні та дала першу програму. Адже наша декларація (я був одним з її авторів) це в принципі перша чітка програма національно-демократичного руху на новому етапі. Незважаючи на це, вважаю, що сьогодні вона потребує оновлення. Вона стала ліберальною, вона не розроблена в елементах...

— **Чи так вважаєте після критики, яка понеслась на адресу Спілки із Заходу?**

— Але ж ні. Свого часу ми на цю критику не звертали уваги. Потім, зі зміною певних обставин та назрінням нового етапу, ми внесли поправку, в якій зазначили, що УГС включає всіх тих, хто бореться за повну національну незалежність. Після з'їзду Руху спілка немов зупинилася. Нам треба було негайно переформуватися, чітко назвати себе політичною партією або спілкою, але виразно політично окресленою, змінити назву і стати організацією, яка була б ядром Руху. Для самого Руху, мабуть, потрібна була така передова сила. Ми, та-

NON STOP

LOT
пропонує єдине
безпосереднє сполучення
Монреал — Варшава. Відліт
з Мірабел у вівторки і п'ятниці.
Пропонуємо також сполучення
до Риму, Банкоку. Делі і до
більшості європейських
столиць. Середньо
запрошуємо.

За ближчими інформаціями телефонувати
в Монреалі: (514) 844-2674
в Торонто (416) 364-2035

POLISH AIRLINES

1000 Sherbrooke St. West
Suite 2220
Montreal, Que. H3A 3G4
Phone Montreal (514) 844-2674 Toronto (416) 364-2035

ПОСИЛКИ НА УКРАЇНУ!

УВАГА ВАЖЛИВЕ ПОВІДОМЛЕННЯ!

Фірма „Українська Книга“ в Торонто і „Внешпосилторг“ із Радянського Союзу підписали договір про висилання повнооплачених посилок — подарунків від індивідуальних канадців та організації своїм рідним і друзям, проживаючим в СРСР.

Українська громадо! Всі митні, поштові та інші оплати можна заплатити канадськими доларами без додаткових оплат тих, хто їх отримує.

„Українська книга“ має філіали у Вінніпегу, Едмонтоні, Ванкувері, Монреалі.

Українська книга,
962 Блур стріт, захід,
Торонто, Онтаріо. М6Н 1Л6.
Телефон — (416) 534-7551.

Ukrainska Knyha,
962 Bloor Street West,
Toronto, Ontario. M6N 1L6.

ЛАСКАВО ПРОСИМО!

ки, пристанули. Можливо це теж тому, що більшість з нас — маю на увазі функційних діячів УГС — увійшла в Рух, у його керівні чи представницькі ланки. Це якоюсь мірою радикалізувало Рух, але саму Спільку зупинило. Сьогодні це структура на роздоріжжі. Найближчим часом вирішуватимуться: або ми взагалі розпустимось і розпадемося на кілька партій (це зовсім реально, наколи в нас є люди різних світоглядів), або звузимо свій актив і конституємось як якась, наприклад, демократична партія*.

— **У розмовах про лідерів УГС вас часто вміщається на радикальному її крилі. Ви самі окреслюєте себе демократичним радикалом. Чи означає це, що на ґрунті Спільки у співставленні з людьми більш ліберальних поглядів будуть розходження поглядів?**

— Це неминуче. Одностайність потрібна, мабуть, тільки на цвинтарі. Оці розходження назвав би я однак конструктивними. Настільки конструктивними, що не тільки не пропадуть ідеї, які ми винесли, але й кадри, які ми підготували, не складуть рук.

— **У моменті, до якого нині дійшла Україна, необхідними їй є не лише ідеї і логічні вирішення внутрішніх складних проблем, але й невідкладно потрібна також концепція зовнішньої політики. Чи у ваших парламентарних колах така концепція існує?**

— Існує та постійно оформлюється. Не випадковими були протягом кільканадцяти останніх місяців поїздки представників демократичного блоку хоч би до Польщі, не випадковим є й мій теперішній приїзд, чи теж моя присутність на прийомі у президента Чехословаччини Вацлава Гавела. Повертаючись до концепції, генерально можна сказати, що вона сперта на тезис, що ми, що Україна повинна повноцінно вплетися у контекст центрально-східного європейського регіону. Ми повинні поставити і ставимо перед новими урядами сусідніх країн питання відкрито: ми сьогодні ще колонія, але невдовзі ми можемо стати серед інших як рівні. Станути як народ, як держава велика з чималим економічним, культурним, політичним потенціалом. Саме до такої перспективи мусять теж достосуватися концепції зовнішньої політики і держави — наші партнери. Згідний був у цьому зі мною також Лех Валенса, з яким я мав нагоду обмінятися думкою під час зустрічі в Гданську. Водночас відомо мені й те, що в цьому питанні є певні розходження і в керівництві «Солідарности», і в демократичному польському парламенті. Домінує однак тенденція взаємозрозуміння і партнерської взаємопошани. Хотілося б, щоб це було домінуючим і в стосунках з іншими нашими сусідами, також тими, з якими ми розділяємо долю в Союзі. Деталі, звичайно, вирішуватимуться кожного дня і послідовно.

— **Згадали ви розмови з Валенсою, а пригадаймо ще зустрічі з такими відомими політичними постатями, як Анджей Стельмаховський, Яцек Куронь, Броніслав Геремек, Збігнєв Янас, Богдан Борусевич, Адам Міх-**

нік чи Анджей Дравіч. Чи вважаєте, що були це зустрічі конструктивні?

— Вважаю, що навіть дуже. Я зараз не можу переповідати повністю змісту, яким вони насичувалися, оскільки годі було б окреслити їх офіційними, але скажу основне: саме в цьому середовищі керівників «Солідарности» та представників парламенту є велике зрозуміння вагомості проблеми. Доходили ми до конкретів, на яких можна вже будувати плани взаємовідносин на площині Україна — Польща. Згадаю, наприклад, згідну думку про безпосередні зв'язки на рівні парламентських демократичних клубів чи відносно українсько-польського «круглого столу». Думаю, що такі зустрічі дуже потрібні і Україні, і Польщі, і що не лише також українській меншості в Польщі. А взагалі, здається мені, що поляки ставляться тепер до України, як до того велетня, який ще повністю не оформився, але відносно якого треба формувати і мати власну політику. І такого підходу годі було б не назвати конструктивним. Спертий він на усвідомленні, що раніше чи пізніше історична доля не тільки України вирішуватиметься на придніпровських просторах. Якби це ще зрозуміли всі українці, значно легше було б долати і внутрішні, і зовнішні проблеми.

— **Надіємось, що усвідомлення власної повноцінності в українського народу буде тепер відбуватися значно швидше, в чому допомагатиме й оцей, за вашим окресленням, парламент-каталізатор. Дякую за зустріч.**

Розмову вів Роман Галан

*Як уже відомо, Українська Гельсінська Спілька перетворилася в Українську Республіканську Партію, що, очевидно, не заперечує її демократичності — Ред.

УРДП ВІДБУЛА З'ЇЗД ТА ЗМІНИЛА НАЗВУ

Двадцять шостого і 27 травня 1990 р. в Чикаго відбувся ювілейний 10-ий з'їзд Української Революційно-Демократичної Партії в 45-річчя її існування та виходу в світ газети «Українські вісті». УРДП вітали усно та письмово коло сорок установ, партій, організацій, товариств та поодиноких осіб. З'їздом керувала президія: Анатолій Лисий — голова, Євген Кальман — заступник та Василь Олійник — секретар. Після зачитання привітів та вибору різних комісій звітували члени Секретаріату ЦК УРДП та голови крайових комітетів УРДП за п'ять років своєї діяльності. Також звітували голова Фондації ім. Івана Багряного та видавництва «Українські вісті» — Ан. Лисий і редактор газети «Українські вісті» — Михайло Смик. Делегати з'їзду присвятили багато часу обговоренню справ пов'язаних з допомогою українському народові, щоб він врешті став господарем своєї землі й зажив життям, подібним до народів західного світу й позбувся страху, беріг свою мову, культуру й випрямив свій хребет, зігнутий довгим пониженням, переслідуванням та терором. Доповідь для ширшого кола громадянства прочитав почесний голова УРДП Василь Гришко на

тему «Перебудовна революція в СРСР, самовизвольний процес в Україні та наші ідейні позиції». Він читав вступ та закінчення (висновки), а середню частину його доповіді читав Ростислав Василенко з Канади. На питання «що далі» в СРСР взагалі, а в Україні зокрема в справі перебудови, змін та демократизації він відповів: «... невідкладне завершення, тобто — доведення до логічного кінця процесу розвитку перебудови шляхом глибоких, докорінних реформ у сенсі справжньої перебудовної революції згори; або ж перебрання перебудовної ініціативи силами потенційної революції зсередини суспільства та зрушення й низів до перебудовного процесу революційного, але мирно-легалістичного характеру». Він сказав, що нам: «... потрібні не трагічні поразки й не героїчні жертви, а консолідація всіх наявних національних сил і концентрація всіх збірних зусиль для використання всіх тих легальних можливостей, які все так створює перебудова на одному головному відтинку спільної праці, а саме — на посиленні й поглибленні національного відродження, національно-політичної свідомості якнайширших мас нашого народу й на підготові до рішальних змагань за нашу остаточну мету — державну незалежність усієї соборної України». В обговоренні допомоги діячів України та реагуючи на доповідь В. Гришка забирає слово Борис Тимошенко — український письменник та член Секретаріату Народного Руху України, який підтвердив, що доповідач змалював реальну картину ситуації в Україні й просив, щоб ця доповідь обов'язково появилася у виданнях України.

На початках свого існування УРДП мала трохи іншу назву, яку запропонував Іван Багрянний, а саме Українська Демократично-Республіканська Партія, а в 1947 році остаточно названо Українською Революційно-Демократичною Партією. На цій десятій з'їзді вирішено вернутися до первісної багряннівської назви партії, цебто до Української Демократично-Республіканської партії в скорочені УДРП. До проводу УДРП вибрані: Михайло Воскобийник — голова, Олексій Коновал — голова секретаріату, а членами є: Віталій Бендер, Василь Гришко, Федір Гайовий, Олександр Скоп, Михайло Смик, Анатолій Лисий та Юрій Іхтаров.

Після з'їзду УРДП відбулася двогодинна розмова членів ЦК УРДП з представниками проводу ОУНР — обмін думками щодо подій в Україні, співпраці партій та консолідації усіх українських політичних партій та організацій в Державному Центрі УНР.

О. К.

НОВЕ ВІД ВИДАВНИЦТВА «БАЙДА»

КНИГА НА КАСЕТИ — «НАШЕ ГЕТТО» Лесі Богуславець, це 60-хвилинна касета з шістьма оповіданнями, прочитаними самою авторкою. Тут ви знайдете «Наше гетто», «Землячок», «Ой, слава моя, славонька», «Барвінок», «Модерна жінка», «Важні справи». Всі ті твори, це сатира на теми нашого життя на еміграції.

Вигідно і зручно слухати коли в авті їдеш і скучно. А ще, якщо у вас вже не ті очі, що були, чи не любите читати, нехай авторка розвеселить вас.

Ціна — \$10.00

Order from: BAYDA BOOKS, 30 Fairway Rd.
Doncaster, 3108 Australia

Tel:

(416) 763-1093

MEAT PRODUCTS LIMITED

Specialists for over thirty years

- Найкращої якості м'ясні продукти власного виробу;
- Вареники, флячки, квашена капуста та інші європейські ласощі;
- Замовлення на весілля та на інші прийняття;
- Говоримо по-українськи;
- Власник Е. Рембач до Ваших послуг.

2238 BLOOR STREET WEST
TORONTO, ONTARIO, M6S 1N6

PALADIN INSURANCE LTD

Тел. 239-7392

Павло Колодій

Insurance Broker

Забезпечуємо: дома, апартаменти, котеджі, автомобілі, торгові підприємства, каліцтво, життя! Також групова асекурація!

97 Six Point Rd.

Etobicoke, Ontario

M8Z 2X3

Homeowners
Tenants
Commercial
Automobile
Life
Disability

GEO. H. CREBER (від 1897 року)

208 Kingston Rd. at Woodbine

УКРАЇНСЬКА ФІРМА ПАМ'ЯТНИКІВ
У ТОРОНТІ

- першорядні майстри, скульптори і креслярі;
- імпортований і місцевий граніт, бронза;
- фотографії на порцеляні, нагробні написи;
- хоч замовлення виконують висококваліфіковані майстри — наші ціни найпоміркованіші!

Тел. одень — 691-5712 і увечорі — 762-3508

РОМАН ДЕМКІВ

Юрій СОЛОВІЙ

«КРАЩЕ ПІЗНО, НІЖ НІКОЛИ...»

У «Нових Днях», за січень 1990 р. є відгук п. М. Шафранюка («Дивні мрії новоприбулих мистців») на коментарі мистців, прибулих недавно сюди з України і Польщі.

По обидвох боках помітне незрозуміння (або брак інформації) ситуації українського мистця на еміграції, чи пак на нових землях поселення після Другої світової війни.

Не входить у статистику, скільки славних-неславних мистців маємо на еміграції, бо не це тут суттєве; коли п. Шафранюк говорить про «полки» українських мистців за межами України, він автоматично хоче щось вагавите доказати, забуваючи, що багато менше число мистців, ніж цитує він, зробило переворот у мистецтві на переломі сторіч, з чого є очевидним, що кількість мистців у мистецтві не є першорядною справою. Це не повинно бути новиною й для мистця Мазурика, який очікував сотні (щонайменше 50 лиш у Торонто!) славних українських мистців на Заході, коли в цілому міжнародному світі славних мистців менше, ніж цифра його сподівань.

Недавно поставилось питання: «Тепер є можливість перевірити в безпосередній конфронтації чи ці наші «героїчні» здобутки викличуть у наших земляків з України признание, чи, може, вони очікували більшого чуда» (Моє «Гонімум і гомін з України», «Нові Дні», вересень 1989 р.).

Це питання не втратило на актуальності і помімо песимістичного суду трьох мистців (О. Мазурика з Польщі, Ф. Гуменюка і І. Остафійчука з України), які очевидно пішли стежками нашого культурного передмістя, виходить, за вказівками неформованих про працю мистців, які творять, так би мовити, поза свідомістю суспільства, ігноровані «адміралами» і «капітанами» офіційного човника українського мистецтва на еміграції (КУМФ, на жаль, помімо сподівань, завдяки її дорадникам, осіла на пісочку, — і так заповіджений «білий крук» почорнів, ставши установою з зацв'яхованими у світ дверима (На нашу думку, цей суворий присуд ще передчасний — Ред.). Не дивно, що ці мистці є розчаровані нашими «офіційними успіхами».

Пан Шафранюк говорить про успіхи наших мистців у тоні мішанини кадил під носи нашої зацної громади і клопотів, пов'язаних з вдержанням галерії, де, якщо пощастить, з виставки піде «1-2 картини, вартістю кількадесяти долярів, часом кількасот» (на авта, яких життя дуже короткотривале, знаходяться 5-фігурні тисячі); назагал турботи нашого суспільства мистецтвом майже не існують. В його очах, творення мистецтва — забавка, коли насправді тут потрібна колосальна духова і фізична енергія плюс чималі фінанси, заради яких мистцеві доводиться витрачати сили і час на

якійсь іншій праці. Та хоч мистецький ринок країн нашого поселення (в Західній Європі, США і в Канаді) могутній, дістатися нам до нього — затягне діло (нова мова для свіжоприбулих, брак контактів, шукання менажерів і меценатів, бо ж виставки в музеях хтось мусить оплатити), потрібне щастя і певний сприт. Новоприбулі багато з цих передумов не мали, або не брали до уваги, отже, залишалось вірити, що самі твори відкриють собі дорогу й двері відповідних установ. Часами це вдавалось, але найчастіше в переломові моменти відкривались несподівані нові перешкоди (напр., вік стартуючого мистця, який «повинен» знаходитись між 20-30; колодами, на диво, могли бути навіть щасливіші творчі відкриття, які випереджували моду і були в той час «непорозумінням», бо музейні працівники й критики в більшості ходять теж стадом!).

На ці теми у нас писалось («Мистецтво без даху над головою», в моїй книжці «Про речі більші, ніж зорі»), в той час більш інтуїтивно, не передбачаючи, що деякі проблеми стануть міжнародними: американський журнал «Art news», жовтень 1989 р., ставить питання «на вістрі ножа» в статті «Too much art?». Це теж барикади, які приходилось поборювати мистцям, особливо мистцям-емігрантам, поскільки контроль ринку впливовими (і багатими!) галеріями, не нове явище. Перенасичення ринку утруднювало б підшрубовування цін, що було б у некористь галерійних маніпулянтів. Тепер взагалі дискутують про ринок мистецтва, який став «копальнею золота», включно з мистецькими училищами, які вчать не лише натягати полотна на підрамки, а викладають теж про різні «замки входів» на цей ринок, помагаючи початківцям контактами, що крокує **перед** творчими фактами.

Висловивши кілька завваг відносно ситуації мистця взагалі, а українського зокрема, який водатку терпить від некорисної, покрученої політичної інформації про Україну, слід вітати критичний підхід згаданих вище мистців, яким не заімпонувала метушня «культуриггерів». Але з часом і їм прийде коригувати перші враження, доповнивши інформації про працю наших мистців на еміграції, прим., познайомившись з вельми цікавою й успішною творчістю скульпторів О. Гуценка, К. Мілонадіса, М. Дзіндри (до речі, М. Дзіндрою зацікавився коротко перед його виїздом до США Гюнтер Франке, галерія якого в Мюнхені виставляла твори першої шеренги авангарду — Кле, Бекманн, Марк, Міро, Шагаль, Кандінський, Шлемер і ін.); в цій галерії були виставлені мої праці на виставці «Молоді обдарованці» в інтернаціональному виборі 1950 р., від часу якої я був там репрезентований включно з виставками; після смерті п. Г. Франк перед кількома роками ця престижна галерія припинила діяльність. Вихвалуюсь? Мова про факти, а зрештою скромністю стаття Шафранюка та інших дописувачів з цього крила не грішить. М. Урбан, І. Дмитрик, А. Перейма, К. Аронець, О. Дяченко-Кочман, Л. Борняк, Д. Дорош, Дз. Ор-

ловська, О. Коверко, О. Шепарович, Л. Петруняк-Колуччі, Ю. Струтинський — особливої уваги заслуговуючі мистці.

В майбутньому наших гостей (мистців і заціквлених) з України слати б до Українського Інституту Модерного Мистецтва в Чикаго, який має зразки та адреси мистців актуально-проектного мистецтва.

На запрошення редакції «Нових Днів» я написав дві статті: до десятиріччя існування КУМФ-у («Один із білих круків» — КУМФ», квітень 1986 р.; «Погляд з іншої перспективи — КУМФ на порозі другої декади», липень-серпень 1986 р.; «Погляд з іншої перспективи... (2)», жовтень 1986 р., пропонуючи напрям праці на терені (Торонто), який в той час почав метаморфозу з провінційного містечка на один із світових культурних центрів. Але, як виявилось, це був завеликий мет для залоги, яка в тойшла в напрямі заржавілих дороговказів.

Помимо цих критичних помічень — Панству Шафранюкам належить уклінна подяка всіх, які розуміють місце творчої культури в житті суспільства. Їхня посвята (духова й матеріальна) — енциклопедична (хай з закоріненими у нас друкарськими і іншими «помилками»)! Хоч цей човен «плаває» в застояних водах — вихід можливий (в галеріях КУМФ-у відбулись теж високоякісні імпрези!), змінивши залогу радників командою з новими візіями і щоглами, яких навіть в околицях Торонто не бракує, бо **«Краще пізно, ніж ніколи!»**

Додаток: Пан Шафранюк вирізняє «світову виставку українських мистців» віхою діяльності КУМФ-у; в моїх вищезгаданих статтях, я теж при ній зупинився, але, як бачу, пояснення рамок і мотивацій збірних виставок є ще далі актуальним питанням і вимагає додаткових пояснень.

Виставки, характерні масою учасників **різних напрямів та рівнів**, стали виключно комерційними ярмарками, де галерії винаймають кусок виставової площі для показу своєї т.зв. «стайні» (мистців) з надіями на нових клієнтів. Така виставка, прим., відбулась у Франкфурті (Зах. Німеччина) від 16 до 21 березня цього року, зрештою комерційні виставки поширені тепер по цілому світі (про що повідомляють оголошення в пресі), підшива-

ючиcь рекламою ваговитої події...

З повені цих виставок вирізняються збірні виставки з певною календарною традицією: у Венеції (Італія), Нью-Йорк (США) і Касселі (Зах. Німеччина), задумані виключно категоріями мистецтва. У Венеції (Biennale) репрезентовані нації, чи пак держави, власним вибором; в Нью-Йорку в музеї Вітні (Музей американського мистецтва), теж в дворічному ритмі, виставляють (американських) мистців, які недавно виринули з якимись найновішими новинками, викликаючи жваві дебати; подібні духом до виставок у Вітні є «п'ятирічки» «Documenta» в Касселі, яких, одначе, типізує інтернаціональна скаля прийому добору та такої ж скалі інформація.

Без передбаченої календарної системи музеї та деякі галерії влаштовують огляди стану мистецтва в різних країнах з наголосом на найновіших подіях. Але найширше прийнятими солідними установами є програми в рамках ідеологічної, або тематичної єдності, де бере участь якась кількість мистців, об'єднаних певною проблематикою.

Мистецькі організації та об'єднання мистців влаштовують, звичайно річні звіти осягів своїх членів (кольоритного колективу) для їхнього «морального задоволення», з малими надіями на комерційний успіх: такою «ідеологією і принципами» (з домішкою оптимістичної самооблуди) була попередетикана «імпреза» «Світова Виставка Українських Мистців».

Січень 1990

АНСАМБЛЬ «ЯТРАНЬ» В ПАРИЖІ

Бурхливими оваціями зустріли глядачі у Парижі, виступ самодіяльного ансамблю народного танцю «Ятрань». Концерт був організований постійним представництвом Української РСР при ЮНЕСКО спільно з товариством «Франція — СРСР» у рамках програми Всесвітнього десятиріччя розвитку культури.

Паризька преса відзначає, що аматори із Кіровограда полонили глядачів високою виконавською майстерністю, яскравим колоритом національних костюмів, запалом українського танцю.

КАНАДСЬКО-УКРАЇНСЬКА МИСТЕЦЬКА ФУНДАЦІЯ В ТОРОНТО

Тел.

(416) 766-6802

2118-A BLOOR STREET WEST, TORONTO, ONT., M6S 1M8

Перша і єдина в Канаді Фундація українського мистецтва, заснована в 1975 р.

- Формує образотворчу Галерію-Музей
- Влаштовує виставки і продаж мистецьких творів
- Організовує конференції, доповіді, читання на мистецькі теми
- Видає книги, альбоми репродукцій, проспекти тощо.
- Ставайте членами, прихильниками і спонсорами КУМФ! Підтримуйте її для збереження і розвитку української культури!

КУМФ відкрита від вівторка до суботи від 12:00 до 18:00; у неділю від 13:00 до 17:00 год. Вступ до галерії за добровільними датками.

«УКРАЇНЬСЬКА ПІСНЯ В СВІТІ»

Під такою назвою у видавництві «Музична Україна» вийшла в світ давно очікувана книжка українського літературознавця Григорія Нудьги. Найкраще про зміст і значення цього унікального видання сказав у передмові до нього поет Дмитро Павличко, яку ми майже повністю пропонуємо увазі читачів. Книжка ілюстрована, 533 стор.

«Українська пісня в світі» — видання, яке за прикладом літописної практики можна назвати унікальним зводом відомостей про загальнолюдські цінності пісенного фольклору. Тут на високому професіональному рівні зібрано матеріал, гідний подиву фактаж, що свідчить, коли, якими дорогами проникала українська пісенна культура в побут, музику, в художню писемність, наукові дослідження, словом, у розмаїте духовне життя сусідніх і далеких народів.

Автор книжки — Григорій Нудьга, один з найповажніших знавців наших фольклорних багатств, поставив перед собою грандіозне завдання: з різноманітних національних зображень української пісні скласти світовий вітраж, показати її монументальний, планетарний лик. Це завдання виконане. Значення праці виходить за межі фольклористики. Вона добуває з народної пісні, як висловився Іван Франко, «духовний і національний фонд» для нашої культури, робить читача освіченішим у багатьох галузях мистецтва й народознавства. В дослідженні культуролог побачить немало такого, що здатне поглибити розуміння романтизму, історик відбере деякі важливі мотиви, зокрема для характеристики боротьби поневолених слов'янських народів за національне відродження в минулому столітті, музикознавець осмислить фольклорні компоненти в творчості композиторів світової слави: Бетговена, Вебера, Шуберта, Вагнера, Моцарта, Гайдна, Брамса, Ліста, Дворжака, Монюшка, Шопена, Шимановського, Бартока. А романіст знайде окреслені кількома штрихами, але які ж багаті й цікаві в підтексті, портрети великих аматорів і патріотів українського мелосу, таких, як чех Я. Коубек, німець Н. Боденштедт, датчанин Т. Ланге, французька М. Шеррер, італієць Д. Чамполі.

Покладаючись на закордонних вчених і літераторів, композиторів і громадських діячів (представників різних націй і різних епох), аналізуючи їхні захоплені висловлювання про українську народну пісню й думу, Г. Нудьга розкриває таємниці цього дивовижного і для самих українців загадкового феномену. Та, мабуть, найважливіше значення зробленого автором полягає в тому, що видання дає змогу нам, українцям, пізнати і через людей інших націй багатство й живлющу силу пісенної культури нашого народу, подивитися на себе збоку.

Книжка зумовляє усвідомлення того, що наш народ, невмирущий творець пісень і дум, пам'ятав не тільки свою печальну, часто трагічну минувшину, але й необхідність боронити своє існування в май-

бутньому. Пісні й думи були не тільки допоміжною, а почасти і єдиною зброєю, єдиним захистом єдиним гарантом його безсмертності. З пророчої пам'яті нашого народу, зверненої в будучину, виринають його творіння. На них лежить печать не тільки певних «генетичних» ознак праслов'янства, а й соціально та національно скривдженої долі, яку наш народ ніколи не сприймав покійно. Українська народна пісня й дума — туга за щасливою дниною, тому жалощі переплітаються в цих творах з оптимістичним настроєм і ця діалектика почувань є основою їхніх високомистецьких мелодій. Можливо, з неї бере початок і те багатоголосся, яке чи не найбільше чаклує в українській пісні і самих її «носіїв», і її шанувальників за межами нашої Батьківщини.

Заглиблюючись у зміст, переконуємося, що не самі лише прикмети нашого пісенного багатства чарували іншомовних фольклористів та співаків. Були додаткові фактори, які спричинилися до популяризації української пісні й думи серед народів Західної Європи й на Американському континенті. Це козаччина, яка здобула собі славу оборонця Європи від Османської імперії; це відродження українського народу в XIX столітті, яке перебувало в органічному зв'язку з багатьма європейськими революційними, національно-визвольними рухами; це феномен Тараса Шевченка, в творчості якого знайшла своє геніальне продовження українська пісня; це виникнення української державности, утворення УРСР та її культурницька діяльність у світі.

Кожен народ мав і має свої, не тільки естетичні, а й громадсько-політичні потреби в завоюванні здобутків культури іншого народу. Так, для чехів чи для болгар українська пісня стала в минулому столітті маніфестом всеслов'янської значущості, міжнародного братерства, аргументом виборювання національної незалежності, а для багатьох німецьких поетів, як про це писав ще Іван Франко, ця пісня була протестом проти міщанської затхлості та ідеологічної догми, оскільки сама Україна за інерцією з минулих віків сприймалася передовими силами як «синонім волі». Отже, наш фольклор в різних історичних ситуаціях та в різних народів відігравав ту ж роль, яку призначено йому виконувати на батьківщині.

Книжка блискуче ілюструє загальновідому, але дорогу для нас істину про те, що пісня — один з найважливіших засобів єднання й взаєморозуміння народів. Багато надзвичайно цікавих, промовистих — і на загал відомих фактів з історії української пісні у книжці Г. Нудьги одержали нове значно глибше і детальніше трактування. Як, наприклад, найдавніший запис нашої балади «Дунаю, Дунаю, чому смутен течеш» (1571), чи нові матеріали про світову кар'єру пісні «Їхав козак за Дунай».

Одне з важливих завдань, яке безпосередньо постає після прочитання книжки «Українська пісня в світі», — це зібрати, на жаль, тільки названі тут пісні, що поки що перебувають у різних зарубіжних

Belarus

«БІЛОРУСЬ» ДО ВАШИХ ПОСЛУГ

Представництво найбільшого в світі заводу «Білорусь» діє в Канаді від 1969 року й обслуговує знаряддями свого виробу понад 10,000 канадських фермерів.

У зв'язку з великими перемінами в сільському господарстві ССРСР, Ви можете тепер подарувати своїм рідним і приятелям, які проживають там у сільських місцевостях, **трактор або мінітрактор** у комплекті з плугом, бороною, косаркою, причепкою та іншим сільськогосподарським знаряддям.

Ми маємо також пральні машини марки «Зірочка» кіровоградського виробу. «Білорусь» Еквіпмент оф Канада Лімітед доставить Ваш подарунок родичам вчасно, прямо з відповідного заводу в ССРСР!

Оплативши вартість трактора чи іншої машини у Канаді, Ви звільните Ваших рідних і друзів від усіх видатків і клопотів, зв'язаних з таким одержанням.

Ціни і всю іншу необхідну інформацію отримаєте, звернувшись на таку адресу:

«Belarus Equipment of Canada Ltd»

43 Goldthorne Avenue

Toronto, Ontario M8Z 5S7

Tel.: (416) 259-3791

або: 225 East 6th Ave.

Regina, Sask., S4P 3N8

Tel.: (306) 757-5617

фольклорних і навіть у рукописних збірниках, і видати їх, а також повністю видати матеріал, що його зібрав Г. Нудьга. І справді-бо, ми натрапляємо на пісні, про які не знаємо нічого, крім їхніх перших рядків, наприклад, «Ой, ходять сон по улоньці в білесенькій кошулонці» або «Ах, погнала дівчинонька овечок у поле», або «Бігав заєць по полю». А чи не можна було б, скажімо, роздобути в румунських фольклористів мелодію до «Каменярів», яка, можливо, зазвучала б і в нас, адже створена вона була в'язнями, борцями за справедливість. Дуже треба також зібрати й видати найважливіші статті про українську пісню різних зарубіжних авторів, які тут називаються й зацитовуються. Ці матеріали мають увійти і в науковий обіг, і в нашу національну пам'ять. З появою книжки «Українська пісня в світі» виникає закономірна потреба в дослідженні «Українська пісня в Радянському Союзі». Отже, праця Г. Нудьги, як бачимо, ставить чимало завдань і перед нашою наукою.

У дослідженні не бракує відгуків на адресу українського народного мелосу, до того ж суперлативних і одноставних. Тож треба з розумінням ставитися до чужих похвал і пам'ятати: якщо для світу українська пісня є дивиною мистецтва, то для нас вона не тільки естетична категорія, а й хліб і пам'ять, джерело життя, основа національної свідомості.

Дмитро Павличко

ПАМ'ЯТНИК ІВАНУ ФРАНКОВІ В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКУ

Івано-Франківськ. — У місті, яке майже тридцять років тому назване іменем Каменяра, завершився третій тур республіканського відкритого конкурсу на кращий проект пам'ятника Івану Франкові для обласного центру Прикарпаття. Одним із кращих названо проект під девізом «Просвітитель», виконаний львівськими скульпторами М. Посікірою, М. Ягольником та Л. Яремчуком.

Пам'ятник вирішено поставити в центрі Івано-Франківська, на площі Перемоги. Тут в основному стара забудова, по суті, — пам'ятки архітектури. Тут також будинок, в якому Іван Франко на схилі літ читав вдячним городянам свого «Мойсея». Окрім Товариства охорони пам'яток історії та культури, значний грошовий внесок для спорудження пам'ятника славному синові українського народу зробили і роблять своїми пожертвуваннями жителі Прикарпаття.

СІЛЬ НА СНИДАНОК І ОБІД

Кочівники племені Фала, що живуть в Тибеті на висоті 5 тисяч метрів над рівнем моря, харчуються продуктами, які здавалося б, повинні неодмінно викликати атеросклероз і підвищений кров'яний тиск. В їх меню мало овочів, але багато м'яса і тваринних жирів. Все це щедро присолується, а сіль, крім того, додають в чай замість цукру. Однак більшість представників Фала, які проходили обстеження, відзначаються прекрасним здоров'ям.

ДЕРЕВОРІЗЬБИ ЗЕНОНА ГОЛУБЦЯ

Виставка найновіших дереворізів Зенона Голубця відбулася в галерії Українсько-Канадської Мистецької Фундації в Торонто від 12-го до 24-го травня 1990 р.

Зенон Голубець народився у Львові. В роках 1946-49 він студював мистецтво в Інсбрукському університеті, Австрія, а в роках 1954-58 продовжував свої студії в Чикагському Мистецькому Інституті. Мав уже дев'ять своїх індивідуальних виставок у найбільших мистецьких осередках, таких як Нью-Йорк, Чикаго, Вашингтон і Торонто. Також брав участь у численних групових виставках у багатьох містах північних Сполучених Штатів.

Зенон Голубець є майстром у багатьох жанрах мистецтва — в гріфі, малюнку, фотографії, архітектурі, візерунку. Тепер він живе в Глен Спей, що біля Нью-Йорку й там творить переважно свої дереворізби, в мальовничій студії на березі озера, захищеного глибоко в лісах Кастільських гір.

На виставку Зенона Голубця чекали в Торонто з великими сподіваннями і вона не розчарувала нікого. Це був імпресивний показ 54-ох оригінально виконаних в дереві барельєфних дереворізів, пристосованих вісити на стіні. Виставлені твори майстра стилістично були доволі різні, від суто репрезентативних («Роксоляна») до майже цілковито абстрактних («Рослинна композиція»), а також широку панораму романтичного захоплення темами з мітології («Тополею стала»), історії («Княгиня»), природи («Дерево»), релігії («Трійця»), до голої жінки («Афродита»). В таких творах, як «Львів'янка» і «Чорнобильська Мадонна» Голубець затримує також сучасні політичні та екологічні проблеми.

Рельєфне різьблення — це дуже давня форма мистецтва. Деякі наявні його зразки сягають до Ассирійських часів. Традиційно мистець різьбить прямо в матеріалі, — переважно в дереві і каменю — творячи композиції, характерні драматичною грою світлотіні на їхній плоскій, майже як мальованій, поверхні. В 20-му ст. Олександр Архипенко і Жін Арп зреволюціонізували цей традиційний підхід, конструюючи і монтуючи радше ніж лиш різблячи свої твори.

Зенон Голубець створив свій власний оригінальний процес. Він поєднує традиційну різьбу з модерною конструктивною технікою і розтином у початковій стадії. Щоб створити лінії, які стають інфраструктурою кожної композиції, Голубець перед тим розрізує дерево на визначені раніше секції. Опісля вирізьблює індивідуально кожний кусок так щоб волокно і тривимірні пропорції підсилювали загальне враження від композиції. Вкінці всі куски належно складені в цілість, як у складній загадці.

Зенон Голубець у своїх конструкціях творить абсолютну єдність при допомозі ритмічних повторень подібних геометричних форм. Деякі його улюблені форми — півмісяць («Розквіт»), трикутник («Мариністична композиція»), розтягнені форми («Дерево»), хвилясті форми («Рослинна композиція») і кубічні форми («Натюрморт І»).

Захоплення Зенона Голубця деревом викликає чутливість у кожного глядача його праць. Дерево — це матеріал з глибокими історичними резонансами в ко-

лективній людській психіці. Через багато тисячоліть воно не тільки забезпечувало основні потреби життя, але також служило як універсальна медія мистецького вислову. Численні цивілізації використовували естетичні можливості дерева в найрізноманітніші способи.

Зенон Голубець вирішив наголошувати теплу органічну природу дерева. Більшість його праць прозоро забарвлені й поліровані, щоб краще виявити природний колір і структуру дерева. Мистець вживає різне дерево — вишню, горіх, тополь, кедр і інші — уважно застосовуючи унікальні характеристики до потреб даної композиції. Деякі найсильніші Голубцеві твори це ті, де він відходить від буквальної віддачі предмета й дозволяє матеріалові говорити за себе («Рослинна композиція III»).

В декількох своїх композиціях Голубець вживає тонкий слій фарби земляного кольору й селективні легкі позначення для посилення поверхневого ритму й привернення уваги до головної суті («Квіт папороті»). Інші твори покриті густим шаром чорної («Чорна лілея») або червоної фарби («Чорнобильська Мадонна»), щоб тотально закрити конфігурації матеріалу. Це дозволяє окові інтенсивніше концентруватись на грі світлотіней, створених формами і положенням самих частин. Мальовані чорним конструкції прибирають тяжкий камінний вигляд і роблять драматичний тяжкий імпаکت, подібний до чорних «вітарів» Люїси Невелсон.

Мистецтво Зенона Голубця відображає дуалізм, властивий у творах мистців з подвійним культурним корінням. З одного боку, дух Голубцевих творів в основному східноєвропейський, точніше — український. Його пристрась до історичних і літературних тем, його ліризм і мітична прив'язаність до природи, його постійна заглибленість у мистецтво ікони — це ознаки традиційної української романтичної чуттєвості, які він успадкував від народження. З другого боку, технічно, його твори Західні. Через свою освіту й довкілля Голубець увібрав аналітичну й експериментальну традицію Західного мистецтва. Його погоня за оригінальністю під час процесу творення і його сильне зацікавлення формальними і матеріальними елементами його праці є характерні для модерного мистецтва 20-го століття. Інтелегентно згармонізувавши ці дві мистецькі традиції, Зенон Голубець успішно розв'язав напруження культурного дуалізму й подарував нам виставку оригінальних високопрофесійних творів.

Христина Велигорська-Сеньків

Торонто, 1-го червня 1990.

ЦІЛЮЩИЙ РУХ

Ревматизм — одна з найгірших недуг нашого століття. Наприклад, у Швейцарії від ревматизму страждає кожен п'ятий житель цієї країни. Причини хвороби — недостатня рухливість, неправильне харчування і нервові стреси.

Крім ліків, швейцарські медики рекомендують для лікування хвороби застосовувати спеціальну гімнастику.

SONA

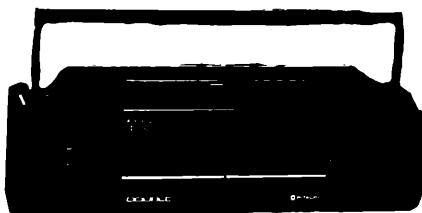
HI

FI

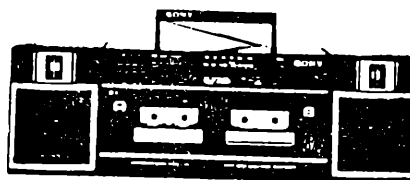
УСЕ НА УКРАЇНУ

HITACHI TRK-W330

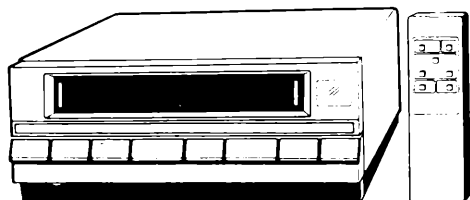
SONY CFS-W365

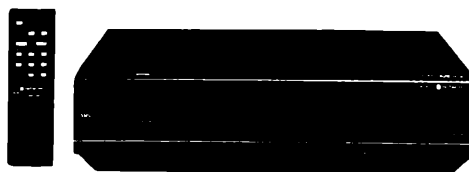
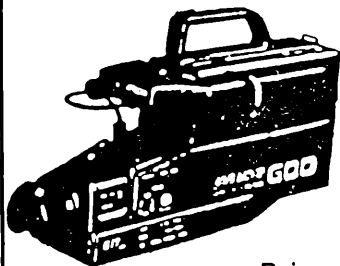
Великий вибір відеомагнітофонів (VCR),
телевізорів, стереосистем, багатохвилових
радіоприймачів (з діапазонами довгих, середніх і
коротких хвиль ФМ і АМ), стереомагнітофонів і
іншої звуко- і відеоапаратури.

Ми маємо також комп'ютери і факсмашини!

ORSON OV-9000

HITACHI VT-727

HITACHI
VM-3280

НАПРУГА 110-220 вольт
ЧАСТОТА 50-60 герц.

ТЕЛЕВІЗІЙНА АПАРАТУРА
ВПОВНІ ВІДПОВІДАЄ ПРИЙНЯТІЙ НА
УКРАЇНІ СИСТЕМІ SECAM

NATIONAL PANASONIC
NV-M7EN

Всі товари — продукції відомих світових фірм — SONY, JVC, AKAI,
AIWA, NATIONAL, PANASONIC, SHARP, HITACHI, TOSHIBA,
SANYO, SANSUI і PHILIPS

МИ ПРИСТОСОВУЄМО СОВЕТСЬКІ ВІДЕОКАСЕТИ НА КАНАДСЬКУ СИСТЕМУ

SONA

HI

FI

1520 STEELES AVE. W.
(AT DUFFERIN)
(416) 738-9955
FAX (416) 738-2212

232 RIDEAU STREET,
OTTAWA, ONT.
(613) 238-7090
FAX (613) 238-8452

БЛАГО ЛЮДСТВА, ПЕРЕТВОРЕНЕ НА ЙОГО ПРОТИЛЕЖНІСТЬ

До найбільших відкриттів з-поміж прихованих таємниць природи безспірно треба віднести відкриття безмірних енергетичних ресурсів атома. Це відкриття зроблено в кінці 30-х років н.ст., й обіцяло воно для людства казкові золоті гори. Мріяли вже про недалекі часи, коли потребуватиметься не більше кількох годин фізичної праці на тиждень, щоб повністю забезпечити всі свої матеріальні потреби.

Це так мріялось, та не так воно сталося. Наступні дослідження практичного видобування й використання відкритого енергетичного багатства вже від самого початку було спрямовано по такому руслу, де нововідкрита первісна енергія ніяк не могла проявити себе корисною для людства. І коли в 40-х рр. всі ми земляни з гордістю заявляли, що вступили у «вік атома», то сьогодні вже гордості від такої заяви ні в кого не відчувається.

Що ж сталося? Що привело до такої різкої зміни в оцінці даного, по суті епохального відкриття?

А сталося те, що дізнавшись про титанічну силу нововідкритої атомної енергії, військові чинники всі дослідження можливостей практичного видобування й використання цієї енергії взяли під свою опіку й спрямували їх майже виключно лише в своїх інтересах. Так, уже в середині 1942 р. в США було ухвалено приступити до створення надпотужної атомної бомби. А щоб виконати це найскоріше й найуспішніше, як також і з метою найбільшої мобілізації на це провідних наукових сил і коштів, то всі інші, не пов'язані безпосередньо з атом-бомбовим проєктом, наукові дослідження з ураном, отже й усі дослідження можливостей практичного використання уранової атомної енергії для прямих народно-господарських цілей, було припинено.

Задумане створення атом-бомби далось дуже не легко. Обійшлося воно в 2 мільярди доларів(!) і забрало понад 2 роки робочого часу, так що остаточно бомба була виготовлена лише по двох місяцях після капітуляції гітлерівської Німеччини, на захист проти якої вона начебто тільки і була творена. (Принаймні так тоді це обгрунтовували.) Але так це чи не так, а три зразки першої атом-бомби було створено. Перша з цих трьох бомб була експериментально випробувана в пустельній місцевості Аламагордо (шт. Нова Мексика). Сила її вибуху еквівалентна силі 20,000 тонн найсильнішої з відомих вибухових речовин, тротилу (ТНТ). Дві останні бомби було вирішено скинути на Японію, з якою США ще тоді були в стані війни.

Проти такого, прийнятого на верхах, рішення виступили майже всі науковці, що приймали участь

у створенні цих бомб: вони писали меморандуми, збирали протестні підписи, вказували на всі кричущі негативи такого не оборонного, а нападального застосування цієї людозгубної зброї, ототожнювали таке її застосування з діями кримінально-терористичного характеру; але всі їхні зусилля не могли зломити прийнятого на верхах рішення. Атомні бомби були на Японію скинуті. Одна була скинута 6.8.45 р. на місто Гірошіму, де вона спричинила 66,000 смертей і 69,000 поранень, а трьома днями пізніше, була скинута й друга, на 196-тисячне місто Нагасакі, де вона залишила по собі 39,000 смертей і 25,000 поранень. Жертвами цього першого «військового» застосування нововідкритої атомної енергії були в основному діти, їхні матері, та німечні старики й старухи.

А як zareагувала на це «військове» застосування даної страхітливо людонищівної бомби тодішня світова опінія? — Ані слова протесту, ані слова застудження. Всі газети заповнювали свої сторінки лише дитирамбами науці (розуміючи, при цьому, американську науку), що зуміла «розбити атом» і оволодіти прихованою в ньому титанічною енергією.

Така досить поблажлива постава преси великою мірою посприяла тому, що військові кола США вирішили цю страхітливую людонищівну зброю ввести до свого основного збройного арсеналу.

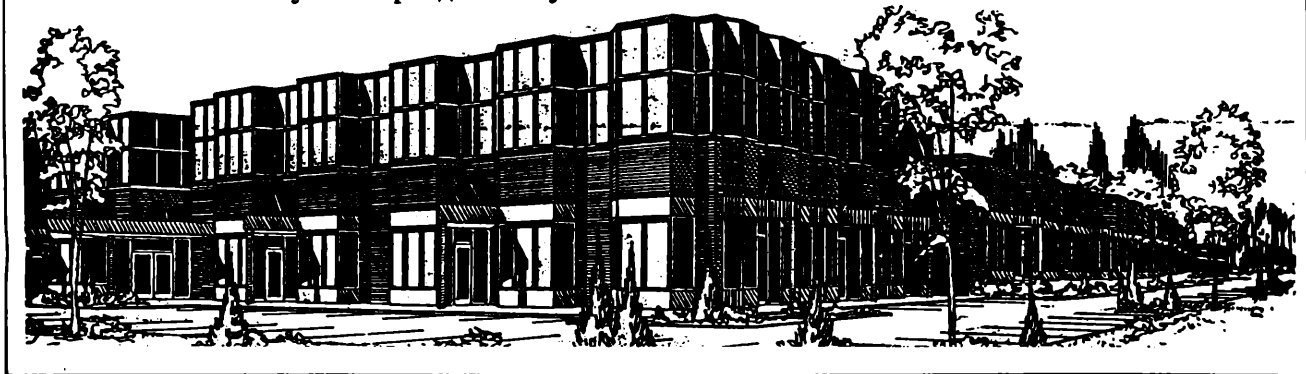
На цей також час припадає й перше запропонування (фізика-імігранта А. Теллера) створити ще й іншу, ще більш потужну, отже, й ще більш людонищівну воднево-атомну бомбу. Але дане запропонування цим разом не одержало загальної підтримки: дуже ще свіжі в пам'яті були ті великі труднощі й ті дуже великі затрати, що їх прийшлося мати при створенні першої уранової атом-бомби. До того було ще й упевнення, що здобуте посідання уранової бомби, надовго залишиться монополією одних американських збройних сил, отже й забезпечуватиме їм перевагу над збройними силами всіх інших країн.

Але вже в жовтні 1949 р. стало відомо, що подібну ж уранову бомбу створили й успішно випробували також і в СССР. Це звідомлення для американських збройних сил було більш ніж несподіваним, і вони, щоб не втратити переваги в посіданні нової потужної зброї, ухвалюють (і президент цю ухвалу 31.1.1950 р. затверджує) негайно приступити до створення водневої бомби. За 2 й три чверти року бомба була створена, й експериментальне її випробування показало, що по потужності вона переважала уранову бомбу в півтора-разів, (сила її вибуху дорівнювала 3 мільйонам тонн ТНТ). Стрибок вперед зроблений начеб дуже великий, але від гонитви відірватись не вдалося. Вже через 7 місяців, Маленков (тодішній лідер СССР) заявив, що «США не є більше монополістом в продукуванні водневої бомби». Відтак розпочались нічим нестримані перегони по вдосконаленню та створенню все нових і нових зразків цієї людонищівної зброї. Вже по недовгим часі, люд-

“PROMBANK” INVESTMENT LTD. and THE JACYK GROUP

1260 Eglinton Ave. East, Mississauga, Ontario, Canada L4W 1K8. Tel. (416) 625-2171

- Якісні індустріальні і комерційні будинки та розбудови;
- Різні умови оренди або купівлі.

ство було «порадунане» таким досягненням, як створення т.зв. воднево-кобальтової бомби, яка при експлозії утворює цілу хмару особливо сильнодіючого радіоактивного кобальту-60, що здатна знищити все живе на площі в десятки й навіть сотні тисяч кв.км. За підрахунками атом-фізика Л. Сціларда, 400 однотонних таких бомб є достатнім, щоб цілковито знищити все органічне життя на всій нашій планеті(!).

Всі доконувані удосконалення, як і всі новостворювані зразки нуклеарної зброї, для всебічної своєї оцінки, вимагають експериментально-польового випробовування. І такі випробовування, від початку 50-х рр. стали досить частими. Так, уже за перший 7-річний період (рр. 1952-58) таких випробовувань провели:

США 131

СССР 55

Англія 21

Разом були подані й підрахунки, що з даними випробуваннями в повітря була викинута енергія еквівалентна 175 мільйонам тонн ТНТ, або 200 мільярдам квт-годин. Свідомо чи несвідомо, але й словом не було обмовлено, що з цими ж випробовуваннями було викинута в повітря й тисячі тисяч тонн радіоактивного пилу, який, будучи викинутий на дуже великі висоти, розносився в усіх напрямках на такі віддалення, що навряд чи можна знайти на земній поверхні місцинку, на якій органічне її життя не зазнало б на собі більшої чи меншої дії принесених туди радіоактивних опадів. Якщо ж зважити, що згадані понад дві сотні випробовувань не були останніми, а були лише першими і, що вони відтоді продовжуються ще й до сьогодні, то мусить стати ясним, яку велику шкоду приносять ці випробовування для здоров'я людства й усього земного життя.

Радіоактивне заневищення земного простору відбувається не тільки в наслідок випробовувань уже виготовленої нуклеарної зброї, а відбувається воно, у тій чи іншій мірі, вже й у висліді самого її виготовлення, зокрема виготовлення для неї атомного (експлозивного) пального.

Пальне для атомної зброї, у своєму виготовленні, звичайно, пов'язано з роботою атомних реакторів, про які ми сьогодні чуємо головню, як про силові рушії атомних електростанцій. Але даний фах вони набули лише по певнім часі, і працювати в ньому стали мов би по сумісництву. Основне ж, для чого вони були породжені, це виготовлення пального для нуклеарної зброї. Пальне це, у своєму виготовленні, спирається на ту чи іншу дію вільних нейтронів (складових часток атомних ядер), а такі нейтрони, тим більш у виробничих кількостях, можуть бути здобувані тільки в умовах атомних реакторів. І саме праця цих реакторів і призводить до різного, часом і дуже відчутного активного заневищення нашого земного житлового дому.

Атомні реактори для свого охолодження потребують дуже велику кількість води. Воду цю вони, звичайно, беруть із річки й по використанні, повертають знову у річку. Але, в процесі охолодження, дана вода, проходячи через дуже радіоактивне нутро реактора, набуває теж певної радіоактивності, отже назад до річки повертається вже не тою чистою, життєдайною, якою була перед тим, а вже, в тій чи іншій мірі, радіоотруйною.

По-друге, в процесі роботи реакторів, в них утворюються й назбируються дуже великі кількості радіоактивних речовин (плинних радіоактивних відпадків), що потребують абсолютно ізольованого захоронення, яке б, принаймні першу сотню років оберігало їх від просочування як у повітря, так і в ґрунтові води. А це, за показом досьогоднішньої практики, не є легкодосяжним. У наявній дійсності, є вже немало фактів перетворення таких захоронень на небезпечні джерела широкомасштабного радіоактивного заневищення.

Та й самі по собі реактори в своїй роботі не є гарантовано безпечними. В цьому нас, як не треба більше, переконує недавня катастрофа на Чорнобильському атомному реакторі. А катастрофа ця не з'явилась якимось випадково-рідкісним явищем. Історія виробничої експлуатації атомних реакторів рясніє нещасними випадками. За перший, зо-

крема 2-декадний період їхньої праці (50-60-ті рр.) в пресі повідомлялось про такі окремі випадки:

В Канаді (Chalk River): 1952 р. на реакторі НРХ стався вибух. Частина робочої зони реактора була зруйнована. Уранові паливні елементи (металеві прути) частинно розплавившись і на зовні було викинуто велику кількість радіоактивних субстанцій. Потребувалось 14 місяців інтенсивних ремонтних робіт, аби привести пошкоджений реактор до робочого стану.

І вдруге, зломлений розжарений урановий елемент спричинив пожежу, в наслідок якої 400,000 кв.м. навколишнього ґрунту були настільки радіоактивно занечищені, що запотребувалось 2 місяці інтенсивних робіт на їх очищення.

В Англії (Windscale): 1957 р. охоплені пожежею 11 тонн урану утворили тучу радіоактивних ізотопів. Про всі заподіяні при цьому наслідки не подано докладних повідомлень, але про них можна судити вже по тому, що на терені в 500 кв.км. фермери змушені були одержане молоко вилити в море, а обидва тамтешні реактори були залиті бетоном.

В США (Idaho Falls): 1961 р. стався дуже великий вибух. За жертви його було повідомлено лише про трьох осіб, які були забиті на місці, при чому окремі частини їхніх тіл, зокрема більш оголені руки й голови, були настільки радіоактивізовані, що їх прийшлося відділити й захоронити окремо, разом з іншими високорадіюючими речами. Дуже завищену дозу радіації одержали також всі робітники рятувальної бригади. Реактор був цілком зруйнований й великий навколишній терен перетворений на протипоказний для людського життя.

Року 1966, в іншому реакторі (в р-ні Детройту) також реактивна зона частково розплавилась, але спрацювала успішно запобіжна автоматика й до великої катастрофи не дійшло, хоч населення Детройту й ряду інших ближчих міст було попереджено бути готовими до вимушеної евакуації. Вияснення причин даного ексиденту забрало півтора року якнайдоскіпливішої праці.

В Швейцарії (Lucerne reactor): 1969 р. реактор

(побудований в скелі), з-за неполадок в охолоджувальній системі, був цілковито зруйнований і опісля перетворений на складовисько радіоактивних відпадків.

В СССР (Урал): 1958 р. стався дуже великий радіоактивний вибух, але офіційного, чи будь-якого пресового повідомлення за нього зовсім не подавалось. Згідно ж з усними переказами обізнаних з ним осіб, цей вибух спричинився до великих людських жертв, як також і до евакуації населення з досить великого навколишнього терену, що внаслідок вибуху набув високого рівня радіоактивності.

Дуже небезпечними можуть виявитись атомні реактори і в час війни. Авіаційне чи то ракетне бомбування, пошкодивши у них систему охолодження, чи то автоматичне регулювання темпу ланцюгової ядерно-розщеплювальної реакції, може призвести до вибуху подібного до Чорнобильського, або й до набагато гіршого.

Всі тут згадані негативи атомних реакторів не є якимись нововідкриттями, раніш не знаними й не передбачуваними. Про них знали вже й тоді, коли клали ще тільки перші цеголки під перші атомні реактори. Знали, але все ж реактори будували, як і тепер все ще будують. Керівною причиною цього є, в першу чергу, те, що атомні реактори, попри все, є незамінними постачальниками атомного пального для нуклеарної зброї. Отже й вирішувати їхню долю, — «бути чи не бути» їм; можна не інакше, як у нерозривнім пов'язанні з долею цієї зброї. Ця ж зброя, у своєму розвитку й поширенні, зайшла вже так далеко, що справа вирішення її «бути чи не бути» може бути дієвою й зобов'язуючою, лише за вирішення її в усеглобальному масштабі.

Таке вирішення даного ж питання й з нуклеарною зброєю, на сьогодні дійшло вже межі дальшої невідкладності. Людство мало вже досить часу, щоб не тільки емоційно, але й зі всім здоровим глуздом оцінити, що саме виготовлювання даної зброї дало вже йому й що обіцяє принести в майбутньому.

- Спальні
- Ідальні
- Вітальні
- Домашні прилади
- Матраци
- Софи
- Декоративні вироби

1995 Dundas St. E. Mississauga, Ont.

(1 km W. of Hwy 427) Tel. 624-4411

Власники запрошують Вас відвідати найбільшу в світі українську крамницю меблів і домашнього устаткування. Приязна атмосфера. Недорогі ціни.

До питання, що це виготовлення дало вже, то, крім згадуваних «Гірошіми», спустошення держскарбниць і активної участі в екологічному знедоленні нашої планети, слід відмітити ще й досить істотне загальмування наукового прогресу, зокрема в галузі атомної фізики. Ця остання галузь вилонилася до окремого самостійного розвитку лише на початку нашого століття. І вона вже за першу його третину, обдарувала людство фундаментальними даними про атом: про незнаний досі його склад та його структурну будову, як також і про основні джерела можливої для видобутку титанічної атомної енергії. Перед науковцями відкривалися неозорні перспективи дальших не менш плідних досліджень. Але... але, як уже згадувалось, на початку 40-х років усі науково-дослідні роботи з атомною енергією перебрали під свою опіку військові чинники і, перебравши, вони спрямували її тільки по руслу своїх професіональних зацікавлень. При тому, посиляючись на дану свою працю, як на працю оборонного значення, вони залучили до неї всі провідні сили фізиків-атомістів, як також і необмежувані кошти державних скарбниць. Зрозуміла річ, що за таких умов, намічені перед цим наукові дослідження атома та його енергії були зведені до найобкрайнішого мінімуму. Й, як наслідок, — за наступне майже півстоліття (після 1942 р.) наука про атом і, головне, про атомну енергію, не може похвалитись жодним істотним досягненням. Замість таких досягнень, людство здобуло тисячі й тисячі найрізноманітніших нуклеарних бомб, здатних одинарним вибухом вщент зруйнувати мільйонове місто, що його сотні й сотні років будували й розбудовували сотні й сотні тисяч трудового люду.

І на створення та виготовлення даної руйнівальної й людоніщивної зброї вже до сьогодні витрачено понад 10 трильйонів доларів.

ОГОЛОШЕННЯ

Українці! Появився в світ ЕТИМОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК УКРАЇНСЬКИХ ПРИЗВИЩ (ЕСУП), має 960 сторінок, містить в собі 70.000 наших прізвищ, майже всі вияснені по своєму значенню. Теж досліджено історичне постання прізвищ людей за часом та причиною; ЕСУП коштує сто (100) американських доларів.

Хто бажає знати, що значить наше прізвище Борщ, Буряк, Весло, Галушка, Гарбуз, Горох, Долина, Ключка, Крига, Куль, Локша, Миска, Онуца, Сокира, Стежка, Ступа, Сухар, Хомут, Швайка, Ящик та безліч їм подібних, той повинен звертатися на адресу таку:

WASYL IRKLEWSKYJ

89 Augsburg, Vogesenstr. 58, Germany

ЛІКАР КАШПІРОВСЬКИЙ — СЕНСАЦІЯ І РЕАЛЬНІСТЬ

Сьогодні на лікувальних сеансах Анатолія Кашпировського в Києві і Москві одужують сотні людей, а щоб допомогти мільйонам страждених, він пропонує звернутись до телевізійної психотерапії: на персональні звернення лікар просто фізично не здатний відповісти.

Ще рік тому на сторінках радянської і зарубіжної преси появилось повідомлення: «Вперше у світовій практиці проведено знеболання операції на відстані...»

— Очі закриті, але я не сплю, чую його голос: вам весело, ви смієтесь... Сиджу і думаю: Боже, який нестерпний біль в ногах, швидше б ця мука закінчилась. Більше я ніколи не прийду сюди, ніколи! І лише лікар дорахував до десяти, я зіскочила, не пам'ятаючи себе, з місця... і ця легкість зберігається до сьогоднішнього дня.

Молода вчителька з Москви Олена Капліна — щаслива. Кілька років вона страждала важкою формою варикозного розширення вен, а після народження дитини майже не ходила... На сеанс до лікаря-психотерапевта Анатолія Кашпировського її привів чоловік. На наступний сеанс Олена прийшла сама.

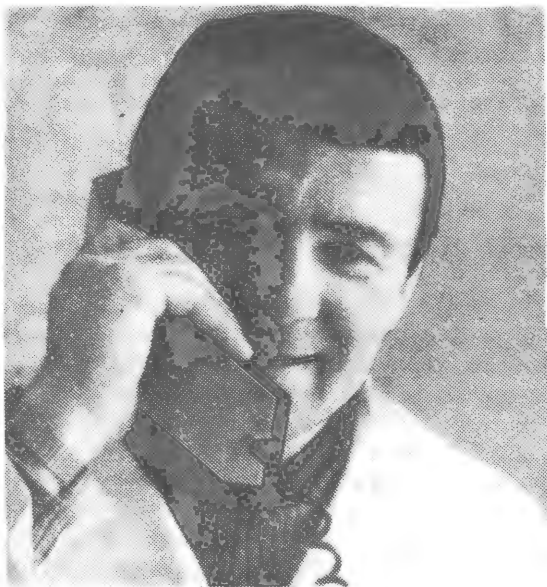
Ніна Челпанова на лікувальних сеансах сиділа нерухомо і ніякого впливу лікаря на собі не відчувала, але ось її око, на яке вона не бачила 45 років! — прозріло.

Москвичка Олена Рябцева перенесла три інфаркти міокарда. Після відвідання сеансів Кашпировського зробила електрокардіограму: на серці не виявилось рубців. Воно було абсолютно здорове.

Перелік захворювань, які у пацієнтів пройшли, можна продовжувати довго... Люди буквально обожнюють доктора. І зрозуміло чому. Уявіть собі: ви спокійно сидите в кріслі дві — дві з половиною години, насолоджуєтесь спілкуванням і тихою музикою, а, скажімо, через тиждень, прийшовши на прийом до лікаря, виявляєте, що тиск нормальний і псоріаз кудись зник, що ви дуже схудли, а шкіра залишилась пружною...

«283 кілограми — така була вага моєї київської пацієнтки. За дев'ять місяців жінка схудла на 165 кілограмів. Це, звичайно, «мій» рекорд. Але дуже багато таких, хто втратив у вазі після сеансів 60, 70, 80 кілограмів», — говорить Кашпировський.

— Майже 30 років я — практикуючий лікар. У нас величезна група населення, по суті, без психопрофілактичної допомоги. Ось чому я почав проводити профілактичні сеанси. Люди прагнули потрапити на них, і я не відмовляв нікому, працював, допомагав чим міг. Сам як лікар вчився у своїх пацієнтів, вдосконалювався... Врешті-решт прийшов до висновку, що саме при таких масових сеансах, коли людина почуває себе невимушено, відбувається відключення свідомості, починає працювати

підсвідомість. Вона в саморегуляції організму відіграє велику роль. Адже психічне, духовне життя людини складається із свідомого і несвідомого. Тут не можна прослідкувати, пояснити процес. Інтуїція, підсвідомість входить у нашу свідомість міркування. В моєму випадку — установки на видужання. Команди йдуть із мозку, і в момент психологічного впливу в організмі людини починають пробуджуватися внутрішні ліки, які в звичайному стані ніяк про себе не заявляють. Де? У вигляді чого появляються ці речовини в організмі? Поки що не ясно. Ясно, що наш мозок — складна моделююча установка. Біологічний комп'ютер, де, як у банку даних, зберігається інформація про стан здоров'я всього організму. І в момент психологічного впливу, в момент відключення свідомості настає розслаблення і мозок починає працювати у напрямку хворих ділянок.

— Чи кожен пацієнт одужує на ваших сеансах? Чи кожен правильно сприймає «установки на видужання»?

— Ні, не кожен. У деяких людей і після першого і другого сеансів може не бути видимих поліпшень. Значить, не вистачає в їх організмі якогось важливого елемента, можливо, міді, заліза... Людський організм — складна система. Моє завдання — використовуючи різноманітні психотерапевтичні методи, свій досвід та інтуїцію, настроїти організм так, щоб він запрацював на власне вилікування, самовідрегулювався.

Кашпіровський — психотерапевт від Бога, він — практик. Він вважає, що потрібні дослідження, які б допомогли знайти хімічну формулу речовини, що утворюється в організмі і сприятливо діє на хворі ділянки. І ось уявіть собі, що в недалекому майбутньому з цих речовин, на основі цього відкриття, можна буде готувати ліки: сироватку чи мазь...

А сьогодні Анатолію Кашпіровському потрібні однодумці, потрібні дослідження, потрібна лабораторія.

Член-кореспондент АН СРСР Георгій Іоселіані:
— Кашпіровський талановита людина і лікар. Признаюсь, спочатку і щодо нього, і щодо його методу був настроєний скептично. Але ось навесні цього року Міністерство охорони здоров'я Грузії запропонувало нашому інституту — експериментальної і клінічної хірургії — перевірити науковий експеримент, запропонований Кашпіровським. Повторюю, до цього задуму поставився з недовірою. Але коли в Тбілісі, в клініку, приїхали дві пацієнтки — Леся Юршова і Ольга Ігнатова, — я побачив, що це дуже складні хворі. Леся перенесла чотири полосні операції, у неї були дві клінічні смерті. Ніякого наркозу вона не сприймала, тож свої надії на операцію пов'язувала лише з лікарем Кашпіровським. Оцінивши всю складність ситуації, я сам встав за операційний стіл.

Це була незвичайна, фантастична ніч! (Телеміст по знеболенню операцій почався пізно вночі і закінчився рано-вранці). Думаю, що я став учасником незвичайно яскравого, ще не поясненого явища в медичній практиці і науці. Такого, по-моєму, не було ще ніде в світі. Необхідно це унікальне явище дослідити. Це — наш пріоритет!

В ряді таких випадків знеболювання «за Кашпіровським» незамінне.

Під час операції Леся й Оля були в свідомості. Загадка. А після операції їм не знадобились знеболюючі таблетки. Знеболюючі ліки не знадобились ні на перший, ні на другий день... Загадка... У мене немає сумнівів, що наша медицина стоїть на порозі дуже важливого відкриття.

І. Антонова

(«Вісті з України». Останньо лікар А. Кашпіровський виступав на сеансах у США і Канаді).

ЧАСНИК ПРОТИ ІНСУЛЬТУ

Давно знали, що часник оберігає від інсульту — крововиливу у мозок, тромбів і артеріосклерозу. Та обґрунтованих доказів не було. Недавно в Іспанії з часнику виділили дві невідомі досі речовини. Досліди на тваринах показали — вони запобігають нагромадженню та склеюванню кров'яних пластинок, які можуть перекрити кровоносні судини, утворюючи тромби. Одну з цих речовин, що дістала назву «ахоен» (від еспанського «ахо» — часник), додавали у корм кролям у кількості двадцять міліграмів на кілограм ваги. Результат: склеювання кров'яних пластинок припинилося.

ІКРА З ДЕРЕВ

Рибаки Аляски використовують цікавий спосіб для добування ікри оселедців — збирають її просто з дерев. Це, певна річ, не означає, що вони розводять рибу на суходолі. Просто місцеві жителі «закидають» у море зрубані дерева, на гілках яких оселедці відкидають ікру. Після цього дерева, обліплені ікрою обережно виймають з води.

Дмитро НИТЧЕНКО

ДЖЕРЕЛО МУДРОСТИ Й МИСТЕЦТВА

(В. Базилевський. «Колодязь». Київ, 1988)

Ім'я поета Володимира Базилевського в Україні вже досить відоме. Відтоді, як у 1968-му році вишли його перші дві збірки поезій, «Ятрань» та «Рівновага», опубліковано вже досить його новіших видань поезій, дві повісті, а також дві книжки нарисів. Знаний Базилевський і як перекладач з кількох мов. Лише недавно «Літературна Україна» двічі надрукувала добірки його майстерних поезій. Відгукнувся він у пресі актуальною статтею і на тему екології та проти залишків сталінщини у свідомості і діях окремих людей.

Ось перед нами його найновіша збірка поезій «Колодязь». Символічна назва цього видання цілком виправдує себе. Це, дійсно, своєрідне джерело знань: пізнання таємниць природи, малюнки з античної історії, філософські заглиблення та домисли про події сучасності, навколишнє життя, а також і реакції на сучасний невідрадний стан з українською мовою. Поезії поділені на чотири розділи і майже всі написані в ліричному пляні. Тематика поезій досить широка й багата змістом. Чимало з них відлунюють і ностальгією за дитинством, молодістю, тугою за минулим, якого не повернути. Збірка від-кривається віршем, що має назву «Колодязь», як вступ до цілого видання, де читаємо:

Пора й мені заглянуть в чорне небо
колодязя з туману чорних літ,
коли душа не знала ще про себе
і ледь благословлялося на світ.
Колодязю на скіфським косогорі,
ти й досі бережеш остуду дня?
І мерехтить в твоїм недремнім зорі
уявлена питьмою таїна...

І цю таїну життя автор поволи розкриває у своїх численних поезіях. Її бачимо і в красі природи, і в людських взаєминах, у близькому та далекому до нього світі, до якого він проникає своїм чуттям. Боротьбу добра і зла, втілені в білий і чорний кольори, їхню вічну непримиренність поет висловлює в невеличкому вірші:

Колесо часу ізнов повертаю,
день загадаю найкращий з усіх.
Чую — співає.
Чую — ридає.
Чорне і біле — сльози і сміх.
Іскри летять із ковальського горна,
палахкотять і згасають за мить.
Не розділити білого з чорним,
чорного з білим не примирить.

Не байдужий автор і до того, що завмирає українська пісня, яка досі супроводила людину від народження, а тепер її витіснила чужа цивілізація. Село колись жило піснею, навіть тоді, коли злидні зму-

шували збирати на полі в торбинку колоски і з сльозми вирубувати свої садки, але все ж таки співало. Колись був палац культури, а «тепер у кожного екран, чи пак тиран», який для людей «біблія і коран», а справді «виродження духу». Автор звертає увагу й на те, що місто русифікує мову, вбиває традиції, щирість, спільність ідей, почуття обов'язку й допомоги:

Коли жива замулиться криниця,
загубиться таїнь її глибин,
брат братові не дасть води напитись
і батька рідного не пожаліє син.

Або інший варіант тієї ж проблеми:

Внук приїхав, бабуся радіє,
все від радості валиться з рук.
Тільки лихо — не все розуміє,
І не все розуміє онук.

Мабуть, оглядаючись на обставини, автор обережно торкає донедавна заборонені теми. Поет Павличко категорично висловив свої думки на цю тему:

Ти зрікся мови рідної. Тобі
Твоя земля родити перестане...
Ти зрікся мови рідної. Ганьба
Тебе зустрине на шляху вузькому...

І справді, людина, відцуравшись своєї рідної мови, культури, звичаїв, стає неповноцінною, в неї губиться все найсвятіше, бо їй все «какая різниця». А слідом за цим губиться зв'язок з ріднею, духовістю, така людина стає перевертнем, безбаченком. Автор запашинами рядками, з хвилюванням згадує своє дитинство, молодечі роки:

Минулого непроминуші сни,
ви, як мед, настояні з роками!
Я падав у дрімучі бур'яни,
повніючи чуттями і думками.
Куйовдили волосся васильки,
шептались буркуни в напівдрімоті...
Було мені в ту пору невтямки,
що втіха й радість — посестри журботі...

У невеликій поезії згадує поет і геніальних поетів Миколу Зерова та Євгена Плужника, яких знищила сталінська доба на Соловках, і на питання співрозмовців, де їхні могили, відповідає:

Поети, як ангели, мила:
немає в поетів могил.

А про тих, хто не цікавиться своїм минулим, історією, автор каже:

Якого ж ти племені-роду,
що пам'ять продав жартома
за ту ілюзорну свободу,
свободу, якої нема.

Другий розділ збірки, що має назву «Dum spiro spero» виповнений легендами, картинками римської та грецької історії — античного світу. Характерні такі поезії, як «З фаустіани», «Де панувала Візантія», «Сторінка з Софокла» та інші. Вони свід-

чать про глибоке знання автора історії й літератури та культури того світу. До цього розділу входять ще два підрозділи «Апологія поезії» та «З восьмивіршів». У першому, де автор стає в обороні поетів та їхньої самостійності, він підкреслює ди-вогляди й контрасти з дійсності:

О парадокси світу! Їх багато.
Згадав такі, що зримі й для сліпця:
безкрилий вчить крилатого літати,
дурний повча, як жити, мудреця.

і наприкінці автор попереджує:

Та знай: бур'ян, який ти вперто сів,
колись і над тобою зашумить.

Ця мудра порада, так обережно висловлена, па-сує часто й до багатьох явищ сучасного життя на еміграції.

Надзвичайне знання і любов до природи, заглиб-лення в її таємниці, згадки про безліч забутих на-зов квітів, рослин, трав, дерев, риб, — звучить з великою ерудицією в багатьох поезіях. Зрештою, ніби аксіому він висловлює у чотирьох рядках свого вірша на цю тему:

Під пронизливий вереск стрижа
Я збагнув там, де трави і води,
що природа — це наша душа,
бо немає душі без природи.

У підрозділі «З восьмивіршів» часто зустрічаємо афористичні думки, контрастні зіставлення. В од-ному з них поет пише про слова:

Є слова, як стрільба,
Є слова, як божба,
ці ж — як вітру зітхання.

У Базилевського мало поезій на любовно-роман-тичні теми. Лише зрідка він згадує цю життєдайну і життєтворчу тему. У поезії «Стародавній мотив» він розповідає про «непосиду-дівчисько», як біля неї упадає хлопець, як у лукавих очиськах грають блискітки-бісики чар і нарешті як вони обнялися й цілуються, й робить висновок:

Для землі, що кривавить запекло,
то єдиний рятунок від згуб.
Бо життя таки рай, а не пекло,
доки тягнуться губи до губ.

Підсумовуючи свій, так би мовити, ілюстратив-ний огляд цієї небуденної збірки, яка вже навіть висунута в число кандидатів на державну премію, можна з певністю сказати, що це колодязь мудро-сти, зразок майстерності, поезії, написані з еруди-цією, знанням різних форм, з життєвим досвідом і високим інтелектом.

В цих поезіях, написаних з технічною і мистець-кою досконалістю, щоразу зустрічаємо оригіналь-ні метафори, порівняння, рими, інверсії, антитези, епітети. Високо оцінюючи талановиті поезії В. Ба-зилевського, все ж часом впадають в око ті самі мовні недоліки, властиві всім виданням в Україні: майже зникло з ужитку слово «боронити», а скрізь панує гірше за своїм звучанням слово «захищати»,

навіть там, де мова про фізичну боротьбу. Щось подібне з іменниками чоловічого роду в даваль-ному відмінкові однини: скрізь, як за наказом, дру-кують: батьку, козаку, діду, зайцю, вчителю, за-мість батькові, дідові, козакові, зайцеві, вчителеві, на що свого часу звертав увагу і великий знавець мови — славний Максим Рильський. Навіть ім'я Шевченка — Тарасові, пишуть Тарасу.

Та ці дрібні зауваження не зменшують безпере-чної вартости збірки «Колодязь». Автор має всього 52 роки. Перед ним ще великі можливості.

OVER 30 YEARS OF SERVICE		ПОНАД 30 РОКІВ ПОСЛУГ
КУПНО, ПРОДАЖ та ОЦІНКИ РЕАЛЬНОСТЕЙ CHOLKAN CORPORATION • REALTOR		
Real estate — Appraisals		
ЦЕНТРАЛЬНЕ БЮРО:		
527 Bloor St. W., Toronto, Ont., M5S 1Y5 (416) 532-4404		
OTHER BRANCHES:		
2336 Bloor St. W., Toronto, Ont., M6S 1P3 763-5555		
5302 Dundas St. W., Etobicoke, Ont, M1B 1B2 236-2666		
Main St., Port Sydney, Ont, P0B 1L0 (705) 385-2983		

УКРАЇНЬСЬКА ХОРОВА ФЕДЕРАЦІЯ В КАНАДІ

Тридцять делегатів хорів від Британської Колумбії аж до Онтаріо були присутні на засновуючих зборах Української Хорової Федерації Канади (УХФК) у Вінні-пезі, 7 жовтня 1989, під час конгресу Комітету Українців Канади. Делегати вибрали тимчасову управу, яка має обов'язок створити провінційні відділи. Перший всека-надський з'їзд УХФК відбудеться в Торонто, 1-3 червня 1990. З'їзд включатиме хорову майстерню та дискусії про хоровий вісник *Резонанс*, конституцію, обміни з Україною і пляни на всеканадський хоровий фестиваль у Вінніпезі на осінь 1992-го року.

До тимчасової управи УХФК вибрані: Анна Квітка Козак та Марія Вакалюк (Британська Колумбія); Оріся Олійник та Орест Солтикевич (Альберта); Лері Клопушак та Стах Чепига (Саскачеван); Рассилл Каптії та Василь Соломон (Манітоба); Квітка Кондрацька, Ва-лентина Курилів та Оля Рогатин (Онтаріо); Василь Во-лощук та Іван Козачок (відсутні; Квебек). Ярослава Ло-зовчука (Саскачеван) вибрали дорадником. За точні-шими інформаціями звертатись на адресу:

Marie Lesoway
Ukrainian Resource and Development Centre
Grant MacEwan Community College
Box 1796
Edmonton, Alberta T5J 2P2
(403) 483-4474

СЬОМИЙ СВІТОВИЙ З'ЇЗД ОУП «СЛОВО»

В гарні весняні дні 25-26-27 травня 1990 р. відбувся в Торонто, в Інституті св. Володимира, сьомий світовий з'їзд Об'єднання Українських Письменників «Слово». Хоч цей з'їзд був менш численний, ніж попередній (від шостого з'їзду померло 35 членів «Слова», багато інших не могли прибути на з'їзд через похилі літа і незадовільний стан здоров'я), він був знаменний тим, що в ньому вперше за всю історію української діаспори взяли активну участь представники Спільноти Письменників України з Києва: президент українського відділу міжнародного ПЕН Микола Вінграновський, відповідальний секретар СПУ Юрій Сердюк, головний редактор ж. «Всесвіт» Олег Микитенко і старший редактор вид-ва «Радянський Письменник» Валентин Тарнавський. Після закінчення з'їзду вони виступили перед ширшою українською громадою Торонто.

На з'їзді були прочитані дві цікаві доповіді проф. Леоніда Рудницького й проф. Данила Струка. Замість описувати детально перебіг з'їзду, нижче друкуємо скорочено інформативний виступ голови «Слова» Остапа Тарнавського на відкритті. — Редактор.

СЛОВО ПРО СЛОВО

В той час, коли в Україні — за висловом Сталіна — «проработивали за націоналізм» Яновського та й інших письменників, в Німеччині опинилась ціла громада письменників, які відверто заявляли себе націоналістами, не так у політичному, як радше в етнографічному розумінні. Між ними перший Улас Самчук. У своїх нотатках Самчук пише: «нас було тут споре число, із Західної України виїхало майже все, із Східної теж чимало». Самчук — це досвідчений втікач-емігрант. Ще 21-літнім жовніром в однострою польської армії він утік за кордон, до Німеччини, згодом переїхав до Праги і там залишився. Тільки у період війни побував він декілька років на рідній Волині. За ним вже була гарна письменницька кар'єра: перш за все трилогія «Волинь», що принесла йому розголос і загальне визнання як першого прозаїка. Це у Самчука, коли він сидів у тихому закутку в Баварському селі після закінчення війни зродилась думка написати реферат — як він сам висловився — з визивною назвою «Велика література» та поїхати з тим рефератом по таборах, де примістилися тисячі українських виселенців. Вже коли і Самчук опинився в переселенчому таборі в місцевості Офенбах, що коло Франкфурту, про його реферат і про нього почули інші літературні діячі, які теж знайшли притулок у переселенчих таборах післявоєнної Німеччини, та й, слово-по-слові, рішили підтримати думку першого прозаїка про велику літературу та для цієї цілі задумали створити організацію, що об'єднала б українських письменників, які опинилися поза Україною. І вже в грудні 1945, напередодні Різдва, відбувся перший з'їзд українських письменників, які жили в той час у Німеччині. З'їзд відбувся в місті Ашафенбурзі, де існував великий пе-

реселенчий табір, і на тому з'їзді створено письменницьку організацію, яку — відповідно до її визивної мети творити велику літературу — названо і визивною назвою руху — Мистецький Український Рух (МУР). Самчукові випало бути головою МУР-у, Юрія Шевельова вибрали заступником голови, а у проводі були Віктор Платонович Петров (Віктор Домонтович), Ігор Костецький і Юрій Косач. Чи справді організатори МУР-у вірили, що організація письменників, ще й в еміграції, в умовах повної непевності, може в якийсь спосіб допомогти творити велику літературу? Сам голова цього руху в цьому сумнівався. У своїх нотатках він так і записав: «Отже яка там організація? Організація — це метушня, а мені треба спокою. Мій «Ост» — трилогія, величезне полотно, складна проблема, вимагає концентрації зусиль, місця і, по можливості, бути самим із собою».

Метушня була, про це і говорить сама назва «рух». Та література, ще й коли вона мала б бути великою, вимагає талантів і праці. І тут можна поставити два прізвиська, це: Самчук і Багрянний. Самчук вже тоді був відомий автор «Волині». Багрянний був автором популярного, нагородженого літературною нагородою роману «Тигрлови», що здобув почитність і в чужого читача перекладами на різні мови, включно з англійською. Оба ці письменники написали згодом нові твори, Самчук нову трилогію «Ост», Багрянний новий роман «Сад Гетсиманський», що теж здобув визнання і в чужого читача у перекладах на інші мови, та все ж — із перспективи нинішнього дня — ці нові твори тільки скріпили їхню вже тоді усталену репутацію як письменників. Тут треба згадати ще Галину Журбу, яка — правда — до МУР-у не належала і постійно заявляла, що письменникові не показуватись, а писати та послідовно притримувалась тієї засади, що дало їй можливість вже на поселенні в Америці, у повній нужді, створити два романи «Далекий світ» і «Тодір Сокір», які стали окрасою нашої еміграційної літератури та й увійдуть у класику української літератури взагалі.

В Європі МУР залишив свій слід. Вийшли книжковими появами літературні збірники «МУР», видавався літературний місячник «Арка» (1946-1947), вийшли нові книжки із знаком МУР-у, відбулось багато літературних вечорів і було багато розмов про літературу, що сприяло творити літературну атмосферу. МУР-у ніхто не розв'язував. Просто члени цієї організації, головню в період масового переселення за океан в роках 1949-1951, виїхали на заоканські поселення.

Та в Америці, на нових поселеннях, думка про письменницьку організацію відродилась, головню в головах тих, які мали відношення до європейського МУР-у. Це не прийшло зразу, бо обставини на поселеннях були відмінні. Коли в Європі, в переселенчих таборах, виселенці, чи — як їх звали — ді-пі (а популярно діпісти) користувалися опікою міжнародних організацій, головню ЮНРРА (Юнайтед Найшенс Ріліф енд Регабілітейшен Адженсі), чи згодом ІРО (Інтернешенел Ріліф Організейшен), то на поселеннях кожний став вільним, а раз ти вільний, то роби, що хочеш. То ж треба було кожному новоприбулому знайти собі перш-за-все якусь можливість прожити. Літературу можна творити не тільки в переселенчих табо-

рах, але навіть і в концентраційних таборах. Та на вільному поселенні література на задньому пляні; тут перша річ — прожити день. Та вже в 1954 році, у світовій метрополії, що зветься Новим Йорком, де найчисленніше поселились новоприбулі імігранти — це інтернаціональне місто і чужинцеві легше себе тут віднайти та й легше здобути отой щоденний прожиток, — група українських письменників, які знайшли тут пристановище, подумала про письменницьку організацію. 25 червня 1954 в залі Українського Літературно-мистецького Клубу, що вже існував у Нью-Йорку при Другій Авеню, за почином скульптора Сергія Литвиненка, відбувся літературний вечір з виступом поетів Маланюка й Осьмачки та Лесича, як і двох письменників-гумористів Керницького і Понеділка; в рамках того вечора заімпровізовано нараду письменників, у висліді якої постановлено створити організацію українських письменників. Організацію названо Об'єднання Українських Письменників в еміграції «Слово». Організація була задумана як об'єднання письменників, які проживали у США, та вже скоро почали зголошувати приступлення до неї письменники з інших країн поселення, з Канади, де проживав Улас Самчук, колишній голова МУР-у, а тепер великий ентузіаст «Слова», а теж з Європи, Аргентини, ба навіть з далекої Австралії. Ця нова ситуація вимагала нової організаційної форми й тому постановлено відбутися з'їзд українських письменників з усіх країн поселення, поза Україною, щоб вирішити організаційні, а теж професійні і видавничі проблеми, які зразу станули перед організаторами.

На той час розмов про велику літературу не було. В Україні, після смерті Сталіна, повіяло дещо вільнішим вітром, почались реабілітаційні акти, хоч і якоїсь основної зміни політики у відношенні до літератури і мистецтва не було. То ж еміграційні письменники жили у переконанні, що це їм випало репрезентувати незалежну українську культуру. Теж і провідна верства української еміграції утримувала думку, що еміграція покликана продовжувати ідею державної незалежності України, нав'язуючи до біблійної ситуації, коли ізраїльтяни вийшли у мандрівку, забравши із собою збір святих книг — тору, щоб зберегти їх і принести їх назад до обіцяної землі. Цю ідею і підтримував новий на американській землі публіцистичний журнал «Листи до приятелів», що почав появлятися друком в 1953 році під редакцією філософа-публіциста Миколи Шлемкевича. Шлемкевич — вчений з філософичною підготовкою розумів розвиток культури, в тому літератури і мистецтва, у правильному функціонуванні духової культури народу. Він виходив із заложення, що функцією духової культури є установити порядок у первісному духовому хаосі, упорядкувати природне буяння. Для свідомості людини найважливіші є дві ділянки духової культури: ідеологічно-світоглядова, яка установлює порядок ідей-мислей, і мистецька, яка визначає сферу почувань людини. Ідеологія-світогляд має тенденцію ясності і виразності понять і змагає до наукової ясності і певності. Мистецтво прагне безпосередньої життєвої близькості. Криза культури приходить внаслідок переплутання тенденцій отих двох ділянок духової культури. Коли ідеологія відходить від ясності й виразності, вона стає засобом емоціонального діяння, зворушення, значить переходить в агітку. Література — коли відходить від близькості

життя, від безпосередності — стає віршованою ідеологією. Ідеологічний диктат в літературі нищить, а як ми це добре бачимо на прикладі України в останніх десятиліттях — дослівно знищив не тільки літературу, але погубив теж ідеологію. Мистецтво, література — взяті за поводи — стають «прикладним мистецтвом», пропагандою. Розумні думки Шлемкевича вияснявали критичну ситуацію нашої літератури, та й узагалі культури в Україні і допомагали нашим письменникам віднайти своє місце в духовій культурі, для якої вони хотіли працювати.

Ясно і практично поставив питання діяльності українських емігрантів письменників Іван Багряний на з'їзді українських письменників, що відбувся в Нью-Йорку 6-7 грудня 1958. На цей перший з'їзд на американській землі прибули письменники не тільки з Америки, але і з Європи і з'їзд репрезентував понад двісті письменників, які поселилися у різних країнах нашої землі. З'їзд вітали офіційні особи українських репрезентативних установ, а саме Президент УНР Степан Витвицький, голова УВАН Михайло Ветухів, президент найбільшої і найбагатішої української організації УНС Дмитро Галичин, президент української суспільно-допомогової організації ЗУАДК, що переселила до Сполучених Штатів сто тисяч українських поселенців, Володимир Галан і інші достойники.

Іван Багряний — колишній член письменницької групи МАРС, переслідуваний режимом в'язень поставив твердження, що існує тільки один літературний процес і його творять усі українські письменники, і ті, які живуть в Україні, і ті, які опинилися на чужих поселеннях. Маючи політичний досвід, бо був організатором і провідним діячем політичної партії УРДП (Українська Револьюційна Демократична Партія) визначив роль еміграції у національних змаганнях українського народу до державної самостійності. Він твердив, що головна сила цих змагань в Україні; еміграція — це тільки допоміжний атрибут. Нові національні сили він бачив у молоді, у тій молоді, яка — хоч і виховується в офіційній організації — комсомолі — творить кадри для побудови самобутнього життя народу і його культури.

Цей перший з'їзд еміграційних письменників, чи — як тепер його звати — перший з'їзд українських письменників діаспори визначив роль нової письменницької організації — Об'єднання Українських Письменників «Слово» на засаді вільного творчо-мистецького вияву, різних мистецьких переконань, різних політичних і суспільних поглядів. Вже в наступному році почала діяти комісія для видання літературного збірника, що його перше число — п'ятсот-сторінкова книга зі знаком «Слова» — летючою птахом, що її запроєктував наш член, мистець Яків Гніздовський, вийшло в 1962 році. На сьогоднішній з'їзд ми приготували 12-те число нашого збірника, що — як усі попередні — містять зразки творчості наших членів. Під знаком «Слова», під летючою пташкою вийшли друком сотні книжок-творів наших письменників, в головному таки засобами самих авторів, бо наше Об'єднання не могло розбудувати видавничого фонду на велику скалю; створено тільки досить скромний допомоговий фонд, що ніс допомогу у потребі.

Управління нашого об'єднання виявляло постійно своє заінтересування літературою і її творцями в

Україні. Події шістдесятих років в Україні були в осередку зацікавлення всього нашого членства; статті, довідки і книжки про ці події вийшли з-під пера наших членів, згадати б тільки Богдана Кравціва, Юрія Лавріненка, Івана Кошелівця. Президія ОУП «Слово» станула в обороні українських письменників в Україні, коли в часи нового терору були вони об'єктом переслідувань. Президія перевела сильну і послідовну акцію в обороні цих переслідуваних письменників перед міжнародними організаціями — Інтернаціональним ПЕН, Інтернаціональною Амнестією та перед впливовими письменниками-лауреатами і діячами культури. Члени Президії брали участь у конгресах цих організацій (перший наш виступ був на конгресі Інтернаціональної Амнестії у Вашингтоні в 1966 році ще під головуванням славного профспілкового діяча Валтера Рутера, коли ми станули в обороні арештованих в Україні Івана Дзюби й Івана Світличного, як і на конгресі Інтернаціонального ПЕН в Нью-Йорку в 1966 році), де була винесена резолюція в обороні українських письменників-дисидентів. Це завдяки акціям Президії ОУП «Слово» п'ятнадцять письменників-дисидентів, які відбували ув'язнення і заслання, отримали почесне членство в міжнародній письменницькій організації — Інтернешенел ПЕН, включно з Василем Стусом.

Ми можемо тільки радіти, що оця спільна праця всіх письменників для одного українського літературного процесу стає нині визнаною дійсністю. Це не тільки українські письменники за кордоном цікавляться творчістю своїх колег в Україні, але і твори українських зарубіжних письменників почали появлятися на сторінках літературних видань в Україні, український читач в Україні має змогу пізнати заборонену і замовчану творчість письменників, які творили чи ще творять поза Україною. До нас, на поселення в різні країни приїджають письменники з України із щирим і відвертим словом і саме оце українське слово стає духовним оновленням для нас усіх і в Україні, і в еміграції — це слово — «чар-зілля» — як це гарно сказав колись Улас Самчук — «слово, що горить, як сонце, і творить клімат серця, слово, що єднає кожного письменника з країною і народом, що є батьківщиною отого слова».

З думкою про це українське слово відкривмо цей сьомий з'їзд українських письменників, якого завдан-

ням і хай буде подумати і порадитись, як оце українське слово найкраще поставити служінню народові і нашій рідній країні.

Остап Тарнавський

НОВА КНИЖКА ПРО ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА ЕКСПРЕСІОНІЗМ У ТВОРЧОСТІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА

В-во «Сучасність», 1989, 280 стор., безкислотний папір. ISBN 3-89278-021-8 Ціна: 15 ам. доларів.

Олександра Черненко зібрала для своєї праці рідкісні матеріали про Василя Стефаника і його творчість, які їй вдалося розшукати в наукових установах Кракова.

У вступі авторка накреслює головне завдання своєї книжки, де читаємо:

Велич творчості Стефаника саме в тому, що він зумів створити синтезу національного первня з усього людським, отже, поєднати любов до української людини з модерним світоглядом та з модними на той час засобами мистецького вияву. Точніше: він прищепив експресіонізм на український ґрунт, втілював його в українську народну тематику, до того ж надихав його чаром української природи та фольклору [...].

Своєрідний український характер експресіонізму Стефаника показано у зіставленні з його сучасником, визначним польським експресіоністом Станіславом Пшибишевським, при одночасному визначенні різниць між ними. Деякі світоглядні подібності знайдено з творчістю Франца Кафки (1883-1924), мистця Ван Гогом, Е. Мунком і О. Роденом, а образно-стилістичні передусім з відомим німецьким поетом-експресіоністом Георгом Траклем (1887-1914) (стор.8,9).

**Книжку можна набути в книгарнях,
у Видавництві «Сучасність»
чи в його представництві в США:**

В Європі:

SUCASNIST
Müllerstr. 33, Rgb.
8000 München 5

Tel.: (089) 26-37-73
Fax: (089) 26-58-89

У всіх інших країнах:

Sucasnist / Mr. Y. Smyk
744 Broad St., Suite 1116
Newark, NJ 07102-3892

Tel.: (201) 622-0545
Fax: (201) 622-1933

**Complete
Home
Comfort!**

- ☐ Автоматична, контрольована комп'ютером доставка оливи
- ☐ 24 години, 7 днів тижнево радіодиспетчерська обслуга
- ☐ Продаж і обслуга домашнього ogrivального устаткування
- ☐ Обслуговуємо Торонто, Ошаву і околиці
- ☐ Все фінансуємо на догідні сплати.

SIPCO OIL LIMITED

83 Six Point Road, Toronto M8Z 2X3,

Tel. 232-2262

ВИ МОЖЕТЕ ПЛАТИТИ БЕЗКОШТОВНО У COMMUNITY TRUST CO. 2299 BLOOR ST. W.

ЧИТАЮЧИ УРИВКИ ІЗ «СПОГАДІВ» ХРУЩОВА...

Цю маленьку книжку «Воспомінання» Хрущова видав російською мовою Валерій Чалідзе, який у передмові пояснив, що магнітофонний запис мемуарів фахівцями був визнаний як оригінальний.

Після того, як «Спогади» Хрущова були видруковані англійською мовою у двох томах, Чалідзе намагався видати їх російською мовою, але «хтось» того не дозволив, а він вважає «Спогади» дуже цінним матеріалом і шкодує, що вони не вийшли повністю російською мовою.

Чалідзе пише, що йому пощастило з цими мемуарами в Російському інституті Колумбійського університету і там він зміг диктувати на «плівку» чи «касетку» потрібні йому уривки. В цій же передмові він зазначив, що у «Спогадах» багато плутанини і слів — «паразитів», як «вот, значіт» — те, що помітила я теж, читаючи цю книжечку.

Мені було цікаво, як висвітлював Хрущов події, свідком яких була і я, перед 2-гою Світовою війною.

За твердженням Хрущова, Сталін, винищивши у 1937 р. сов. військову еліту, на чолі з маршалом Тухачевським — розстріляних командирів, між якими було чимало офіцерів царської армії, досвідчених військовиків, замінив некомпетентними, але політично довіреними людьми. Заколисаний патріотичними піснями, які складали для нього «придворні композитори», він повірив, що його армія, дійсно непереможна...

Милувався Сталін сов. військом, як брав маршувало воно, виспівуючи популярну тоді пісню: — «Если завтра война, если завтра поход...» а ще там були такі слова: — «как один человек, весь советский народ, за свободную(?) родину встанет!» Він був певен, що все так і буде...

Підписавши у 1939 році умову з Німеччиною, Сталін, як пише Хрущов: «задривши носа», радіючи, повторював: «вот надул (обдурив) Гитлера!» Коли він «визволив» Галичину без єдиного пострілу, то ще більше уроїлося в його голові, що й надалі СССР скрізь перемагатиме.

Так було до війни з Фінляндією в 1940 р. За твердженням Хрущова, уряд СССР, а головне Сталін, вирішив «відсунути» кордон з Фінляндією і, коли фіни відмовилися зробити це добровільно, почалась війна. Совети були впевнені, що вони ту маленьку країну за один день «поставлять на коліна», та не так сталося, як гадалося... Хрущов визнає, що сов. армія терпіла весь час поразки, що у тій війні брали участь головні бійці Київської Воєнної Округи і багато українців загинуло тоді. Як він каже: «та війна коштувала, може, мільйони жертв».

Пам'ятаю і я той 1940 р., коли «могутній» СССР намагався перемогти маленьку країну, що в нерівному змаганні обороняла свою незалежність.

Знаю, що зима того року була дуже люта...

Доходили і до нас в Україну чутки, що у тій війні було багато калік, з відмороженими ногами й руками. Їх негайно відвозили геть далеко до Сибіру, щоб люди не бачили цих бідних молодих хлопців-інвалідів. До Сибіру запроторювали й полонених, які поверталися після війни із Фінляндії.

COMPLETE CATERING SERVICE.

Banquet Facilities (up to 500 persons)

UKRAINIAN CARAVAN
Restaurant Cabaret

5245 Dundas St. W. (at Kipling) • 231-7447

ISLINGTON, ONTARIO M9B 1A6

- ГОТУЄМО Й ДОСТАВЛЯЄМО РІЗНІ СМАЧНІ СТРАВИ НА ВЕСІЛЛЯ, ХРЕСТИНИ, ЗАБАВИ, ПОМИНКИ І НА ІНШІ ПРИЙНЯТТЯ;
- ПОВНА КУХОННА ОБСЛУГА;

його «могутня» армія не в силі була перемогти маленької Фінляндії, дуже злякався, але зрадив, що мав умову з Гітлером. Хрущов висловив думку, що Гітлер, підписуючи пакт, готувався до війни.

Після знищення 1937 р. вищого складу командирів армії, Народним комісаром оборони, був призначений Ворошилов. Автор мемуарів згадує про Засідання «Воєнного Совету» у Москві, де й він як секретар ЦК партії України був присутнім. Про це засідання Хрущов висловився з гумором, назвавши його «спектаклем». Всі присутні кричали, стукали об стіл кулаками, але до жадного рішення не дійшли. Він висловився, що в той час командування армією було в руках військовиків, навіть, не «другого сорту», а просто невідомо якого.

Визнав автор «Спогадів», що під час війни їх врятувала американська допомога у всьому, включаючи харчі — м'ясні консерви для війська.

Висловився він і так: «ми заплатили їм кров'ю...» Запитати у нього «чиєю кров'ю?...» Пригадалося мені, коли Харків оточили німці, найвищі командири Червоної Армії найпершими повтікали на літаках, а перед тим дали наказ зривати мости і закладати міни на полях навколо Харкова. Не дбали про те, що залишають тих бідних вояків у «мішку» на загладу.

Читаючи твердження Хрущова про американську допомогу і я пригадала, що сама бачила «непереможну» Червону Армію, коли якась їхня частина прорвалася через німецький фронт, що тоді вже відступав.

Бачила, як кулемет везли на дитячих саночках, що їх тягнула якась «шкапа», ледве пересуваючи ноги. А гармату везли волами або й коровами... Не думали ми, що така німецька армія досягне Берліну, та, дякуючи щедрій допомозі доброго «дядька Сема» — чудо сталося...

Згадує Хрущов і голод в Україні після війни — у 1946-47 рр. Пише і про боротьбу за владу у Кремлі, про смерть Сталіна і арешт Берії.

Тяжко сказати, чи всі його твердження, висловлені у «Спогадах» — щирі, правдиві...

Але перечитавши ці уривки, написані оригінальною мовою малописьменного «вождя», дивуєшся, як він «умудрився» триматися так довго «на вершинах» та й 7 років у самому Кремлі.

Л. Дончук

ВИЙШЛА ЦІКАВА КНИЖКА ІВАНА ГЛАДУНА «ІНКОЛИ Й ОДИН У ПОЛІ ВОІН»

Автор дуже цікаво описав як він самотній чи не найбільше спричинив шкоди комуністичному рухові в Канаді. У молодому віці в 1928 році його завербувала була Служба Прилюдної Безпеки в Канаді для того, щоби він проліз у надра канадських комуністів та діяв там не лише як розвідник, але теж старався поважно зашкодити їм. Йому насамперед доручено було добре вивчити твори всіх пророків комуністичного віроісповідання, а опісля дати «зловити себе» в їхню сіть.

Попавши в їхню сітку автор мусів грати роллю відданого завзятого комуністичного революціонера. Таким чином він здобув собі настільки довіря комуністичного проводу, що в 1930 році його вислано було до Москви на однорічний вишкіл у Міжнародному Ленінському університеті. Той університет вишколював надійних діячів на професійних революціонерів. Вчили, якими хитрощами заманювати нарід до комунізму, якими способами вбивати противників, як приготувляти вибухові речовини та як орудувати всякою пальною зброєю.

У Москві автор, як і всі інші ученики того університету, користувався такими широкими привілеями, як найвищі чини московських властей. Це дало йому рідкісну нагоду пролізти в глибокі надра московського комунізму, навіть і самого Кремлю, нагоду відвідати одинадцять концтаборів на лісозаготівлях в околиці Архангельська, де було запроторено сотні тисяч українських селян, нагоду обширно побачити московську імперію, головню Україну.

Повернувши до Канади, автор дуже багачко причинився до поважного розколу в українській комуністичній організації в Канаді, як рівнож в інших галузях комуністичного руху. У наслідку того комунізм у Канаді був так сильно підупав, що не представляв собою поважної небезпеки. У 1933 році автор звільнився з обов'язків у Службі Прилюдної Безпеки.

В часі Другої світової війни, коли московська імперія воювала проти Гітлера, канадська пропаганда провела була сильну кампанію за прихильність до московського комунізму тому, що став був їхнім союзником. Це дало нагоду відклитись канадським комуністам настільки, що вони навіть добилися певних політичних успіхів.

При кінці 1947 року Служба Прилюдної Безпеки покликала автора на наради яким би то способом приголомшити комуністів, бо почали вже бути знову зухвалими та нахабними. Саме тоді чиновник московської амбасади в Канаді втік та викрив цілу сіть московських шпигунів, включно з одним послом. Рішено було щоби з початком 1948 року, автор об'їхав цілу Канаду з доповідями по важніших клубах, університетах, школах, церковних та інших організаціях. Автор відбудув цю поїздку з великим успіхом. Виголосив він тоді понад сім сотень доповідей. Англomовна преса широко описувала ці доповіді. В автора є два великі альбоми вирізок з тієї преси.

**НЕ ЗАБУДЬТЕ ВІДНОВИТИ
ПЕРЕДПЛАТУ СВОЄЧАСНО!**

Звичайна річ, що й комуністичні газети широко плюгавили автора як капіталістичного запродавця. Навіть і комуністична газета в Києві писала, що якби не було таких Гладунів, то було б легше жити в світі.

Цю другу частину своєї діяльності проти комунізму автор назвав: «І сатрапа в морду затопив».

Книжка має около 280 сторінок. Написана легким розмовним стилем, читається наче роман, але має багато історичного матеріалу.

Книжку видала фірма — ГОВЕРЛЯ — в Міссіссага, Онтаріо, Канада. Ціна — 20.00 дол. Книжку можна набути в книгарнях або в видавництві:

HOWERLIA PUBLISHING CO.
P.O. Box 1446, Stn. B
Mississauga, Ontario
Canada L4Y 4G2

П. ДАНИЛЮК

КНИГА ПРО ЗАБУТІ УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ

В 1968 році на книжковому ринку появилася досить об'ємиста книга під назвою «Нарис історії Холмщини і Підляшшя». При кінці минулого 1989 р. Інститут Дослідів Волині перевидав цю працю другим накладом.

Книгу про Холмщину і Підляшшя, українські землі, які тепер входять в склад Польської Народної Республіки, написав відомий діяч Холмської землі інж. Євген Пастернак.

Праця Є. Пастернака охоплює новіші часи історії Холмщини і Підляшшя. Вона поділена на 27 розділів, що мають 69 підрозділів, які розглядають всі галузі життя цих українських земель, що після Другої світової війни майже всіма забуті.

«Нарис історії Холмщини і Підляшшя» (Новіші часи) має 466 сторінок друку і охоплює період від 1795 року (коли було підписано умову між Росією і Австрією про остаточний поділ Польщі) і приблизно до 1960 р. Велику частину книги займають різні документи: заяви, протести, світліни зруйнованих поляками українських церков та кілька мап.

Автор книжки з великим боєм пише про нищівну політику Польщі і байдуже ставлення, як Ватикану так і польської католицької єрархії під час нищення українських православних церков на Холмщині та про масові вбивства українських громадських та культурно-освітніх діячів польськими підпільними організаціями під час Другої світової війни.

Книга Є. Пастернака написана легким стилем, нею легко зможе користатись як науковець-дослідник тих земель, так і звичайний читач, який бажає довідатись більше про ці так несправедливо забуті українські землі. Вона є цінна висвітленням промовчуваних подій, особливо про те, що діялось там протягом 19-го і 20-го століть. Її цінність в документації, яка докладно вказує на події, де й коли що відбувалось.

Холмщина і Підляшшя — це дві провінції українських земель з високоякісними елементами, що подібно як Лемківщина, Закарпаття, Буковина і Кубань положені на окраїнах свого материка, ставили найбільший спротив ворожій асиміляції.

Можливо, що за минулі 45 років наші сусіди (колишні окупанти українських земель) дещо навчилися,

і особливо поляки, поставляться в майбутньому толерантніше до українців Холмщини і Підляшшя, а також і уряд УРСР зацікавиться тими своїми земляками, бо ж вони потребують більше опіки ніж українці в Канаді, США чи Австралії, якими тепер ніби починає київський уряд цікавитися.

У своїй праці автор використав багату чужомовну і українську літературу та подав при кінці книжки дбайливо опрацьований Показчик імен згаданих в ній.

Авторові книги, покійному вже інж. Євгенові Пастернакові й Інститутів Дослідів Волині належить велика подяка від читачів, які, сподіємося, розкуплять цей другий наклад її так, як розкупили 1-ий наклад.

Ціна книги враз з пересилкою 20.00 дол. Замовляти в:

RESEARCH INTITUTE OF WOLYN
P.O. BOX 606
WINNIPEG, MAN., CANADA
R3C 2K3

тичності і не виробимо державних механізмів трансляції своїх духовних цінностей... «Світо-вид» — це символ оновленої України, відкритої для всіх її синів і дочок, які пам'ятають рідну землю, живуть її болями і надіями, які готові творити в ім'я примноження її духовних цінностей, в ім'я здобуття нових вершин культури і моралі».

Маємо надію, що доброзичливі читачі приймуть наш почин з любов'ю, приймуть «Світо-вид» у свій духовний дім. Поміч і теплота читачів дуже нам потрібні й неоціненні.

Ціна одного примірника 5 дол. Річна передплата 20 дол. Замовляти:

M. P. KOTS PUBLISHING
P.O. Box 33
LEXINGTON, NY 12452
USA

Редакція і видавництво

«СВІТО-ВИД» — НОВИЙ СИМВОЛ ЦІЛІСНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

У видавництві М. П. Коця появилось перше число квартального збірника «Світо-вид». Це перший того роду почин, де два письменницькі угруповання — Київська Організація Спілки Письменників з України та Нью-Йоркська Група з діаспори — створили літературно-мистецьке видання з спільною редакцією і авторою, та з паралельним випуском у Києві й Нью-Йорку. До складу редакції увійшли: В. Балей, Б. Бойчук, І. Дзюба, І. Драч, М. Жулинський, О. Ільницький, П. Мовчан, Соломія Павличко, М. Ревакович, І. Римарук, Б. Рубчак, М. Рябчук, Ю. Тарнавський і Валерій Шевчук. Редактори-кореспонденти: Р. Бабовал, В. Вовк, Т. Карабович, М. Павлишин і П. Романюк.

Завданням «Світо-вида», як вказує сама назва, — давати **вид** на цілість української культури, яка твориться в Україні, в країнах Східної Європи та на Заході. Його завдання теж: бути своєрідним каталізатором, який стимулював би творчі ферменти; давати відмінну перспективу до нашої духовності і наших надбань; створити новий фокус культурної орієнтації.

Якщо ж іде про зовнішній світ, — «Світо-вид» буде наче дзеркалом, в якому відбиватиметься те найкраще, створене в українській духовній планеті. Відбиватиметься в ньому і те, що твориться у світі.

«Світо-вид» звуково й концептивно асоціюється з старинним Світовітом, символізуючи цим одвертість на всі чотири сторони світу та вкладаючи в традицію, де все нове й модерне перекидає мости до найдавнішого й найстариннішого.

Прийшов бо час, коли, — як пише Микола Жулинський у передслові в першому числі, — «поступово і послідовно витворюється цілісна концепція української національної культури, а отже — формується правдиве обличчя історії українського народу, у лиховісній політичній смерчі якої потрапили десятки і сотні митців. Ми далі не можемо органічно вільно розвивати свою культуру, якщо не будемо обернуті обличчям на всі сторони світу, якщо наш запитливий погляд не сягатиме якнайдалших обширів культури світової, якщо ми не відкриємо перед світовою цивілізацією драматичну історію формування своєї культурної іден-

СЛОВНИЧОК РОДИННОГО СПОРІДНЕННЯ

У «Нових Днях» за червень 1989 надруковано лист о. Сергія Онішка з проханням подати у журналі знову надрукованому колись статтю «Ступені родинного споріднення».

У числі за жовтень '89 було надруковано лист Лариси Дончук (вірніше, її повторення вже друкованого листа о. С. Онішко.)

Багато років виписую «Н.Д.» і пригадується мені, що такий матеріал був. Старих чисел не маю, перевірити не можу. Не певна, чи справді було надруковано «статтю» на цю тему.

Статті на таку тему, звичайно, написати не можу. Подаю «словничок». Його легше було скласти, ніж «ступені споріднення», бо ж ступені повинні бути таки ступенями!

СЕСТРА, БРАТ кожна з дочок і кожний з синів стосовно до інших дітей того ж батька або матері. МАЧУХА — дружина батька стосовно його дітей від іншого шлюбу, нерідна мати.

ВІТЧИМ — чоловік матері стосовно її дітей від іншого шлюбу.

ПАСЕРЬ, ПАСИНОК — нерідний син одного з подружжя, який доводиться рідним другому.

ПАСЕРБИЦЯ — нерідна дочка одного з подружжя.

БАБА — мати батька або матері.

ДІД (дідо обл.) — батько матері або батька.

ДЯДЬКО — брат матері або батька, чоловік її.

ВУЙКО (обл.) дядько по матері, брат матері. (Вуйко — також шанобливе звертання до старшого чоловіка).

ТІТКА — сестра батька або матері (доросла жінка взагалі).

ВУЙНА (обл.) — тітка, сестра матері або дружина матиного брата.

СТРИЙ (обл.) — дядько по батькові, брат батька та чоловік батькової сестри.

СТРИЙНА (обл.) — тітка, сестра батька або дружина батькового брата.

СЕСТРА У ПЕРШИХ (двоюрідна сестра, кузина) — дочка дядька або тітки.

БРАТ чи **СЕСТРА У ДРУГИХ** (троюрідний брат, сестра) — син чи дочка двоюрідного брата або двоюрідної сестри.

ТРОЮРІДНИЙ БРАТ, СЕСТРА — те саме, що двоюрідний брат, сестра.

НЕБІЖ, ПЛЕМІННИК — син брата або сестри (про рідних, двоюрідних, троюрідних).

НЕБОГА, ПЛЕМІННИЦЯ — дочка брата або сестри (небога — також звертання до жінки молодшої віком).

НЕБОЖА — зменшене пестливе до небіж і небога у дитячому віці.

СЕСТРИНЕЦЬ (обл.) — племінник, син сестри.

СЕСТРИНКА (обл.) — племінниця, дочка сестри.

ЗЯТЬ — чоловік дочки, чоловік сестри.

НЕВІСТКА — жінка сина, дружина брата.

ШВАГЕР (обл.) — зять, сестрин чоловік.

ШВАГРОВА (обл.) — сестра дружини.

СВЕКОР — батько чоловіка.

СВЕКРУХА — мати чоловіка.

ТЕСТЬ — батько дружини.

ТЕЩА — мати дружини.

ЗОВИЦЯ — сестра чоловіка.

БРАТОВА — дружина брата.

ДІВЕР — брат дружини, чоловік жінчиної сестри.

ДІВЕРКА — дружина чоловікового брата.

СВОЯЧКА — сестра дружини, дружина брата.

СВОЯЦТВО — родичі не по крові, а по шлюбу.

СВОЯЧИТИСЯ — ріднитися через одруження.

Пояснення скорочення: обл. — обласне слово.

Подала **Г. Царинник**

◆◆◆◆◆ НОВІ НАДІСЛАНІ КНИЖКИ

Яр Славутич. У ВИРІ БАГАТОКУЛЬТУРНОСТІ; спогади учасника. Едмонтон, Вид-во «Слаута», 1990. 224 стор. Книжка багатоілюстрована. Тираж 500. Замовляти в автора або в вид-ві «Слаута».

Іван Гладун. ІНКОЛИ Й ОДИН У ПОЛІ ВОІН. Нью-Йорк-Торонто-Сідней, Вид-во «Говерля», 1990. 288 стор., портрети. Ціна 20.00 дол. Книжку можна набути в книгарнях або в видавництві «Говерля».

Ліна Біленька. УКРАЇНСЬКИМ ДІТЯМ У ВСЬОМУ СВІТІ; поезії. Едмонтон, «Слаута», 1990. 16 стор.

Александр Хахулін. МАТЬ; невидуманная история. Нью-Йорк, Вид-во Ефект, 1989. 109 стор., порт. Україн-

ське видання цієї книжки має вийти в Вид-ві «Дніпро», Київ. В цих справах можна написати до автора:

A. Chachulin
Ravensburger Ring
8000 München 60
Germany

Kamenetsky Ihor, ed. THE TRAGEDY OF VINNYTSIA; Materials on Stalin's Policy of Extermination in Ukraine during the Great Purge 1936-1938. Toronto-New York, Ukrainian Historical Ass'n in Coop. with Bahriany Foundation and Ukr. Research & Documentation Center. XXVIII, 265 p. illus., bibl., index. Price \$25.00.

Jar Slawutycz. Oaza Tensknoty. Tlumaczyl Tadeusz Karabowicz. Edmonton, Slawuta Publishers, 1989. 50 page.

Oksana Piaseckyj. BIBLIOGRAPHY OF UKRAINIAN LITERATURE IN ENGLISH AND FRENCH; Translations and Critical Works (1950-1986). Ottawa, University of Ottawa Press, 1989. XII, 386 p. Price \$19.95. Замовляти на адресу:

University of Ottawa Press
Ottawa, Ont.
K1N 6N5

Михайло Качалуба. ОСІННІ ВІТРИ; поезії. Буенос-Айрес — Шерне, Вид-во Юліана Середяка, 1990. 100 стор., портр. Ціна збірки (разом з коштами пересилки) 7 амер. дол. Замовляти на адресу:

Dr. M. Katchaluba
Parc Horizon 1
1822 Chermex
Switzerland

Світова Ліга Укр. Політичних В'язнів. В БОРОТЬБІ ЗА УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ; есеї, спогади, свідчення, літописання, документи Другої світової війни. Зредагував Михайло Г. Марунчак. Вінніпег, 1990. 1294 стор., ілюстр. Ціна 65.00 дол. (плюс за пересилку в Канаді 5 дол. і поза границі Канади 8 дол.) Книгу можна набути у книгарнях або у видавництві:

World League of Ukrainian Political Prisoners
418 Aberdeen Ave.
Winnipeg, Man.
R2W 1V7

Євген Пастернак. НАРИС ІСТОРІЇ ХОЛМЩИНИ І ПІДЛЯШЯ. 2-ге вид. Вінніпег, Інститут Дослідів Волині, 1989. 466 стор., ілюстр. Ціна з пересилкою 20.00 дол. Замовляти в інституті Дослідів Волині у Вінніпегу.

Євген Онацький. У ВІЧНОМУ МІСТІ; записки українського журналіста, 1934 рік. Торонто, Вид-во «Новий Шлях», 1989. 401 стор., порт. Ціна 25.00 дол. Замовляти на адресу:

Olzhych Foundation
P.O. Box 281, Stn. M
Toronto, Ont.
M6S 4T3

Олександр Семмо. ХРОНІКА. Вінніпег, Інститут Дослідів Волині, 1987. 389 стор., портр. Ціна не зазначена.

Анатоль Юриняк. КРИТИЧНИМ ПЕРОМ, ч.3. Вінніпег, Інститут Дослідів Волині, 1989. 320 стор., портр. Ціна \$15.00 з пересилкою.

Тадей Карабович. АТЛАНТИДА; (поезії). Едмонтон, «Слаута», 1989. 16 стор. Ціна не подана. Замовляти у Вид-ві «Слаута».

КОЛИ І ЯК НА РУСІ З'ЯВИЛАСЯ ПИСЕМНІСТЬ

Уявлення про виникнення писемности на Русі в наш час стають все чіткішими. Цьому сприяють відкриття нових вітчизняних писемних пам'яток. У світлі їхніх даних більш переконливими стають і свідчення закордонних джерел про прадавнє існування писемности на Русі. Серед них найцікавіший науковий твір болгарського письменника кінця IX — початку X століття чорноризця Храбра, присвячений історії слов'янської писемности. Храбр відзначає, що початковою формою писемности у слов'ян були так звані «черти і резі». Дійсно, подібна її форма і нині застосовується народами, що переживають розклад племінного і формування класового суспільного ладу. Численні предмети з розкопок, що дійшли до нас від найдавнішого періоду історії Русі, із найпростішими рисками та зарубками, племінними та родовими знаками та знаками власности тощо відносяться вченими приблизно до середини першого тисячоліття і навіть більш раннього часу.

Десь у кінці IX — на початку X століття у слов'ян з'являється і азбучна писемність. Найдавніший слов'янський напис на знайдений поблизу Смоленська корчазі — «гороухца» (мабуть — гірчиця) свідчить, що основа алфавіту у цій писемності була грецькою. Це й не дивно, адже кожна з систем писемности виникла на ґрунті попередньої: на основі давньої фінікійської — давньоєврейська, арамейська і грецька, на основі грецької — латинська, на основі латинської — французька, німецька, англійська та інші європейські системи писемности. Цілком природно, що для створення своєї писемности слов'яни скористалися грецьким алфавітом, адже Візантія, з якою давні слов'яни вступили у контакт ще в VI сторіччі, успадкувала і розвивала далі давньогрецьку і більш пізню еліністичну культуру, теж грекомовну. Щоправда, відомі й способи застосування до передачі слов'янської мови латинського алфавіту, про що й згадує у своєму творі Храбр.

Слов'янське суспільство почало відчувати швидко зростаючу потребу у застосуванні писемности в епохах формування ранньо-февдалних держав. Писемність мала задовольняти потреби державних установ, а також торгівлі й ремесла, що розвивалися, права власности, що формувалися тощо. Писемність застосовувалась і в міждержавних відносинах. Яскравими свідченнями розвитку слов'янської писемности у першій половині X століття вважаються державні «угоди Русі з Греками», тобто із Візантією, про мир і торгівлю між обома країнами. Подібні угоди за звичаєм записувалися мовами держав, що їх укладали.

Найдавніші відбиті історичними джерелами спроби створення слов'янської писемности на основі грецького алфавіту відносяться до IX ст.

Для всіх українців і їхніх родин
у скорботний час місце Вічного покою.

ST. VOLODYMYR
UKRAINIAN CEMETERY

УКРАЇНСЬКИЙ ЦВІНТАР
СВ. ВОЛОДИМИРА

в Оквилл, Онт.

- Щороку спільна молитва й окремі поминки за душі тут спочилих.
- Дбайливий догляд Адміністрації та запевнена майбутність відносним міністерством Провінції Онтаріо через т. зв. „Вічний Фонд Укр. Цвинтаря Св. Володимира“!
- Дві окремі Секції: УПА і Братства Дивізійників, прикрашені чудовими пам'ятниками.
- Порада і поміч в перенесеннях останків (праху) з інших цвинтарів-поховань!
- Ціни за місця-ділянки найнижчі в околиці! Добрий доїзд! Близький Дім Культури!
- За додатковими інформаціями просимо звертатися на число телефонів:

Години — 9:30 до 4:30 БЮРО — 827-1647

В наглій потребі до хати: 620-4953

ЛАТИШКО АНДРІЙ — адміністратор

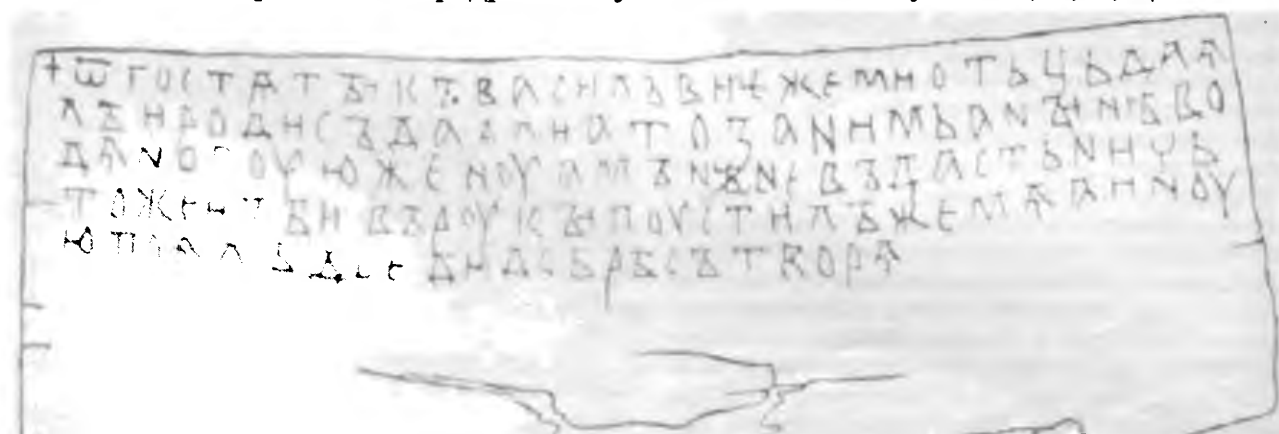
Грецький алфавіт почав тоді пристосовуватись до передачі слов'янських звуків. Один з таких архаїчних слов'янських алфавітів було відкрито нещодавно на стінах київського Софійського собору. Цей близький до грецького алфавіт складався з 28 букв, серед яких були й 4 не вживані у грецькій писемності. Він відображав один з найбільш ранніх етапів розвитку слов'янської писемности, коли до грецького алфавіту почали поступово додаватися слов'янські букви. Цього часу в слов'ян виникла й традиція запису чисел грецькими буквами, що не згасала аж до кінця XVII ст.

Таке поступове пристосування грецького алфавіту до передачі слов'янської мови привело зрештою до виникнення слов'янської азбуки. Її створив у 862-863 рр. слов'янський просвітителю Кирило, спираючись на відомий йому дохристиянський алфавіт. До останнього часу в науці точилася дискусія про те, яку саме азбуку з двох відомих давньо-слов'янських — глаголицю чи кирилицю створив Кирило. Перемогла точка зору, що то була глаголиця, а кирилиця виникла пізніше у Болгарії на основі здавна поширеної тут грецької писемности.

У кирилиці 19 букв з 43-х відповідали слов'янським звукам. В удосконаленому вигляді вона служить нам і зараз. З кирилицюю так званою старо-слов'янською писемністю Русь познайомилася

Київ. Софійський собор. Древня азбука із слов'янськими буквами Б, Ж, Ш, Щ.

Одна з берестяних грамот, написаних кирилицею (XI століття).

приблизно в середині X ст. Але одночасно продовжувала застосовуватись і докирилична писемність, що підтверджується написами на стінах давньоруських монументальних будов і написами на ремісничих виробках.

Ширше розповсюдження старослов'янської писемності пов'язане із прийняттям християнства, адже кирилицею були написані християнські культові книги, що прийшли на Русь головним чином із Болгарії, в якій християнство було запроваджене століттям раніше, ніж на Русі. Саме там були здійснені переклади релігійних книг з грецької мови на болгарську — «старослов'янську», що одночасно пристосовувалась до потреб слов'янського суспільства.

Поширенню кириличної писемності на Русі сприяли й школи, що відкривалися з ініціативи князівської влади вже при Володимирі для створення вітчизняного духовництва, незалежного від Візантії. Школи задовольняли потреби давньоруського суспільства у грамотних людях і давали всебічну освіту: в них викладалися і світські науки і навіть початки професійних знань.

В епоху розквіту Київської держави рівень грамотності населення швидко зростав. Писемність почала застосовуватись у середовищі городян. Звичайним явищем стали, наприклад, написи ремісників на своїх виробках, дарчі написи на речах, наприклад, пряслицях, записи про борги тощо.

Нові докази широкого застосування писемності у житті давніх русичів приносить археологія. В різних регіонах території Русі у великих кількостях вчені знаходять металеві й кістяні «писала» — палички, що вживалися для письма по воску і березовій корі — бересті. Відкриття у 1951 році в Новгороді письмен на бересті так званих берестяних грамот, що відносяться до XI-XV ст., стало справжньою науковою сенсацією. Відтоді знайдено вже більше 6 тисяч цих грамот і не тільки у Новгороді, де у вологому ґрунті вони збереглися особливо добре, а й в інших містах Русі, зокрема й у Києві, на ремісничо-торговельному Подолі.

На бересті писалися чолобитні, купчі, судові і «духовні» заповітні грамоти та інші ділові документи, писалися приватні листи й записки. Арабський письменник Ібн-ель-Недім свідчить, що традиція використання дешевої берести для письма на Русі сягала дохристиянських часів і це робило писемність досить доступною вже в найдавніші часи і сприяло піднесенню її значення у житті давньоруського суспільства. Берестяні грамоти, написані нашими предками майже тисячу років тому, до яких ми можемо шанобливо доторкнутись і сьогодні, переконливо свідчать про життєві, реальні основи розвитку писемності на Русі.

Олена СИДОРЕНКО

„ВАРЯЗЬКА ЛЕГЕНДА“

ЛІТОПISУ: ЇЇ ВІРОГІДНІСТЬ

„Повість временних літ“, найдавніший серед збережених давньоруських літописів, під 859 роком оповідає: „Варяги з-за моря стягали данину з чуді і з словенів, і з мері, і з усіх кривичів“. Йдеться про слов'янські та інші племена, що населяли центральну й північну частини Східної Європи. А хто ж були ті варяги, що обклали їх даниною?

Варягами „Повість временних літ“ та інші пам'ятки давньоруської історії й літератури називали вихідців із Скандинавії: датчан, шведів, норвежців (західноєвропейські джерела іменували їх норманами). Суворя природа батьківщини норманів, бідна кам'яниста земля, спроможна прогнати лише невелику кількість населення, були головною причиною того, що племенні вожді-конунги збирали ватаги озброєних людей і йшли з ними „за море“, до різних країн Європи. Грабуючи і визискуючи місцеву людність, варязькі конунги осідали у Франції, Італії, Англії, на Сіцилії. У першій половині IX століття вони з'явилися й на Русі.

Оскільки в ранньому середньовіччі торгівля приносила великі вигоди, тож варяги займалися і нею, водночас лишаючись швидше розбійниками, аніж купцями. Як слушно писав відомий історик В. Мавродін, „грабуючи, вбиваючи, поневолюючи, обкладаючи даниною, вони бурєю пронеслися по землях слов'янських і фінських племен“. Саме цей період стосунків варягів з русичами й було відображено в наведеному вище записі складеної в Києві на початку XII століття вченим монахом-літописцем Нестором „Повісті временних літ“.

Археологія недвозначно підтвердила свідчення письмових джерел, що принаймні до середини IX століття варяги приходили на руські землі з метою грабунку, а не торгівлі. Адже на території Київської Русі майже повністю відсутні скандинавські речі (крім зброї) першої половини IX століття, які могли б потрапити туди через купців. Зате в самій Скандинавії і досі знаходять величезні скарби східних монет і прикрас VIII-IX століть. Ці монети і прикраси поширювалися на слов'янських землях завдяки торговим зв'язкам з країнами Сходу, а до Скандинавії вони потрапили в саквах варязьких грабіжників.

Та давні русичі не збирались терпіти насильства заморських зайд. Уже під 862 роком „Повість временних літ“ сповіщає: „Вигнали варягів за море і не дали їм данини і почали самі собою володіти“. Справді, в той час на східнослов'янських землях складаються перші державні утворення навколо Києва і Новгорода. Але раптом тон оповіді „Повісті“ різко й несподівано міняється. Літописець твердить, що русичі й неслов'янські племена Східної Європи пересварилися і почали мовити між собою: „Пошукаємо собі князя, котрий би володів нами і судив по праву“. І пішли за море до варягів...“ Тим варягам посланці русичів і неслов'ян на-

чебто сказали: „Земля наша велика і багата, а порядку в ній немає. Приходьте княжити і володіти нами“. І зголосились троє братів із своїми родами, і прийшли до слов'ян, і сів старший Рюрик у Новгороді, а другий, Синеус, на Білоозері, а третій, Трувор, у Ізборську“.

Це — легенда, що народилась у вченому середовищі ченців Києво-Печерського монастиря. Вона складалася поступово, протягом майже століття, і була завершена літописцем Нестором. Річ у тому, що „Повість временних літ“ є найдавнішим літописом не взагалі, а лише серед тих, що дійшли до наших днів. Йому передували принаймні три київських (1039, 1073, 1095 років) та один новгородський (1050 року) літописи. Та й сама „Повість“ мала аж три редакції, створені протягом 1112-1118 років.

Попередники Нестора знали, що у київського князя першої половини IX століття Ігоря „були варяги мужі й слов'яни, і від того країна прозвалася Руссю“ — тобто, від слов'ян. А Нестор зробив звідси хибний висновок: мовляв, варяги — це і є Русь. Потім, опрацювавши давню легенду про заклик варягів-братів на службу до Північної Русі, цей літописець тим самим ствердив варязьке походження і князівського роду, і східнослов'янської держави, і самої назви Русь. Навіщо ж він це зробив?

Вже при першому погляді на легенду про закликання варягів на Русь кидається у вічі її нелогічність: адже в тій самій статті „Повісті временних літ“, 862 року сповіщається про вигнання варягів (певно, збирачів данини) і добровільне закликання цих здирників на Русь. Вчені-фольклористи давно вже відзначили, що ця вигадана історія має фольклорні корені. По-перше, у казці діють троє братів — улюблений мотив народних казок і легенд (згадаймо Руса, Чеха і Ляха, які начебто дали життя всім слов'янським народам). По-друге, якщо Рюрика можна з певними застереженнями вважати історичною особою, то навряд чи ними були Трувор і Синеус. В усякому разі, обидва брати Рюрика ніяк не виявили себе в подіях давньоруської історії другої половини IX століття. Тому дехто з вчених гадає, що їх імена вигадали, аби подати в легенді традиційну трійцю братів.

Нестор удався до штучної конструкції з виведенням походження Київської Русі від варягів тому, що в традиціях середньовічної історіографії було започаткування правлячої династії від якої-небудь іноземної держави. Відзначена особливість світогляду людей давнини особливо яскраво позначилася на складанні родоводів знаті, у більшості яких надумане іноземне походження.

Цього часу на Русі активно відбувалися державотворчі процеси. 860-і роки ознаменувались трьома сміливими походами руського війська під проводом київського князя Аскольда на Візантію (що засвідчує існування могутнього державного об'єднання східних слов'ян у Подніпров'ї). А на півночі, поблизу озера Ільмень, приблизно тоді ж „створили град і назвали його навгородом і поса-

дили старійшину Гостомисла“, як сповіщає древній Никонівський літопис. Йдеться про державне утворення північного відгалуження східних слов'ян — новгородських словенців.

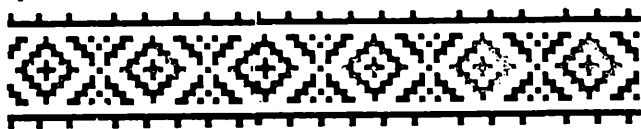
Таким чином, якщо навіть варязькі конунги й могли бути закликані на Русь, вони зустрілися там уже із сформованою державністю. Яку ж тоді ролю могли відіграти варяги в житті давньоруського суспільства.

Приблизно з середини IX століття руські племенні вожді й старійшини починають використовувати в міжусобній боротьбі і воєнних походах проти ворогів найманців із скандинавських країн. Якийсь новгородський старшина (наймовірніше, ним був Гостомисл) закликав на службу варязького конунга, якого літописна легенда нарекла Рюриком. Один з літописів оповідає: „І прийшов до словенів (новгородських. — Авт.) спершу і збудував місто. Ладогу й сів старійшиною в Ладозі Рюрик“.

Отже, Ладога стала осередком перебування найманої варязької дружини. Та, скориставшись смертю Гостомисла (один з літописців згадує, що той не залишив нащадків), Рюрик силою захопив Новгород. Никонівський літопис сповіщає, що узурпаторові було вчинено опір. Але варяг переміг: „Убив Рюрик Вадима Хороброго й інших багато забив новгородців, радників його“ — можливо, той Вадим був обраним на новгородському вічі наступником Гостомисла.

Так варязька династія вкоренилася в Новгороді. Через двадцять років один з воєвод Рюрика — Олег — усунув місцевих слов'янських князів Аскольда і Діра й почав правити у Києві. Варязькі князі й воєначальники ослов'янилися, їх діти та внуки забули рідну мову, стали думати й писати поданьоруському.

Як бачимо, немає жодних підстав приписувати варягам утворення давньоруської держави. Що ж стосується варязьких найманців, то вони й далі продовжували служити на Русі, викликаючи в місцевого населення незадоволення своєю жорстокістю і брутальною поведінкою, аж поки Ярослав Мудрий в першій чверті XI століття не відмовився остаточно від послуг цих байдужих до всього, крім грошей, ландскнехтів.

ІСЛЯНДЦІ ЖИВУТЬ ДОВШЕ ЗА ВСІХ

Статистика свідчить, що середня тривалість життя людини за останні три десятиліття зросла на тринадцять років — з 45,8 до 58,9. Але різниця між тривалістю життя в індустріальних країнах і в тих, що розвиваються, все ще дуже велика: якщо у Європі та Північній Америці тривалість життя людей в середньому 73 роки, то у країнах, що розвиваються, — лише 56. Довше за всіх живуть тепер на нашій планеті жителі Ісландії — 77,6 року: вони дихають свіжим повітрям Півночі і майже не їдять м'яса, віддаючи перевагу рибі.

В ЕДМОНТОНІ ВІДЗНАЧЕНО ДІЯЛЬНІСТЬ ДЦ УНР В ЕКЗИЛІ

Едмонтонський Комітет Сприяння Державному Центрові Української Народної Республіки в екзилі, в неділю, 25-го березня 1990 року, урочисто відзначив діяльність ДЦ УНР. У цій урочистості взяв активну участь професор Іван Самійленко, голова уряду УНР в екзилі, поінформовавши про діяльність уряду.

Програму було започатковано відслуженням СОБОРНОЇ ПАНАХИДИ пам. Миколи Андрійовича Ливицького, довголітнього Президента УНР в екзилі, що відійшов з цього світу, після тяжкої хвороби, 8-го грудня 1989 року.

Панахиду очолив Преосвященний Владика Іван, єпископ Едмонтону й Західної Канади Української Православної Церкви.

По панахиді, в аудиторії катедральної громади відбулось Віче з промовою, яку виголосив проф. І. Самійленко.

Віче відкрив К. Теличко, голова управи Комітету Сприяння Д.Ц. УНР в Едмонтоні й покликав на голову д-ра Петра Саварина, довголітнього члена Комітету й відданого прихильника ДЦ УНР, а на заступника голови адвоката Євгена Гарасимова.

Комітет Сприяння ДЦ УНР в Едмонтоні було організовано в перших числах січня 1950 року на пропозицію бл.п. М. Ливицького. За 40-років було зібрано понад 100,000.00 доларів, які регулярно передавались ДЦ УНР. Належить підкреслити, що з перших днів існування Комітету, до нього увійшли д-р П. Саварин і д-р М. Суховерський, які активно працювали в Комітеті й працюють далі.

По коротких інформаційних звітах К. Теличка і В. Базнюка, д-р П. Саварин висловив щире подяку й признання членам управи Комітету за активну й зразкову працю й покликав до слова д-ра М. Суховерського, учасника 10-ої Сесії УНРади, щоб він представив голову уряду УНР в екзилі.

Доповідь гостя промовця про ДЦ УНР була знаменита та повчальна й ті, що були на Вічу багато скористалися.

Перебування І. Самійленка в Едмонтоні піднесло престиж ДЦ УНР й жертвенність громадянства. Ясно, що цьому сприяло й значне покращання праці ДЦ УНР, також досягнута часткова консолідація політичних українських партій чи навіть зміна думання окремих провідних осіб в діаспорі. Заслугує на увагу й той факт, що в Україні, всі створені нові організації заявляють свою підтримку ідеї УНР. Отже, державницька ситуація як в Україні, так і в діаспорі значно змінилась й нам від неї не слід відставати, а свято виконувати залик І. Самійленка — ЗАВЖДИ АКТИВНО МОРАЛЬНО Й МАТЕРІАЛЬНО ПІДТРИМУВАТИ ДЦ УНР в екзилі.

Управа Комітету.

- Дідусю, і ти був колись маленький?
- Був, дитинко, був.
- Ото, мабуть, смішний був зі своєю лисиною і бородою!

ДЕРЖАВНИЙ ГІМН

(євгеніка)

Давній літопис розповідає про те, як кияни звернули поганського ідола у Дніпро. Символ віри минулих днів поплав за водою, а юрба йому вірних бігла услід берегом і лементувала:

— Видибай, боже! Видибай!

По смерті Сталіна сталося щось подібне.

Народ скинув нового сталінського ідола в каламутні води історії. Та знайшлися такі гаврики, які бігли услід і кричали:

— Видибай, Сталіне! Видибай!

Це були жерці сталінізму. На знімках вони завжди похмурі, серйозні. Не їхнє діло залищатися і сюсюкати до немовлят! Вони витягли ідола на берег, поставили йому музей-храм і молилися ще яких років двадцять. Це роки застою.

Отож настав час, коли прийшлося скидати сталінського ідола ще раз. Власна донька дала Сталінові нищівну характеристику. Вона видала книги в Америці і з'ясувала, чому сталінізм не годиться ні для людей, ні для тварин.

Але... Чуєте? Хтось співає:

— Па-а-артія Ле-єніна,

Па-а-артія Ста-аліна...

Що це? Може похмурі гаврики знову моляться?

— Видибай, Сталіне! Видибай!

— Ні! Це державний гімн Советського Союзу.

— Але ж там уже дозволений партійний плюралізм, не тільки партія Леніна і Сталіна. Державний гімн мусить **віддзеркалювати** справжній стан речей.

— А хіба ви не знаєте? Приказка каже: «Русское **дзеркало** заднім умом сильно».

ДОКТОР ФАВСТ

(євгеніка)

Роки большевицької влади зчинили в пеклі перенаселення і переповнення. Сам диявол злякався. Йому привиділося, що пекло вже тріщить по швах. Скривився старий, гірко заплакав:

— Що мені тепер робити? Хай би, краще, Московська імперія трісла по швах!

Ось він сидить в закуточній, а з ним апаратник Іван Фаустовський. Це московський Фавст. Москва завжди продає душу: як не Золотій орді, то самодержавцям, як не в кріпацтво, то в колгоспне ярмо.

Тепер диявол чомусь хоче розвалити імперію. Апаратник опирається:

— Національні меншості не доросли до самостійності, — каже. — Візьміть, приміром, українців. Їхній чорнозем годує Москву картоплею. Та дай хохлам незалежність, і ти розцілуєшся з душевним спокоєм навіки. Бо вони продадуть свою картоплю

туркам, папуасам, японцям, кому хочеш, тільки не в Москву.

— А що як укласти з ними угоду? Запоруку на майбутнє. Картопля суди, а текстильні вироби туди! Ти, Фаустовський підпишися!

Апаратник з борідкою ще трохи мнетися, потирає руки, торгується:

— В Москві ми любимо не тільки українську картоплю, а й грузинський чай, і молдавські вина, і ранні кубанські суніці, і одеські пляжі, і азербайджанську нафту...

— Добре! Добре! Маєш і те, і це! Аби тільки підписався...

Фаустовський занурює перо у власну кров і підписується.

Тоді надходять фантастичні зміни. Із союзних республік виростають як гриби самостійні держави.

Тисячі громадян, які досі існували непродуктивними, тепер засукали рукава. Деякі з них взялися за розбудову торгівлі. Життєвий рівень піднявся. І в республіках, і в Москві. Фаустовський задоволено сміється:

— Хай Росія поменшала: в малій країні малий уряд. Зате людина стала великою.

Диявол теж не сподівався таких наслідків. Тільки тепер він отямився.

— Як це сталося, що я впав у паніку? — дивується. — Пекло в дійсності не розлетілося по швах. Місця ще хватить! Аби були вівці, а вишкварки будуть. Ану, де тут Фаустовський? Підписуйся!

— За що?

— За **возобновлення**.

— **Возобновлення** чого?

— Та Московської ж імперії. Нам треба побільше грішників. Побільше овець.

Такий документ навіть Іван Фаустовський підписувати не спішить.

— Мені альтернатива ближча до серця, — каже. — В минуле повороту нема.

— А чортам твоя альтернатива до лямпочки! Самостійність союзних республік від Москви — це справжній рай на землі.

— Якщо чортам не подобаються союзні республіки незалежні від Москви, то я пропоную ще іншу можливість, — каже Фаустовський.

— Яку таку можливість?

— Москву незалежну від союзних республік.

Євген Гаран

**

Поїзд зійшов з рейок. Що б вирішили:

При Ленінові — влаштували недільник і полагодили колію.

При Сталінові — розстріляти стрілочника.

При Хрущові — розібрати рейки ззаду і поставити їх наперед.

При Брежневі — розгойдувати вагон і робити вигляд, що їдемо та оголошувати станції.

При Горбачові — всім голосно кричати: «Рейки скінчилися! Немає рейок!»

Walter CAP

ДЕ КУЛЬТУРА ГЛЯДАЧА?

Жива зустріч з Україною! Мистці, мистецтво — культура! Культура, а ще рідна, вимагає культури глядача... А тут, дивись, хтось на концерті щось довго в своїй торбині шушурає, там хтось приміщується на сидінні, аж штани риплять, а отой смільчак десь там з самого тилу акустично, мов оперний артист, фортіссімо: «Співайте таку-то славу пісню!»

— Аксіома мистецтва і культури, — котрий то вже раз повчає мене мій приятель, очевидно, той від мистецтва, хоч я, коли біля нього сиджу, то почувуюся більше, як змочка курка, ніж споживач культури, — це обопільна концентрація уваги й адорація мистця, і тоді мистецтво досягає вершину досконалості.

Боже борони, щоб хтось зашелестів, перегортаючи картку програми, щоб хтось кашлянув — хай радше вдуситься від перестуди, або хай сидить вдома й гукає, скільки захоче, до телевізора.

За короткий час гласності й культурної перебування, я вже виробив собі певні поняття про приємності й обов'язки культурного споживача, а це: купити якнайдорожчий квиток, оплескувати кожну точку, вимагати «біс» бодай три рази, і, обов'язково, під кінець імпрези або всередині, залежно від її довжини, зробити «стоячу овацію». (Цю останню «операцію» я найліпше люблю, бо опісля циркуляція в тілі кормить культурні емоції — старовинні греки мали рацію, коли твердили, що в здоровому тілі, здорова культура). Далі, ще побажане — обожати виконавця, писати похвали до преси й телефонувати до радіостанцій, — але ці обов'язки я лишая своєму приятелеві, тому від мистецтва.

Колись, як я довідався з історії, справи із мистецтвом і культурою не були такі складні. Тоді мистці й мистецькі виступи були під опікою королів й аристократів, тож, samozрозуміло, панувала «королівська» атмосфера. Для юрби були інші розваги, — на аренах бились до загибелі глядіатори чи леви пожирали християн, чи відбувались вільні двобої списами на конях. На таких «імпрезах» товпа мала право верещати чи поводитися, як завгодно, а володарі й аристократія тільки любувалися своєю силою і культурою. Вони ж бо будували колізеї та платили за такі розваги. «Пан плаці, пан вимага», — сказав би поляк.

Сьогодні — вік демократії і свободи... і ще гласність доскочила. Сьогодні «юрба» — якщо можна так назвати народ — мусить платити за всі розваги — чи то відкрито за квиток, чи сховано в ціні товару фірмам за реклами в медіях, чи податками урядом, які в свою чергу «великодушно» підтримують культуру й будують стадіони й арени з льожами для магнатів. А актори, музиканти й усі інші мистці вже усамостійнилися і беруть, — може й слушно, — стільки, скільки вдасться, мільйонів доларів. До

мистецтва і культури записалися вже і футболісти, бейсболісти й всякі інші істи.

І так під час одної такої імпрези, після «стоячої овації», налетіли на мене думки про римлян — не тих з Колізею, а сьогоднішніх — бо що край, то обичай. Може тому італійці, які знають ціну культури краще, ніж інші народи, не забувають за свої демократичні права платників квитків і податків. Вони навіть у найсвятішому місці — опері, — не зважаючи на культурні побажання й вимоги артистів, поведуться так, як артисти собі заслуговують. І ніхто їм не бере це за зле. Не один співак залишав сцену, бо його висвистали й закричали під час найкращої арії.

І прийшла до мене «святотатська думка»: Чому так само не мали б поводитися ми, в наших демократичніших з усіх демократичних країн? Вірно у свої сили! Як виконавець сподобається нам, то слухаймо його. Якщо ні?...

Тоді культурний (чи навіть політичний) діяч подумав би два рази, що мав би виконувати чи говорити. А так буває, — вийде і сам собою любить. А культурний споживач, за втертими традиціями, має два «культурні» вибори: або вдавати, що слухає і втішається, або дрімати, щоб лише не захропіти.

**

Ленін довів, що державою може керувати весь народ. Сталін довів, що державою може керувати одна людина.

Хрущов — що державою може керувати будь-яка людина.

Брежньов довів, що державою взагалі можна не керувати.

**

Англієць, француз і американець сперечалися про те, хто були Адам і Єва:

— Безумовно Адам був англіємцем, бо тільки джен-телмен може поділити одинокі яблуко з кимсь іншим, — сказав англієць.

— Ні, вони були французами, бо тільки француз може так легко звести жінку чи навпаки, — заперечив француз.

— А я думаю, — сказав американець — що вони були советськими громадянами. Бо тільки вони можуть удвох наїстися одним яблуком, та ще й твердити, що живуть у раю.

**

ЕВОЛЮЦІЯ ВВІЧЛИВОСТІ

До одруження: — Обереженько ніжками ставай, бо тут камінчики... — застерігає хлопець дівчину, ніжно підтримуючи за лікоть.

Після одруження: — Обережно іди, тут каміння.

Після кількох років сімейного життя: — Куди тебе несе? Не бачиш — камінюччя під ногами?!

ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ

ЩЕ ПРО ПРАВОПИС

У «Нових Днях» (ч.475) в статті «Два кредо — дві традиції» порушено справу українського правопису, якого мені не довелося учити (лише російський). Але читаючи нашу літературу і слухаючи знавців української мови, я ніколи не чув, щоб «осідок» був єдино-правильним українським окресленням для місця постійного проживання людини, як подає автор.

Пишуть: «Товариство ім. Шевченка з осідком у...», «Плем'я дерев'ян осіло на сучасному Поліссі», «Сокира осіла на дно», але про окремих людей прийнято висловлюватись — «живе», «проживає». Тож підсоветським варіант «місцеперебування» видається правильнішим, ніж пропонувані автором «осідок», хоч ще правильніше було б «місцепроживання»...

Стаття «Ще до питання українського правопису» («Нові Дні», ч.479) має кислий смак, бо покликається на релігію, яка призначена для удосконалення душі, а не для вироблення правил граматики.

О. Комар, Австралія

«ДОВІРЯЙ, АЛЕ ПЕРЕВІРЯЙ...»

... З журналу я задоволена, багато в ньому цікавого матеріалу. Є що читати і є про що думати. От хоч би стаття пана Юрія Гаврилюка, за місяць лютий, про «Нове в Польсько-Українських відносинах». Дай то Боже, щоб це «нове» поступало й розвивалося на добро обох народів.

Та все ж таки, як каже російська приповідка — «довіряй, але перевіряй». Довга наша історія з польським народом нас до цього дуже зобов'язує. Чувайте! як сказано в Святому Письмі. Епізод, який описує пані Леся Стадниченко з відвідин Історичного музею у Львові, наглядно доказує, що дух Романа Дмовського ще досить живий серед поляків.

Бажаю... доброго здоров'я, терпеливості і багато успіхів у Вашій хоч не легкій, але вельми корисній праці.

Галина Шамбель, Бінггемптон

ПАРТІЇ І МІЖУСОБИЦІ

... Мене завжди цікавлять «Листи до Редакції» наших читачів. Особливо від двох років, коли приїждять до нас дисиденти з України і від нас йдуть наші професіоналісти, науковці і духовні особи та подають свої враження в пресі, радіо і телевізії.

Останні події в Україні, живий ланцюг, маніфестації, демонстрації, вибори народних депутатів, голосні домагання самостійної і ні від кого незалежної соборної України! Це було б завершення домагань усіх, кому на серці й душі наша Батьківщина.

Але з цим усім, від чого може аж в голові закрутитись, виринають проблеми, а саме поява **різних партій**. Чи не забагато їх? Бо з ними появляються міжусобиці. Ті «міжусобиці» то наше найбільше лихо від ранньої історії детепер. Тепер, коли нам найбільше треба **єдності**, ми витрачаємо сили на різні непогодження чи то на політичному, чи релігійному полі і втрачаємо найважливішу мету.

Хотіла б, щоб читачі і редакція виявили свої завваги...

Марія Ганас, Гамільтон.

Чим більше до нас приїждять з України і від нас йдуть туди, тим менше, на жаль, маємо часу на глибші аналізи й здорові прогнози всього, що тепер діється на Батьківщині. Виникнення різних партій, на нашу думку, це ще найменша проблема, а може й благо якщо керівники цих партій діятимуть у межах принципів здорової демократії і жодна партія не посягатиме по абсолютну владу в ім'я «єдності» і «єдиноправильності».

А втім, хай читачі висловлять свої думки на цю тему. — Ред.

КОРОТКО ПРО «НОВІ ДНІ»

... Подивляю Вашу терпеливість і вклад праці в журнал, бо по-моєму, журнал тримається лише на жертвенній праці редактора, декількох працівників та на сталих передплатниках, що з кожним роком число їх зменшується.

Але в кожного «своя доля і свій шлях широкий». Видавався журнал в Австрії, переплив до Канади і зміст його та напрямок не понизився, а піднявся. Хоча, можливо, він не перевищує «Огонька», але — я вірю — добре був би почитуваний і на Україні.

М. Іваницький, Савт Орандж.

На жаль, «Нові Дні» ніколи не мали «кількох працівників» і завжди трималися лише на праці редактора (пізніше й адміністратора), кількох добровільних співробітників-авторів і на допомозі своїх жертвених сталих передплатників. — Ред.

**

... Додаю чек на \$40.00, із них \$23.00 річна передплата до травня 1991 і \$17.00 як пресфонд.

З захопленням читаю нариси Галини Крусь, Наталі Кібець, а особливо Лесі Стадниченко (подорожні враження). Я, харків'янин, і дуже вдячний пані Лесі Стадниченко за об'єктивне звітлення про бачене і чує у величезному Харкові!...

Іван Манченко, Порт Джервіс

**

... Одержала журнал за березень 1990. Широ дякую. Перечитала двічі. Змістовний і цікавий. Дай Боже всім Вам здоров'я та витривалості продовжувати цю високожертвенну працю.

Валентина Єрмоленко, Міннеаполіс

**

... Мушу приєднатись до інших читачів. Журнал став надзвичайно цікавим. (Він і був таким майже завжди). Щастя Боже!

Посилаю чек на \$30.00. Передплата і трохи на прес-фонд.

Ів. Передерій, Корнвал

У ВИДАВНИЦТВІ „НОВІ ДНІ“ МОЖНА КУПИТИ ТАКІ КНИЖКИ

Ф. Миколаєнко, ДОЛЯ СКИТАЛЬСЬКА	\$8.00
Анатоль Юриняк, КРИТИЧНИМ ПЕРОМ ч.ІІ (ціна з пересилкою)	10.00
Дм. Чуб, ЖИВИЙ ШЕВЧЕНКО. Вид.3	10.00
Іван Бережний, УКРАЇНСЬКА МОВА (початкова граматика ч. 1)	\$3.50
Дмитро Кислиця, ГРАМАТИКА ч. 2 (синтакса)	5.00
Т. Шевченко, ВИБРАНІ ВІРШІ	2.00
Володимир Винниченко, МІЖ ДВОХ СИЛ (драма на 4 дії)	2.00
Dmytro Chub, WEST OF MOSCOW (анг. мовою)	6.50
Дм. Чуб, В ЛІСАХ ПІД ВЯЗЬМОЮ	6.50
Гелій Снегіров, НАБОЇ ДЛЯ РОЗСТРІЛУ (з пересилкою)	20.00
Петро Волиняк, ПОГОВОРИМО ВІДВЕРТО (з пересилкою)	12.75
Докія Гуменна, ВНУКИ СТОЛІТНЬОГО ЗАПОРОЖЦЯ (з пересилкою)	5.00
Петро Волиняк, ЛАНИ (чит.)	3.00
ДНІПРО (чит.)	3.00
Григорій Сірик, ФАКТИ І ПОДІЇ ПІД СОНЦЕМ ОБЕЗДОЛЕНИХ (т.2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12)	10.00
Ол. Хахуля, АНТОНЕНКО-ДАВИДОВИЧ У ПАЗУРЯХ ЧЕКІСТІВ	12.00
Іван Боднарчук, ДО РІДНИХ ПРИЧАЛІВ, репортажі	5.00
Іван Боднарчук, РОЗКВІТЛІ СУЗІР'Я, в твердій обкл.	8.00
в м'якій обкл.	6.50
Іван Боднарчук, ЗАОБРИЙНІ ПЕРЕГУКИ	3.50
Іван Боднарчук, У ДОРОЗІ ЖИТТЯ (для дітей і молоді)	4.25
Іван Боднарчук, ЗАМРЯЧЕНІ РАНКИ, оповідання, новелі	3.50
I. Bodnarczuk, THE GENERATIONS WILL GET TOGETHER	6.50
Леся Богуславець, ВІД НАХОДКИ ДО ЧЕРНІВЦІВ	12.00
Альманах „НОВИЙ ОБРІЙ“ ч.8	16.50

ГРУНТОВІ ВОДИ В НЕБЕЗПЕЦІ

До такого сумного висновку прийшло бюро технічних оцінок конгресу США. У звіті бюро зазначається, що ґрунтові води є джерелом питної води для половини населення країни. Їх забруднення різними хімічними відходами становить велику небезпеку для здоров'я людей. Як визнали фахівці, чимало з хімікатів, що забруднюють воду, можуть спричинити рак, а також хвороби нервової системи, нирок і печінки.

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД „НОВИХ ДНІВ“

КАНАДА:

Боднарчук Емілія, Торонто (на бл. пам'ять чоловіка Івана)	\$100.00
Євтушка В., Ошава	50.00
Безпечний Іван, Ніягара он де Лейк	35.00
Канарейські Ол. і Віра	20.00
Слонівський Євген, Ньюмаркет	15.00
Гончарук Василь, Кіченер	10.00
Кириченко Л., Гамільтон	10.00
Тимошенко Ірина, Торонто	10.00
Ромас Олександр, Ля Саль	10.00
Камінський А., Вестон	5.00
Поліщук Анна, Вестон	5.00

С.Ш.А.:

Кулик Ольга, Бронкс	\$17.00
Манченко Іван, Порт Джервіс	17.00
Бунт Дарія, Брі	15.00
Ковалевський Михайло, Ст. Пол	12.00
Шембель Галина, Бінггемптон	10.00
Белендюк М., Ворм Мінерал Спрінгс	8.00
Гаркуша Віктор, Кантон	7.00
Рябокін Галина, Ст. Пол	7.00
Стокальський П., Ельдред	7.00
Сененко Я., Сиракюзи	2.00
Голондзовська А., Сомервіл	2.00

ЗАОКЕАНСЬКІ КРАЇНИ:

Штунь Мусій, Лондон, Англія	£50.00
Мицько Ярослав, Лафборо, Англія	15.00
Дудка Олександр, Шалет, Франція	фр.200.00
Таран Д., Стамбрудж, Бельгія	\$5.95

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Шенкарюк Тетяна, Німеччина	3
Костюк Микола, Торонто	1
Горгота Ада, Торонто	1
Ріба Н., Сиракюзи	1

Сердечне спасибі всім названим за пожертви і допомогу.

Редакція і Адміністрація.

ЗАРПЛАТА ПАРТАПАРАТУ

В Радянському Союзі чимало говориться останнім часом про привілеї і високі зарплати працівників партійного і державного апарату. Нещодавно газета «Радянська Україна» (№ 36) опублікувала дані про заробітну плату працівників партійних організацій України. Секретарі ЦК отримують по 870 крб., завідувачі відділами ЦК від 650 до 700 крб., інструктори ЦК від 400 до 450 крб.

Заробітна плата працівників обкомів, міськкомів, райкомів партії встановлена залежно від категорійності партійних комітетів і становить на місяць: перших секретарів обкомів — 750-850 крб., завідувачів відділів обкомів — 500-600 крб., інструкторів обкомів — 330-400 крб., перших секретарів міськкомів, райкомів партії — 500-600 крб., інструкторів міськкомів, райкомів — 280-350 крб.

POSTAGE PAID AT TORONTO
Second Class Mail Registration
Number 1668
If not delivered please return to:
NOWI DNI
P.O. Box 400, STA „D“
TORONTO, ONT.
CANADA M6P 3J9

ukraine

CHARTERS DIRECT

TORONTO — KIEV — TORONTO

Intours Corporation again offers 10 charter flights direct from Toronto to Kiev beginning May 20th to Sept. 23rd, 1990.

Our tours are for 2 weeks, and include the most popular cities in Ukraine.

- * OUR LONGSTAY PROGRAM allows for 9 days in either Lviv, Ternopil or Chernivtsi, plus 4 days in Kiev.
 - FESTIVE UKRAINE includes Kiev, Odessa, Lviv and Zaporizhye.
 - BEST OF UKRAINE includes Kiev, Chernivtsi, Ternopil, Lviv and Yalta.
 - HORSEBACK RIDING AND CAMPING TOUR IN POLTAVA
- All tours a total of 15 days and are priced from

\$2399.00 to \$2999.00

** CHARTER AIR ONLY: We offer to businessmen, tourists and visitors air tickets only Toronto-Kiev return for a period of from 2 to 8 weeks from \$1050 to \$1200 round trip.

*** PRE-PAID TICKETS KIEV-TORONTO-KIEV. Pre-paid tickets for relatives in Ukraine are \$1500 round trip.

Our charters are with AEROFLOT, Soviet Airlines, using the IL62 aircraft

FOR OUR DESCRIPTIVE BROCHURE — CALL YOUR TRAVEL AGENT OR

INTOURS CORPORATION
1013 Bloor St. W.
Toronto, Ontario M6H 1M1
(416) 537-2165

Intours
Corporation

Telex 06-06-218557
Watts 1-800-268-1785
Telefax (416) 537-1627
Reservac SAM 911575